

DNB-konsernet

Risiko- og kapitalstyring

Redegjørelse i henhold til pilar 3 2019

3	Introduksjon
4	2019 oppsummert, DNB-konsernet
5	Juridisk struktur og konsolideringsregler for kapitaldekning
1	KAPITALDEKNING
7	Kapitaldekning
8	Uvektet kjernekapitalandel
8	Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag
8	Bufferkrav
2	STYRING OG KONTROLL AV RISIKO I DNB
11	Virksomhetsstyring og styrende dokumenter
13	Risikostyring og kontroll
18	Risikoappetitt
19	Beredskapstiltak og gjenopprettingsplan
3	KAPITALSTYRING OG ICAAP
21	Kapitalvurderingsprosessen i DNB
21	Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og regulatorisk kapitalnivå
22	Systemrisiko
22	Interne vurderinger og regulatoriske krav
23	Stresstesting av kapital

4	LIKVIDITETSRISIKO OG BALANSESTYRING
25	Utvikling i likviditetsrisiko i 2019
26	Finansiering
27	Likviditetsporteføljer
28	Styring og kontroll av likviditetsrisiko
28	Stresstesting av likviditetsrisiko
29	Rating
5	KREDITTRISIKO
31	Utvikling i kredittrisiko i 2019
32	Utvikling i kredittrisiko i utvalgte bransjer
35	Kapitalkrav for kredittrisiko
36	Oversikt over kreditteksponeringer
40	Interne målemetoder (IRB)
43	Eksponeeringer i IRB-porteføljene
47	Standardmetoden
48	Styring og kontroll av kredittrisiko
50	Investering i verdipapirisering
6	MOTPARTSRISIKO
52	Utvikling i motpartsrisiko i 2019
52	Kapitalkrav for motpartsrisiko
52	Risikoreduserende tiltak
53	Opgjøringsrisiko
53	Styring og kontroll av motpartsrisiko
53	Stresstesting

7	MARKEDSRISIKO
55	Utvikling i markedsrisiko i 2019
56	Kapitalkrav for markedsrisiko
56	Markedsrisikoeksponeringer
59	Styring og kontroll av markedsrisiko
8	OPERASJONELL RISIKO
61	Utvikling i operasjonell risiko i 2019
61	Kapitalkrav for operasjonell risiko
61	Styring og kontroll av operasjonell risiko
9	ARBEIDET MED KLIMARISIKO
64	Utviklingen i klimarisiko i 2019
64	Styring og kontroll av klimarisiko i DNB
64	Integrering av klimarisiko i DNBs risikostyring
10	RISIKOKATEGORIER, BEGREPSFORKLARINGER OG FORKORTELSER
66	Risikokategorier
67	Begrepsforklaringer
69	Forkortelser

Rapporten inneholder informasjon om risikostyring, risikomåling og kapitaldekning i henhold til kravene i forskriften om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV, og retningslinjene gitt av European Banking Authority (EBA) i «Final report on the Guidelines on disclosure requirements under Part Eight of Regulation 575 2013 (EBA-GL-2016-11)». CRR/CRD IV-regelverket omhandler ikke forsikringselskaper. DNB Livsforsikring AS utarbeider en egen pilar 3-rapport, Solvency and Financial Condition Report, som offentliggjøres 4. april 2020.

Kapitaldekningsregelverket er satt sammen av tre pilarer:

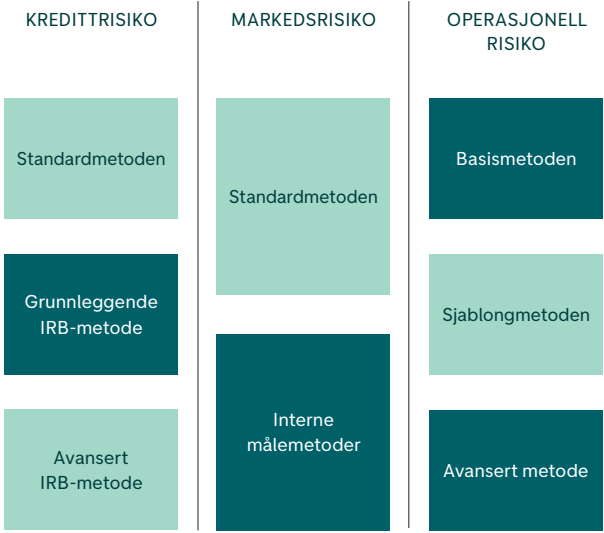
- Pilar 1 er de kvantitative minimumskravene til bankenes kapital og beskrivelse av beregningsmetodene for risikovektet beregningsgrunnlag og hva som er tellende kapital.
- Pilar 2 stiller krav til interne vurderinger av kapitalbehovet (ICAAP) og bankenes ansvar for å vurdere andre risikoer enn de som er kvantifisert under pilar 1.
- Pilar 3 er kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon, og skal gjøre det mulig for markedet å vurdere finansinstitusjonens risiko- og kapitalstyring.

Metodene som kan benyttes til beregning av kapitalkrav for de ulike risikoformene er vist i figur. DNB rapporterer kredittrisiko etter Avansert IRB-metode (A-IRB), hvor interne risikomodeller legges til grunn for beregningen av kapitalkravet. Enkelte kredittporteføljer har midlertidig eller varig unntak fra IRB-rapportering, og rapporteres etter standardmetoden. Markedsrisiko måles etter

standardmetoden. Operasjonell risiko rapporteres etter sjablongmetoden.

Retningslinjer og rutiner for pilar 3-rapporteringen er vedtatt av styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA, og rapporten blir behandlet i styrene før offentliggjøring. Pilar 3-rapporten er ikke underlagt ekstern revisjon. Informasjon i henhold til pilar 3-kravene offentliggjøres hvert kvartal i separate Excel-filer, se: <https://www.ir.dnb.no/press-and-reports/financial-reports>

For informasjon om DNBs godtgjørelsesordning se DNBs årsrapport: <https://www.ir.dnb.no/press-and-reports/financial-reports>

■ Rapporteringsmetoder som brukes i DNB

DNB-konsernets rapport for risiko- og kapitalstyring gir et godt og dekkende bilde av risikosituasjonen og hvordan vi styrer, måler og rapporterer risiko i DNB.

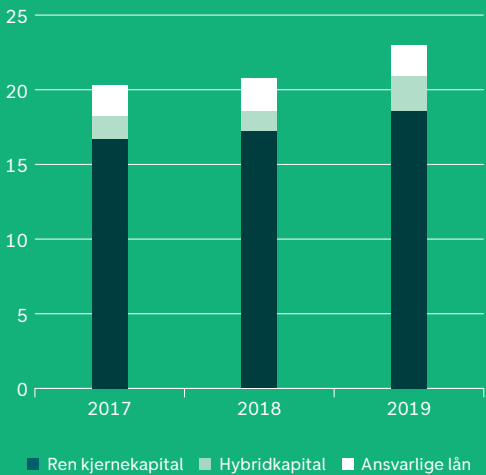
Ida Lener

Ida Lener
Chief Risk Officer
Risikostyring Konsern

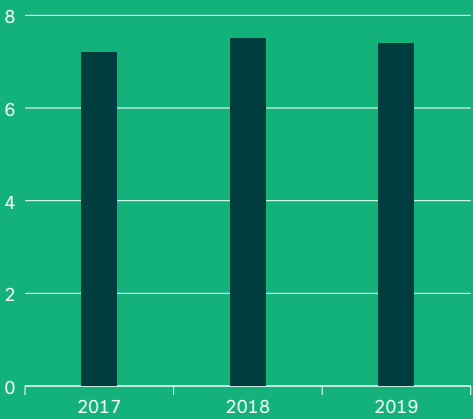
2019 oppsummert, DNB-konsernet

Risikovektet beregningsgrunnlag Milliarder kroner	Ansvarlig kapital Milliarder kroner	Ren kjernekapitaldekning Prosent	Totalkapitaldekning Prosent	Netto nedskrivninger Milliarder kroner	Uvektet kjernekapitaldekning Prosent
961 (1 030)	220 (214)	18,6 (17,2)	22,9 (20,8)	2,2 (-0,1)	7,4 (7,5)

Totalkapitaldekning
Prosent

Uvektet kjernekapitalandel
Prosent

Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag
Milliarder kroner

Juridisk struktur og konsolideringsregler for kapitaldekning

I konsernregnskapet for DNB ASA (DNB) inngår datterselskapene DNB Bank ASA, DNB Livsforsikring AS og DNB Asset Management Holding AS, alle med underliggende datterselskaper.

DNB avlegger konsernregnskap i samsvar med IFRS. For beskrivelse av regnskapsprinsipper, henvises det til DNB-konsernets årsrapport. Ved utarbeidelse av konsernregnskapet elimineres konserninterne transaksjoner, balanser samt gevinster og tap på transaksjoner mellom enheter i konsernet.

Konsolidering av kapitaldekning er regulert i kapitaldekningsregelverket for banker og verdipapirforetak (CRR/CRD IV). I henhold til regelverket skal foretak i finansiell sektor, og foretak som yter tilknyttede tjenester, inngå i konsolidert kapitaldekning.

Tilknyttede selskaper skal forholdsmessig konsolideres (pro rata opptil 50 prosent) i forhold til eierandel. Dette gjelder følgende selskaper:

- Eksportfinans (eierandel 40 prosent). I tillegg har DNB Bank ASA stilt garanti for andre utlån i Eksportfinans. Transaksjonene er inngått på ordinære markedsmessige

betingelser, som om de var gjennomført mellom uavhengige parter.

- Luminor Group AB (eierandel om lag 20 prosent).
- Vipps AS (eierandel om lag 45 prosent).

Ved utgangen av 2019 utgjorde DNBs andel av risikovektet beregningsgrunnlag for kreditt- og markedsrisiko 1,7 milliarder kroner i Eksportfinans og 14,5 milliarder i Luminor. Selskapene er også inkludert i grunnlaget for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Risikovektet beregningsgrunnlag i Vipps var ubetydelig.

Verdivurderingsprinsippene i selskapsregnskapet for de operative foretakene skal legges til grunn for konsolidering av kapitaldekningen. For eierandeler i utenlandske selskap som konsolideres inn, skal verdivurderingsprinsipper som legges til grunn i soliditetsberegninger på nasjonalt nivå i de respektive selskap benyttes.

I soliditetsrapporteringen for den konsoliderte gruppen (tverrsektoriell rapportering), inngår datterselskapet DNB Livsforsikring AS og pro rata-konsolidering av Fremtind AS der DNB har en eierandel på 35 prosent.

For en oversikt over DNB-konsernets juridiske struktur se: https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/no/om-oss/dokumenter/Legal_Structure_DNB_Group_22_May_2019.pdf

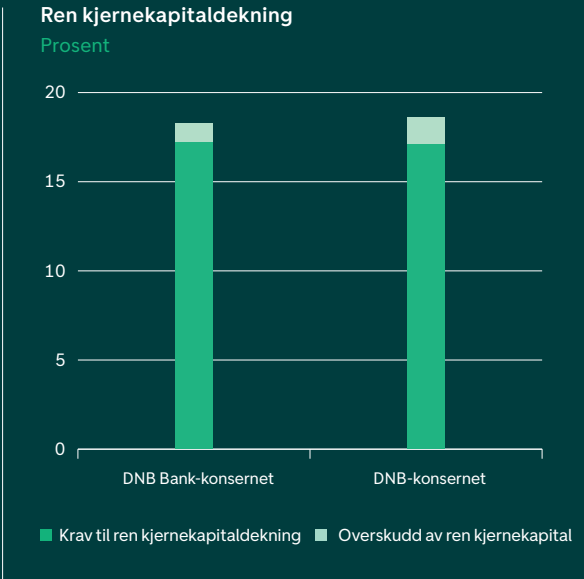
«Konsolidering av kapitaldekning er regulert i kapitaldekningsregelverket for banker og verdipapirforetak (CRR/CRD IV).»

1

Kapitaldekning

Ved utgangen av 2019 var ren kjernekapitaldekning for DNB-konsernet 18,6 prosent, som var 1,5 prosentpoeng høyere enn det regulatoriske minstekravet for DNB. Minstrekravet på 17,1 prosent inkluderer en kapitalkravsmargin på 1 prosentpoeng.

- 7 Kapitaldekning
- 8 Uvektet kjernekapitalandel
- 8 Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag
- 8 Bufferkrav

Ren kjernekapitaldekning, DNB-konsernet

Prosent

18,6 (17,2)

Ren kjernekapitaldekning, DNB Bank-konsernet

Prosent

18,3 (17,3)

Ren kjernekapitaldekning, DNB Bank ASA

Prosent

19,3 (18,1)

Totalkapitaldekning, DNB-konsernet

Prosent

22,9 (20,8)

Totalkapitaldekning, DNB Bank-konsernet

Prosent

24,4 (21,9)

Totalkapitaldekning, DNB Bank ASA

Prosent

26,3 (23,5)

KAPITALDEKNING

Kapitaldekningen er beregnet i henhold til EUs kapital-dekningsregelverk for banker og verdipapirforetak (CRR/CRD IV) som ble innført i Norge fra 31. desember 2019. Dette innebærer at Basel I-gulvet, som i praksis har vært styrende for DNBs beregningsgrunnlag siden 2007, ble avviklet fra og med 31. desember. Tallene for beregnings-grunnlag og kapitaldekning er justert slik at de vises uten Basel I-gulv, også for tidligere år. Fra samme tidspunkt ble små og mellomstore bedrifter (SMB)-rabatten gjeldende i Norge. Dette innebærer at kvalifiserende engasjementer under 1,5 millioner euro får i underkant av 24 prosent reduksjon i risikovektet beregningsgrunnlag (RWA). Ved årsskiftet utgjorde SMB-rabatten 17,4 milliarder kroner i redusert RWA.

Under kapitalkravsregelverket må banken oppfylle pilar 1-krav, bufferkrav og pilar 2-krav. Minimumskravet til totalkapitaldekning i pilar 1 er at ansvarlig kapital utgjør minst 8 prosent av bankens RWA. Kapitaldekningskravet skal oppfylles av 4,5 prosent eller mer ren kjernekapital og minst 6 prosent kjernekapital inkludert hybridkapital. Resten kan oppfylles av tilleggskapital. I tillegg til minstekravene til ansvarlig kapital, skal banken ha kapitalbuffere som består av ren kjernekapital. Ved utgangen av 2019 utgjorde det samlede kombinerte bufferkravet for DNB 9,6 prosent. Mer informasjon om den kombinerte bufferen finnes senere i dette kapitlet.

Pilar 2-kravet for DNB fastsettes på årlig basis av Finanstilsynet på grunnlag av en samlet vurdering av risiko- og kapitalforholdene i banken, gjennom Supervisory Review and Evaluation Process (SREP). Pilar 2-kravet for DNB-konsernet er fastsatt som det høyeste av 19,4 milliarder kroner eller 1,8 prosent av RWA. Ved utgangen av 2019 utgjorde pilar 2-tillegget 2,0 prosent av RWA.

Tabellen viser de ulike elementene som til sammen utgjør kravene til kapitaldekning for DNB.

DNB-konsernet skal ha en kapitalkravsmargin på minimum 1,0 prosentpoeng i tillegg til det samlede regulatoriske kravet til ren kjernekapitaldekning. Kapitalkravsmarginen er etablert for å kunne fange opp variabilitet i RWA og inntjening, som for eksempel oppstår gjennom valutakursendringer eller endringer i kredittspreader, slik at konsernet kan opprettholde normal utlånsvekst og ha en forutsigbar utbyttepolitikk. Ved utgangen av 2019 var det samlede regulatoriske kravet til ren kjernekapitaldekning på om lag 16,1 prosent. Kravet vil variere på grunn av motsyklisk buffer som bestemmes ut fra engasjementsstørrelse per land. Kapitaliseringsmålene er knyttet til det til enhver tid gjeldende beregningsgrunnlaget.

Fra utgangen av 2020 har Finansdepartementet varslet at krav til systemrisikobuffer vil bli endret fra 3 prosent på all eksponering, til 4,5 prosent på norsk eksponering. For eksponeringer i andre land brukes den lokale bufferen, eller null dersom det ikke er etablert systemrisikobuffer i landet. Effektiv systemrisikobuffer for DNB er anslått til 3,1 prosent ved utgangen av 2020. Systemrisikobuffertillegget for systemviktige banker erstattes med en O-SII (Other Systemically Important Institutions) buffer. O-SII bufferen etter CRD IV graderes i to steg, 1 prosent og 2 prosent. Graderingen avhenger av bankens størrelse, og gjelder hele beregningsgrunnlaget. Nivået for DNB er uendret på 2 prosent.

Ren kjernekapitaldekning for DNB-konsernet var 18,6 prosent og totalkapitaldekningen 22,9 prosent ved utgangen av året, mot henholdsvis 17,2 og 20,8 prosent ett år tidligere. Ren kjernekapital økte med 1,5 milliarder kroner til 178,3 milliarder ved utgangen av 2019. Årets opptjente egenkapital bidro til en økning i ren kjernekapital med om lag 10 milliarder kroner, mens tilbakekjøpsprogrammene og investeringen i Fremtind Forsikring AS reduserte den rene kjernekapitalen med henholdsvis 5 og 3 milliarder kroner. RWA ble redusert med 69 milliarder kroner. Dette omtales senere i kapitlet. Se tillegget til Pilar 3-rapporten for informasjon om de andre selskapene i DNB-konsernet.

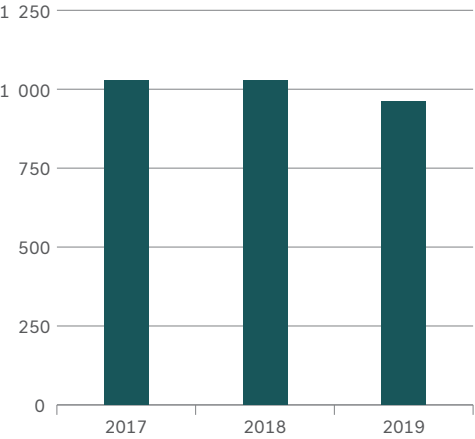
Sammensetning av ulike kapitaldekningskrav, DNB-konsernet

Prosent	des. 2018	des. 2019	des. 2020
Minstekrav til ren kjernekapital	4,5	4,5	4,5
Systemrisikobuffer	5,0	5,0	5,1
- herav buffer for systemviktige institusjoner	2,0	2,0	2,0
Motsyklisk buffer	1,7	2,1	2,1
Bevaringsbuffer	2,5	2,5	2,5
Pilar 2-tillegg	1,8	2,0	2,0
Krav til ren kjernekapitaldekning ¹⁾	15,5	16,1	16,2
Hybridkapital	1,5	1,5	1,5
Krav til kjernekapitaldekning ¹⁾	17,0	17,6	17,7
Ansvarlig kapital	2,0	2,0	2,0
Krav til kapitaldekning ¹⁾	19,0	19,6	19,7

1) i tillegg kommer kapitalkravsmargin på minimum 1,0 prosentpoeng

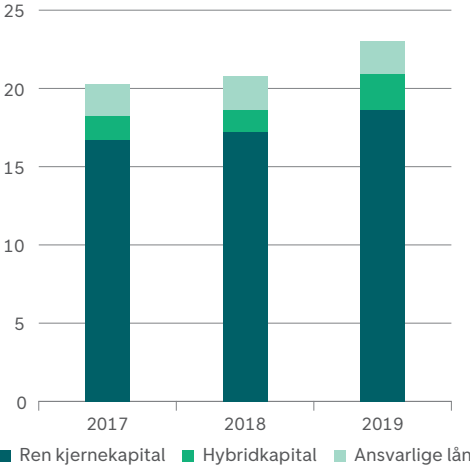
Risikovektet beregningsgrunnlag, DNB-konsernet

Milliarder kroner

Totalkapitaldekning, DNB-konsernet

Prosent

UVEKTET KJERNEKAPITALANDEL

Uvektet kjernekapitalandel, eller «leverage ratio», ble etter finanskrisen introdusert som et supplement til kapitaldekningsregelverket.

Kapitalstørrelsen er kjernekapital inkludert hybridkapital. Beregningsgrunnlaget består av eiendeler, med tillegg av poster utenom balansen, som omregnes med konverteringsfaktorene fra standardmetoden for ordinær kapitaldekning. I tillegg gjøres det noen særskilte justeringer for derivater og gjenkjøpsavtaler. Definisjonene av kapitalstørrelse og beregningsgrunnlag samsvarer med det internasjonale regelverket. Det norske kravet til uvektet kjernekapitalandel er bygget opp som et minstekrav på 3 prosent som gjelder for alle kredittinstitusjoner, et bufferkrav for banker på 2 prosent, og et ekstra bufferkrav på 1 prosent for systemviktige finansinstitusjoner. DNB har dermed, som eneste systemviktige bank i Norge, et krav til uvektet kjernekapitalandel på 6 prosent.

Ved utgangen av 2019 var uvektet kjernekapitalandel for DNB-konsernet 7,4 prosent mot 7,5 prosent ett år tidligere. DNB oppfyller minstekravet på 6 prosent med god margin.

UTVIKLING I RISIKOVEKTET BEREGNINGSGRUNNLAG

RWA benyttes for vurdering av bankenes soliditet i kapitaldekning. Minstekravet til total ansvarlig kapital er 8 prosent av RWA for kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. RWA er også grunnlag for beregningen av bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige finansforetak og motsyklisk kapitalbuffer.

RWA ble redusert med 69 milliarder kroner i løpet av året og utgjorde 961 milliarder ved utgangen av desember 2019. Reduksjonen skyldtes i hovedsak tilbakebetalinger og økte nedskrivninger på misligholdte lån som ga redusert RWA for kredittrisiko. Arbeid med forbedring av datakvaliteten har også bidratt til å redusere beregnings-

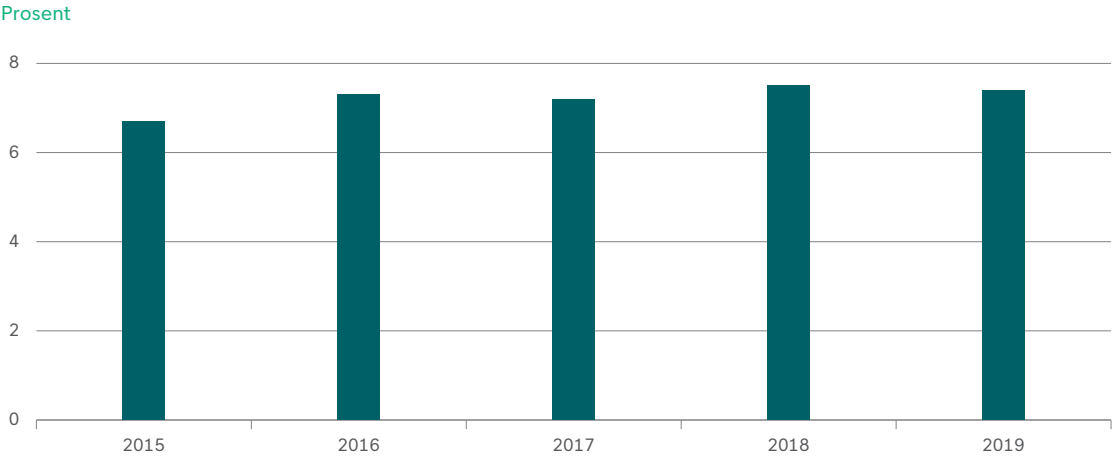
grunnlaget for IRB-porteføljen. Nedsalget av Luminor Group AB reduserte RWA rapportert etter standardmetoden med om lag 18 milliarder kroner. Videre ble det innført en reduksjon av kapitalkravet for utlån til små og mellomstore bedrifter (SMB-rabatten), som en konsekvens av innføringen av CRR/CRD IV-regelverket i Norge. Dette medførte en reduksjon i kapitalkravet på 17,4 milliarder kroner. Effekten av SMB-rabatten ble motvirket av økte sikkerhetsmarginer i IRB-modellene for tap gitt mislighold (Loss Given Default, LGD) for den samme porteføljen.

BUFFERKRAV

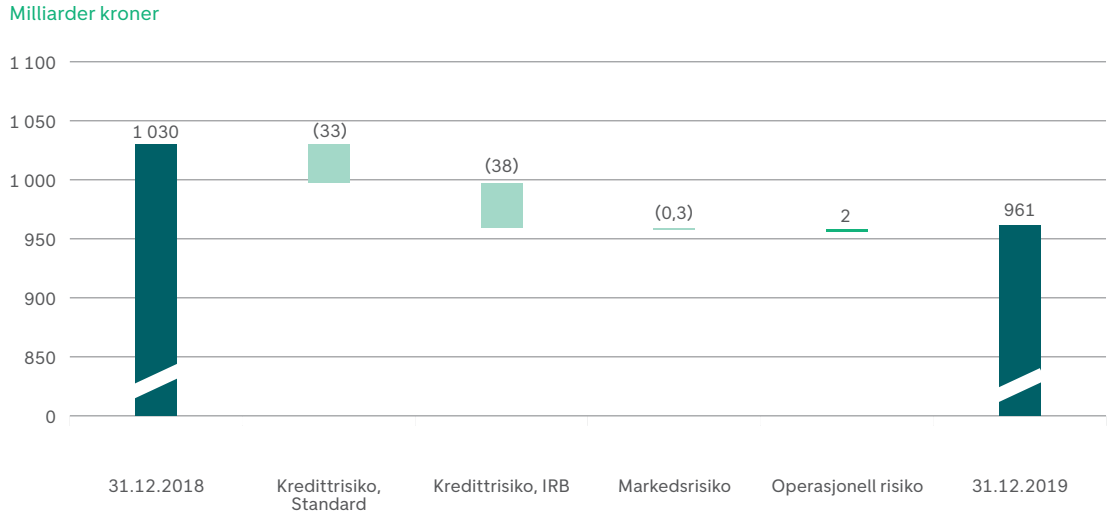
En sentral del av kapitaldekningsregelverket er den kombinerte bufferen, det vil si summen av bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, buffer for systemviktige banker og motsyklisk buffer. Bufferkravene skal oppfylles med ren kjernekapital. Dersom ren kjernekapital faller under det som kreves for å oppfylle minstekravet og den kombinerte bufferen, skal en kapitalplan oversendes Finanstilsynet senest fem virkedager etter at manglende oppfyllelse har oppstått. Ved brudd på bufferkravene kan ikke foretaket betale utbytte til aksjonærer, renter på fondsobligasjonskapital eller bonus til ansatte uten samtykke fra Finanstilsynet.

Det institusjonsspesifikke motsykliske bufferkravet utgjorde 2,1 prosent for DNB-konsernet ved utgangen av 2019. Dette kravet fastsettes som et vektet gjennomsnitt av kravene til motsyklisk buffer i de landene som banken opererer i. Motsyklisk bufferate økte fra 2 til 2,5 prosent i Sverige og Norge. I Danmark økte satsen fra 0,5 til 1 prosent. Det samlede kombinerte bufferkravet for DNB var 9,6 prosent ved utgangen av 2019.

Uvektet kjernekapitalandel, DNB-konsernet

Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag, DNB-konsernet

Tabellen viser oppfyllelsen av minstekrav og bufferkrav ved utgangen av året. Minstekravet til total kapitaldekning kan oppfylles med inntil 2 prosent tilleggskapital og inntil 1,5 prosent hybridkapital. Pilar 2-kravet må oppfylles med ren kjernekapital.

Det var overskudd av ren kjernekapital i forhold til de samlede kapitalkravene på henholdsvis 19,6 og 23,2 milliarder kroner for DNB Bank-konsernet og DNB-konsernet.

Samlede kapitalkrav, 31. desember 2019

Millioner kroner	Sats	DNB Bank-konsernet	DNB-konsernet
Risikovektet beregningsgrunnlag			
Risikovektet beregningsgrunnlag		924 869	960 691
Minstekrav til ren kjernekapital	4,5 %	41 619	43 231
Minstekrav kjernekapital	6,0 %	55 492	57 641
Minstekrav til total kapitaldekning	8,0 %	73 990	76 855
Pilar 2-krav	2,0 %	18 900	19 400
Bufferkrav som skal oppfylles med ren kjernekapital			
Bevaringsbuffer	2,5 %	23 122	24 017
Systemrisikobuffer	3,0 %	27 746	28 821
Buffer for systemviktige institusjoner (O-SII)	2,0 %	18 497	19 214
Motsyklisk buffer	2,1 %	19 515	20 463
Samlet bufferkrav	9,6 %	88 880	92 515
Oppfyllelse av kapitalkrav			
Samlet ansvarlig kapital		225 781	220 216
Krav til samlet ansvarlig kapital		(181 769)	(188 770)
Overskudd av samlet ansvarlig kapital		44 012	31 447
Kjernekapital		195 064	200 291
Krav til kjernekapital		(163 272)	(169 556)
Overskudd av kjernekapital		31 792	30 735
Ren kjernekapital		169 016	178 304
Krav til ren kjernekapital		(149 399)	(155 146)
Overskudd av ren kjernekapital		19 617	23 158

2

Styring og kontroll av risiko i DNB

Evnen til å identifisere og håndtere risiko er kjernen i finansiell virksomhet og en forutsetning for å skape verdier over tid. Risikostyringen i DNB har som hovedmål å optimalisere forholdet mellom risiko og inntjening i et langsiktig perspektiv. Gjennom risikostyring skal DNB til enhver tid være i stand til å identifisere, håndtere, overvåke og rapportere risiko som er relevant for DNBs måloppnåelse.

- 11 Virksomhetsstyring og styrende dokumenter
- 13 Risikostyring og kontroll
- 18 Risikoapetitt
- 19 Beredskapstiltak og gjenopprettingsplan

DNB-kulturen skal kjennetegnes av individuelt ansvar, transparente metoder og prosesser som understøtter god risikostyring.

VIRKSOMHETSSTYRING OG STYRENDE DOKUMENTER

Virksomhetsstyring handler om hvordan styret og konsernledelsen leder selskapet for å bevare og utvikle selskapets verdier best mulig. God virksomhetsstyring og godt lederskap er en forutsetning for en bærekraftig virksomhet. Styringen av DNB skal sikre at virksomheten drives på en forsvarlig og lønnsom måte, til det beste for kundene, eierne, de ansatte og øvrige interessenter.

Virksomhetsstyringen er et samspill mellom prosesser og strukturer som benyttes for styring og kontroll i DNB-konsernet. Dette stiller krav til styrets, ledelsens og medarbeidernes atferd. Alle i DNB skal handle i tråd med disse kravene.

DNB har et hierarki for styrende dokumenter med fem nivåer. Alle vesentlige prosesser skal være dekket gjennom underliggende dokumenter og «kjøreregler». Konserndirektørene har ansvar for å sikre at dokumenter på lavere nivåer er forankret i de overordnede styringsdokumentene som er vedtatt av styret. Dette bidrar til å skape en helhet i virksomhetsstyringen.

Nivå 1: Konsernets styringsprinsipper

Styringsprinsippene utgjør det øverste styringsnivået i konsernet. I disse prinsippene gir styret overordnede rammer for all styring av virksomheten. De kan være definert av lovkrav eller omfatte områder som er av særskilt betydning, og de definerer ønsket kultur, atferd og ansvarsfordeling på overordnet nivå.

DNBs styringsprinsipper omfatter:

- oppdrag og verdier
- styringsmodell og ansvarsforhold
- instruks for styre og ledelse
- prinsipper for etikk (Code of Conduct)
- prinsipper for samfunnsansvar
- prinsipper for risikoappetitt
- selskapets vedtekter

Under følger en kort beskrivelse av prinsipper for etikk og samfunnsansvar. En nærmere beskrivelse av risikoappetitt følger senere i kapittelet. Ytterligere informasjon om DNBs styringsprinsipper finnes i årsrapporten.

Prinsipper for etikk

For å kunne levere på DNBs oppdrag og verdier, må alle i DNB opptre på en måte som ivaretar samfunnets interesser, nå og i fremtiden. På den måten fortsetter DNB å bygge tillit. Tillit fra kunder, eiere og markedet er helt avgjørende for at DNB skal opprettholde en bærekraftig drift over tid. For å fortjene denne tilliten er det viktig å operere med høy etisk standard, slik at DNB som finanskonsern oppleves som åpent, transparent, tydelig og med høy grad av integritet.

Code of Conduct er DNBs viktigste rammeverk for etikk. Denne beskriver forventninger, forpliktelser og krav til hvordan faste og midlertidige ansatte i DNB-konsernet, innleide konsulenter, styremedlemmer og andre tillitsvalgte skal opptre. Code of Conduct er vedtatt av styret i DNB ASA og tilgjengelig på:
<https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/no/om-oss/vedlegg/code-of-conduct-no.pdf>

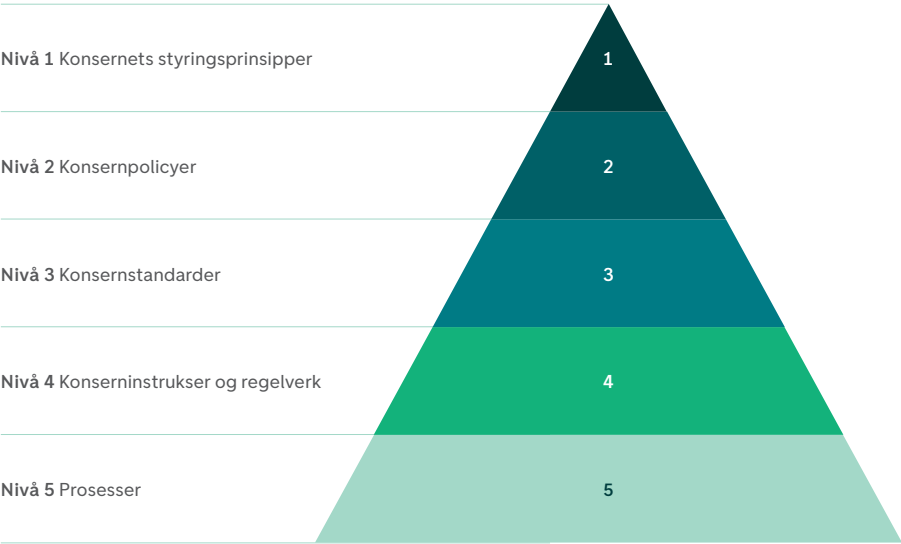
Prinsipper for samfunnsansvar

Arbeidet med samfunnsansvar representerer bærekraft i praksis. Ved å koble kapital, arbeidskraft og kompetanse bidrar DNB til økt verdiskaping. Samfunnsansvaret dreier seg også om hvordan DNB skaper verdi, både for eiere og øvrige interessenter (ansatte, kunder og offentligheten).

DNB har følgende tilnærming til samfunnsansvar:

- DNB skal drive langsiktig og bærekraftig finansiell verdiskaping for eierne. Dette innebærer at vi vektlegger samfunnsansvar i alle beslutningsprosesser.
- DNB skal bidra positivt til samfunnsutviklingen. Dette betyr at vi skal definere konkrete mål og tiltak knyttet til FNes bærekraftsmål og jobbe systematisk med å nå disse.
- DNB skal opptre redelig. Dette innebærer at kundenes behov alltid skal være utgangspunktet for de produkter

Styrende dokumenter i DNB

og tjenester som vi leverer. Vi vil kundene vel. I et marked med nye aktører og store endringer skal DNB være en bank kundene har tillit til.

- DNB skal være åpen om virksomheten. Dette innebærer å være ærlig om de dilemmaene som oppstår ved å balansere kortsiktige og langsiktige behov. Gjennom dialog med interessenter skal vi lytte og fange opp samfunnets forventninger til oss.

Nivå 2: Konsernpolicyer

Konsernpolicyene angir prinsipper for utøvelse av forretningsvirksomheten innenfor konsernets mest vesentlige områder. Policyene skal sikre at atferden er i tråd med styringsprinsippene, og beskriver hensikt og forventet handlingsmåte innenfor hvert område. Styret har vedtatt ni policyer for DNB-konsernet, hvorav tre er tett knyttet til risikostyring: policy for risikostyring, policy for etterlevelse og policy for sikkerhet.

Policy for risikostyring

Policy for risikostyring eies av konserndirektør for Risikostyring Konsern, og definerer syv overordnede prinsipper:

- Alle i DNB skal forstå og ta hensyn til relevant risiko i eget arbeid.
- DNB skal ha en definert risikoappetitt for alle vesentlige risikoområder.
- DNB skal ha en hensiktsmessig organisering av risikostyringen.
- DNB skal etablere strategier og/eller rammer for all vesentlig risiko.
- DNB skal gjennomføre risikovurderinger ved vesentlige endringer i driften.
- DNBs risikostyring skal baseres på effektive og hensiktsmessige verktøy og modeller.
- DNB skal ha periodisk risikorapportering og kapasitet til å foreta rapportering ad hoc.

Policy for etterlevelse

Policy for etterlevelse eies av konserndirektør for Group Compliance, og definerer prinsipper for ansvar og organisering av etterlevelsesarbeid. Virksomheten i DNB drives på grunnlag av forskjellige tillatelser fra myndighetene med tilhørende vilkår og krav. Offentlige myndigheter fører tilsyn med virksomheten og kontrollerer at kravene overholdes. Etterlevelse av disse vilkårene og kravene er en nødvendig forutsetning for fortsatt drift. God etterlevels-kultur bidrar også til å styrke tilliten fra kunder, ansatte og aksjonærer. Policy for etterlevelse definerer seks overordnede prinsipper for etterlevelse av gjeldende regelverk:

- DNB skal ha god styring og kontroll av etterlevelsrisiko. Alle tre forsvarslinjer kontrollerer og rapporterer etterlevelse.
- DNB skal ha en sterk etterlevelseskultur som er forankret i ledelsen. Alle ansatte har ansvar for etterlevelse av eksternt regelverk og internt regelverk utledet av eksternt regelverk.
- Etterlevelsrisikoen skal være lav.
- DNB skal internt registrere og rapportere brudd på eksternt regelverk og internt regelverk utledet av eksternt regelverk.
- DNB-ansatte skal ha tilstrekkelig og relevant kompetanse for å etterleve regelverk.
- DNB skal ha en effektiv og uavhengig compliance-funksjon i andrelinjen som dekker alle deler av organisasjonen, ut fra en risikobasert tilnærming.

Policy for sikkerhet

Policy for sikkerhet eies av konserndirektør for Technology and Services, og setter prinsippene for hvordan DNB skal styre sikkerheten til det beste for våre interessenter. Sikkerhet i DNB handler om å sikre vår evne til å unngå skade eller tap av verdier som følge av uønskede, tilsiktede handlinger samt teknologiske, miljømessige eller menneskelige feil og uhell. Risikovurderinger av sikkerhet gjennomføres som en del av DNBs risikostyringsprosess.

Policy for sikkerhet definerer syv overordnede prinsipper:

- Sikkerhet skal være en naturlig del av virksomheten.
- Sikkerhetsarbeidet i DNB skal være systematisk og risikobasert.
- DNB skal fastsette kriterier for sikkerhetsinvesteringer.
- Sikkerheten skal være i samsvar med interne og eksterne krav.
- DNB skal fremme et positivt miljø og åpenhet rundt sikkerhet.
- DNB skal styre sikkerhet i tredjepartsforhold.
- Effekt og etterlevelse av sikkerhetsarbeidet skal evalueres.

Nivå 3: Konsernstandarder

Alle dokumenter på nivå tre er knyttet opp mot en eller flere konsernpolicyer.

Policy for risikostyring er utdypet i flere standarder. Det er etablert standarder for blant annet kapitalisering, godkjenning av modeller, fullmakter, stresstesting, kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

Policy for etterlevelse utdypes blant annet i standardene for etterlevelse, antihvitvasking, personvern, antikorrupsjon, interessekonflikter og konkurranserett.

Policy for sikkerhet utdypes i standard for behandling av økonomisk kriminalitet og standard for sikkerhet.

Nivå 4: Konserninstrukser og regelverk

Nivå fire i hierarkiet for styrende dokumenter er instruksjer og regelverk. Kredittregelverket, hvitvaskingsrammeverket og informasjonssikkerhetskrav er eksempler på denne type dokumenter.

Nivå fem er det laveste nivået av konsernovergripende styringsdokumenter og omfatter detaljerte beskrivelser av alle vesentlige prosesser i konsernet.

«Styret har vedtatt ni policyer for DNB-konsernet, hvorav tre er tett knyttet til risikostyring: policy for risikostyring, policy for etterlevelse og policy for sikkerhet.»

RISIKOSTYRING OG KONTROLL

Styret fastsetter den langsiktige risikoprofilen gjennom DNBs risikoappetitt. Rammeverket for risikoappetitt vurderes og fornyes minst en gang i året. Mål og rammer som er fastsatt i risikoappetittrammeverket reflekteres i andre deler av risikostyringen, herunder fullmakter og forretningsrammer. Risikoindikatorer, som bygger opp under rammene i risikoappetitt og andre overordnede rammer eller strategier, er en del av konsernets styrings- og belønningssystem. Rammeverket for risikoappetitt er nærmere beskrevet senere i kapitlet.

Kapitaliseringsvurderingen (ICAAP) er integrert i styringsprosessene gjennom risikoappetittrammeverket, og i oppfølgingen av risikoutviklingen for øvrig. ICAAP er nærmere beskrevet i kapitlet om kapitalstyring og ICAAP.

Gjenopprettingsplanen skal sikre at DNB-konsernet kan gjenopprettes fra en svært alvorlig stressituasjon, uten involvering eller støtte fra myndigheter. Planen fornyes årlig og er en integrert del av konsernets risiko- og kapitalstyring. Gjenopprettingsplanen er nærmere beskrevet senere i dette kapitlet.

Fullmakter

Det skal foreligge fullmakter for enhver kredittbevilgning og posisjons- og handlerammer på alle vesentlige finansielle områder. Fullmakter og overordnede rammer besluttes i styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA, og delegeres videre i organisasjonen. Enhver delegering skal godkjennes og følges opp av nærmeste overordnede leder. Alle fullmakter i DNB er personlige. Tildeling av fullmakter skjer etter vurdering av fullmektigens kompetanse og erfaring, samt det forretningsmessige behovet. Ved tildeling blir det opplyst om rammebetingelser og begrensninger i fullmakten. Alle fullmakter som er gitt i DNB dokumenteres og følges opp. For mer informasjon om fullmakter for kreditt-, likviditets- og markedsrisiko, se kapitlene for de enkelte risikoformene.

Roller og ansvar

Ansaret for risikostyring og internkontroll er delt mellom tre forsvarslinjer:

- Førstelinjeforsvar omfatter alle konsernets operative funksjoner. Det er den operative ledelsens ansvar å etablere, styre og følge opp internkontroll innenfor eget ansvarsområde, herunder prosesser og aktiviteter for å nå fastsatte mål knyttet til effektiv drift, pålitelig finansiell rapportering, risikostyring og etterlevelse av lover og regler. Ansatte har ansvar for å gjennomføre den etablerte internkontrollen gjennom sine daglige arbeidsoppgaver.
- Andrelinjeforsvar er uavhengige kontrollfunksjoner som overvåker og følger opp internkontrollen som gjennomføres av ledelsen og de ansatte i konsernets operative funksjoner. I DNB er andrelinjefunksjonene organisert i Risikostyring Konsern og Group Compliance.
- Tredjelinjeforsvar er Konsernrevisjonen, som med en risikobasert tilnærming gjennomgår og vurderer konsernets prosesser for styring og internkontroll. Konsernrevisjonen er uavhengig av administrasjonen og rapporterer til styret i DNB ASA.

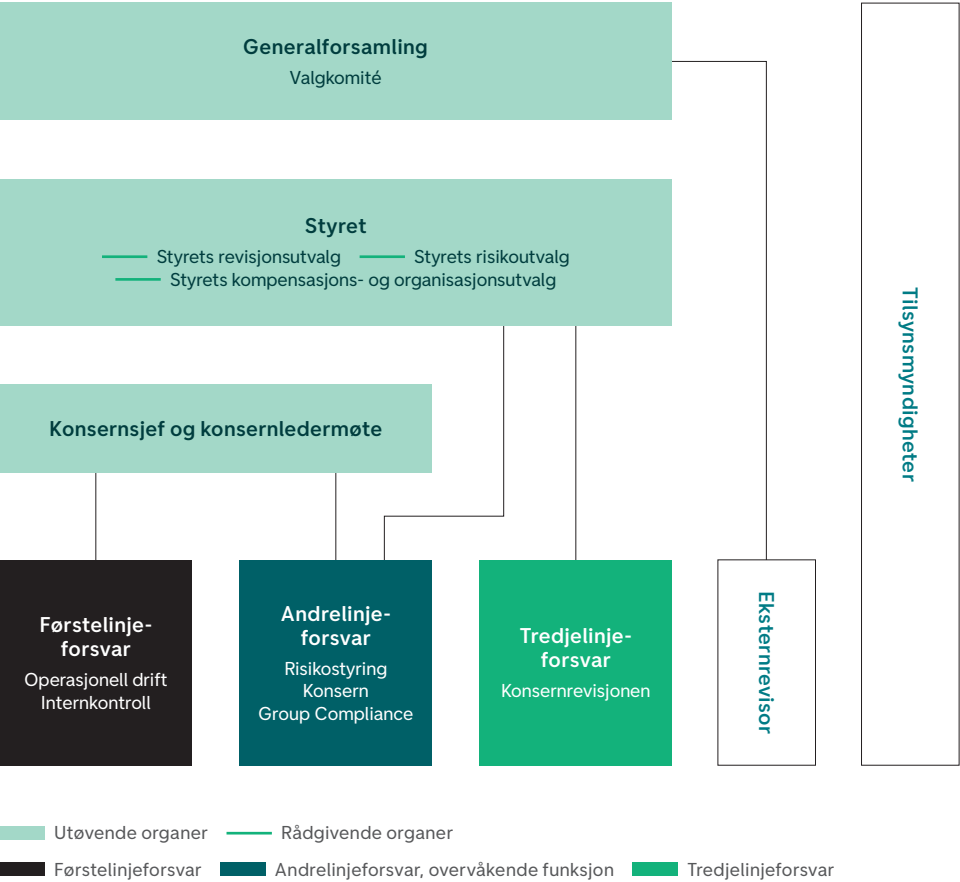
Risikostyring Konsern

Risikostyring Konsern ledes av konserndirektør, som også er Chief Risk Officer (CRO), og rapporterer direkte til konsernsjefen. CRO kan ved behov rapportere direkte til styret. CRO definerer prinsipper og rammeverk for risikotaking og internkontroll, samt vurderer og rapporterer konsernets risikosituasjon. Hovedtyngden av konsernets fagmiljøer innenfor risikostyring er samlet i Risikostyring Konsern. Den operative risikostyringen skjer i forretnings- og støtteområdene.

Risikostyring Konsern utøver rollen som uavhengig kontrollfunksjon med ansvar for risikostyring. Dette innebærer å sikre at alle vesentlige risikoer i foretaket er identifisert, målt og rapportert av de relevante organisatoriske enhetene. Det er etablert egne fagenheter i Risikostyring

Styrende organer i DNB ASA

Per 31. desember 2019

Konsern som har ansvaret for rammeverk og risikokontroll innenfor de ulike risikoformene.

Det skal minst én gang per år gjennomføres validering av IRB-modellene og stresstesting av konsernets IRB-porteføljer. Arbeidet er organisert i enheter som er uavhengig av forretningsområdene. Valideringen er også uavhengig av enheter med ansvar for modellutvikling og kredittstyring. Styret fastsetter krav til innhold i validerings- og stresstestarbeidet.

Risikostyring Konsern har ansvaret for gjennomføring av credit risk review og model input review. Credit risk review ble i 2019 skilt ut i en egen seksjon og gitt ansvar for en systematisk andrelinjekontroll av bankens kredittområder. Credit risk review vurderer etterlevelsen av standard for kredittvirksomheten, kredittstrategier og kredittregelverk, og resultatene rapporteres til styret. Model input review skal sikre korrekt og konsistent bruk av IRB-modeller der subjektiv input inngår. Resultatene fra både credit risk review og model input review brukes til opplæring for å sikre kontinuerlig forbedring i kredittarbeidet.

Internkontrollen består av prosesser og systemer for å vurdere og teste at risikostyringen fungerer som forutsatt, og støtter opp under konsernets måloppnåelse. Alle ledere har ansvar for å gjennomføre internkontroll i sitt område. Risikostyring Konsern har ansvaret for å tilrettelegge for god internkontroll i DNB.

I Risikostyring Konsern er det etablert Operational Risk Officers (ORO), som jobber dedikert mot alle vesentlige virksomhetsområder i DNB. ORO kvalitetssikrer risiko-rapporteringen fra de ulike områdene og følger opp registreringen av operasjonelle hendelser, herunder at det blir etablert risikoreduserende tiltak. I tillegg deltar ORO når førstelinjen gjennomfører den årlige prosessen for å vurdere og bekrefte kvaliteten i internkontrollsystemet.

Se også beskrivelse i egne kapitler for styring og kontroll

av operasjonell risiko, markedsrisiko, kredittrisiko og likviditetsrisiko.

Compliance-funksjonen

Compliance-funksjonen ledes av konserndirektør for Group Compliance, som også er Group Chief Compliance Officer (GCCO). Compliance-funksjonen er en selvstendig og uavhengig andrelinje kontrollfunksjon som bistår styrene, konsernsjef og andre ledere i førstelinjen i arbeidet med å sørge for at DNB utøver sin virksomhet i overensstemmelse med relevant regelverk. Dette omfatter å gi råd og veiledning om etterlevelse, overvåke og kontrollere etterlevelse og etterlevelsesisiko, samt rapportere og informere om status på etterlevelse og etterlevelsesisiko.

Compliance-funksjonen skal bistå med rådgivning, veiledning, overvåking og kontroll samt rapportering og informasjon. Compliance-funksjonen skal i hovedsak gi råd, overvåke og rapportere om etterlevelse av regelverk som setter vilkår for og krav til utøvelsen av konsernets konsesjonsbelagte virksomhet. Dette gjelder finansregulatorisk regelverk, konkurranseregulering, personvernregelverk og regelverk som skal motvirke hvitvasking, korrupsjon og brudd på sanksjoner.

Compliance-funksjonen har et særlig og selvstendig ansvar for overvåking av og rapportering om etterlevelsesisiko knyttet til regelverk av betydning for vedkommende område eller enhet. Compliance-funksjonens overvåking og kontroll skal inkludere vurdering av om det er implementert tilstrekkelig effektive retningslinjer og prosedyrer for å avdekke etterlevelsesisiko. Den skal også omfatte en vurdering av forebyggende tiltak og prosedyrer. Compliance-funksjonen skal involveres i og bidra til å vurdere risiko ved innføring av nye strategier, organisatoriske endringer og andre endringer i virksomheten.

Som leder har GCCO et overordnet ansvar for system og struktur i compliance-funksjonen. Alle forretnings- og støtteområder, filialer av DNB Bank ASA i utlandet, selskaper

i DNB-konsernet med konsesjon etter finansmarkeds-regelverk, og andre selskaper etter beslutning av GCCO, skal som en del av konsernets uavhengige andrelinjeforsvar ha en compliance-funksjon.

Konsernrevisjonen

DNBs internrevisjon, Konsernrevisjonen, er tredje forsvarslinje og bistår styret i å påse at det er kvalitet i alle vesentlige elementer i konsernets risikostyring. Konsernrevisjonen har sin instruks fra styret i DNB ASA, som også godkjenner revisjonens årlige planer og budsjetter. Konsernrevisjonen skal påse at det er etablert og gjennomføres tilstrekkelig og effektiv risikostyring og internkontroll. Konsernrevisjonen skal i tillegg vurdere om styringsprosesser og kontrolltiltak er effektive og bidrar til konsernets måloppnåelse.

Utvalg og komiteer

Det er etablert utvalg og komiteer som skal bistå konserndirektørene med beslutningsgrunnlag, oppfølging og kontroll innenfor ulike fagområder:

- **Balansestyrsutvalget (ALCO)** er et rådgivende organ for Chief Financial Officer (CFO) vedrørende styring av kapitalbruk og kapitalfordeling, i tillegg til markeds- og likviditetsrisiko. Innenfor risikostyring er utvalget en møteplass for informasjonsdeling og koordinering mellom enheter som operativt forvalter markeds- og finansieringsrisiko og Risikostyring Konsern som premissgivende enhet.
- **Tre sentrale kredittutvalg**, Konsernkredittutvalget (KKU), Kredittutvalg Storkunder og Internasjonal, og Kredittutvalg Små- og Mellomstore Bedrifter, er rådgivende organer for beslutningstagere i forretningsområdene, og tiltredere i Kredittstyring Konsern. Utvalgene behandler og tiltrer kredittsaker på basis av personlige fullmakter. De er viktige høringsinstanser for kredittfaglige tema som kredittmodeller, validering, risikorapportering og forretnings- og kredittstrategier. KKU ledes av konsern-kredittsjef. KKU behandler saker som angår flere forretningsområder, og gir råd til konsernsjefen og styret

«Hovedtyngden av konsernets fagmiljøer innenfor risikostyring er samlet i Risikostyring Konsern. Den operative risikostyringen skjer i forretnings- og støtteområdene.»

- ved behandling av større enkeltengasjementer. Kku er sentralt ved utforming av konsernets kredittpolicy og konsernstandard for samfunnsansvar i kredittvirksomheten samt oppfølging av kredittstrategier, kredittregelverk og porteføljrisiko.
- **Financial Markets Risk Committee (FMRC)** ledes av divisjonsdirektør for Markeds- og likviditetsrisikostyring. FMRC er ansvarlig for å godkjenne og føre tilsyn med prinsipper og prosesser for aktiviteter som innebærer markedsrisiko i DNB Bank-konsernet. Dette omfatter blant annet å anbefale markedsrisikorammer, godkjenne og følge opp retningslinjer, metodikk og kontroll for markedsrisiko og motpartsrisiko.
- **Non-Financial Risk Committee (NFRC)** ledes av CRO, og skal bidra til å utvikle konsernets løsninger innenfor styring av operasjonell risiko, etterlevelsrisiko og sikkerhetsrisiko. Non-Financial Risk Committee skal bidra til konsistent tilnærming og felles koordinering av førstelinjens ansvar for håndtering av ikke-finansiell risiko. Komiteen utveksler informasjon og vurderinger om komplekse enkeltsaker innenfor ikke-finansiell risiko, for eksempel vesentlige operasjonelle risikoer og hendelser, saker som kan synes å være krevende med hensyn til policy om lav etterlevelsrisiko samt saker fra internasjonale enheter i DNB (for eksempel sanksjonssaker).

Konsernsjef og konsernledermøtet

Konsernsjefen har ansvar for å iverksette risikostyring som bidrar til å oppfylle de målene styret i DNB ASA setter for virksomheten, herunder effektive styringssystemer og internkontroll. Konsernledermøtet er konsernsjefens kollegium for overordnet ledelse. Alle vesentlige beslutninger som gjelder risiko- og kapitalstyring, vil normalt fattes i samråd med konsernledelsen. I konsernledermøtet deltar konserndirektørene i forretnings- og støtteområdene.

Styrene og styreutvalg

Styret i DNB ASA er konsernets øverste ansvarlige organ for forretningsdriften, og skal påse at virksomheten, herunder finansiell rapportering og formuesforvaltning, er

gjenstand for betryggende kontroll. Styret fastsetter og følger opp DNBs langsiktige risikoprofil gjennom risikoappetitrammeverket.

Styret i DNB ASA har ansvar for å påse at konsernet har en egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen og omfanget av virksomheten, samt at kapitalkrav blir overholdt. Styret foretar en løpende vurdering av konsernets kapitalsituasjon; se nærmere omtale i kapitlet om kapitalstyring og ICAAP.

Hvert år gjennomgår styret i DNB ASA konsernsjefens rapport om status på risikostyring og kontroll. Rapporten inneholder også en vurdering av de viktigste risikoområdene i konsernet. Gjennomgangen dokumenterer kvaliteten på arbeidet med internkontroll og risikostyring, og den skal avdekke eventuelle svakheter og forbedringsbehov. Styrene i DNB Bank ASA, DNB Livsforsikring AS og andre vesentlige datterselskaper gjør en tilsvarende årlig evaluering av selskapenes internkontroll og viktigste risikoområder.

Risikoutvalget

Utvalget for risikostyring overvåker systemene for internkontroll, risikostyring og internrevisjon, og etterser at disse fungerer effektivt. Utvalget vurderer endringer i systemer og rutiner som fremlegges styret for godkjenning. I tillegg gir utvalget råd til styret angående konsernets risikoprofil, herunder risikoappetitt, og utvalget forbereder styrets oppfølging av risikoutvikling og risikostyring. Råd til styret omfatter også strategier for kapital- og likviditetsstyring, kreditt- og markedsrisiko, operasjonell risiko, etterlevelse, omdømme og øvrig risiko i konsernet. Utvalget består av fire styremedlemmer som velges for to år av gangen. Det er også et krav at minst en av utvalgets medlemmer har lengre erfaring med å identifisere, vurdere og styre risiko i store og komplekse selskaper. Organiseringen av DNBs utvalg for risikostyring, og den kvartalsvise rapportering av risikostyring til styret i DNB ASA, vurderes å dekke de krav som er knyttet til dette i de land DNB har virksomhet i, herunder den amerikanske CFR §252.144¹⁾.

Revisjonsutvalget

Revisjonsutvalget fører tilsyn med prosessen for finansiell rapportering og vurderer om konsernets internkontroll, herunder internrevisjon og risikostyringssystemer, fungerer effektivt. Utvalget skal videre påse at konsernet har en uavhengig og effektiv ekstern revisjon. Revisjonsutvalget gjennomgår kvartalsvis finansiell rapportering for DNB-konsernet. Utvalget foretar en grundig gjennomgang av skjønsmessige vurderinger og estimater i tillegg til eventuelle endringer i regnskapspraksis. Utvalget skal overvåke systemene for internkontroll samt konsernets internrevisjon, herunder etterse at disse fungerer effektivt, og vurdere endringer i systemer og rutiner som fremlegges styret til godkjenning. Revisjonsutvalget behandler kvartalsregnskap og forslag til årsregnskap for DNB ASA og DNB-konsernet. Revisjonsutvalget behandler også forslag til selskaps- og konsernregnskapene til DNB Bank ASA og DNB Livsforsikring AS, og selskapsregnskapet til DNB Boligkreditt AS.

Kompensasjons- og organisasjonsutvalget

Styret i DNB ASA har et Kompensasjons- og organisasjonsutvalg som består av tre medlemmer fra selskapets styre, og utvalget møtes normalt seks til syv ganger årlig. Ett av medlemmene er ansattvalgt styremedlem. Kompensasjons- og organisasjonsutvalget skal forberede saker for styret og har i hovedsak ansvar for å:

→ årlig vurdere og foreslå total kompensasjon til konsernsjef

→ årlig utarbeide forslag til mål for konsernsjef

→ forberede og anbefale forslag til kompensasjon til konsernrevisor

→ påse at leder av kontrollenhetene for risikostyring og etterlevelse ikke får fastsatt sin godtgjørelse på en måte som påvirker, eller er egnet til å påvirke, deres objektivitet

1) CFR § 252.144 - Risk-management and risk-committee requirements for foreign banking organizations with total consolidated assets of \$100 billion or more but combined U.S. assets of less than \$100 billion.

- være rådgiver for konsernsjef vedrørende kompensasjon og andre vesentlige personalrelaterte forhold for konsernledelsen og eventuelt andre som rapporterer til konsernsjef
- vurdere andre forhold som bestemt av styret og/eller Kompensasjons- og organisasjonsutvalget
- gjennomgå andre personalpolitiske saker som kan antas å innebære stor omdømmerisiko

Utvalget skal også være styrets forberedende organ for utvalgte saker som omhandler kultur, ledelse og etterfølgerplanlegging.

Oppfølging og rapportering

Konsernets risikosituasjon rapporteres minst månedlig til konsernledelsen og minst kvartalsvis til styret og markedet. Risikostyring Konsern har det overordnede ansvaret for risikorapportering i DNB. Det gjelder både den interne risikooppfølgingen og risikorapportering til markedet og myndighetene. Alle nivåer i organisasjonen skal ha tilgang til relevant og nødvendig risikoinformasjon. Oppfølging av mål, rammer og strategier inngår i den interne risikorapporteringen.

I henhold til krav fastsatt av styret rapporterer compliance-funksjonen og GCCO regelmessig om etterlevels-situasjonen til konsernsjef og til styrene i DNB Bank ASA og DNB ASA. Lokale compliance-funksjoner rapporterer regelmessig om etterlevels-situasjonen til GCCO samt til leder for vedkommende område.

Alle ansatte i DNB har et ansvar for å rapportere og håndtere vesentlige hendelser eller avvik. Operasjonelle hendelser og compliance-brudd skal registreres i en taps- og hendelsesdatabase. Det skal registreres tiltak for alle alvorlige hendelser og compliance-brudd, og status rapporteres til konsernledelsen og styret.

Risikorapportering til styrene i DNB

Tabellen viser de faste uavhengige rapporteringene av risiko og etterlevelse til styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA. I tillegg underrettes styret ved første møte dersom det oppstår brudd på risikoappetittrammer eller andre vesentlige hendelser eller endringer i risikobildet.

Datakvalitet i risikorapporteringen

Som resultat av erfaringene gjort under finanskrisen, har Baselkomiteen utformet «Principles for effective risk data aggregation and risk reporting» (BCBS 239). Prinsippene gir anbefalinger for styring, infrastruktur, kvalitet og kontroll i sammenstillingen av risikodata og rapporteringen av risiko. DNB etablerte i 2019 programmet «Fit4Future» som blant annet skal ivareta DNBs tolkning av prinsippene. Programmet eies og drives av Konsernfinans og Risikostyring Konsern i fellesskap. Formålet med programmet er å sikre god styring, infrastruktur, kvalitet og kontroll i sammenstilling og aggregering av finansielle data og risikodata. Videre skal programmet bidra til gode prosesser og god kvalitet i risikorapportering og finansiell rapportering.

Andre- og tredjelinje risikorapportering til styrene i DNB

Frekvens	Rapportering
Kvartalsvis	DNB-konsernets risikorapport Rapporten gir en bred gjennomgang av risikosituasjonen og risikoutviklingen det siste kvartalet, med analyser og kommentarer. Rapporten er andrelinjes vurdering av risikobildet. Viktige elementer er risikonivå målt i henhold til rammeverket for risikoappetitt og status på indikatorene som er fastsatt i gjenopprettingsplanen. Eventuelle brudd på rammer fastsatt av styrene i DNB ASA, DNB Bank ASA og DNB Livsforsikring AS blir også fulgt opp gjennom risikorapporten. Datterselskapenes risikorapporter Det er etablert risikorapporter for datterselskapene i DNB. Rapportene gir styret en helhetlig gjennomgang av selskapets risikobilde og utvikling siste kvartal, med hovedvekt på de viktigste risikoene. For de selskapene som har etablert eget risikoappetittrammeverk er oppfølging av dette et sentralt tema i risikorapporten.
Halvårlig	GCCOs etterlevelsesrapport Group Compliance utarbeider en rapportering av status og utvikling av etterlevelsessituasjonen til konsernledelsen og styret. Rapporteringen er GCCOs selvstendige vurdering og skal gi et tydelig helhetsbilde av etterlevelsesrisiko i konsernet, og inngå som grunnlag for eventuelle tiltak. Operasjonell risiko i DNB-konsernet Rapporten er en andrelinje vurdering av risikosituasjonen og risikoutviklingen innenfor operasjonell risiko. Rapporten fremlegges for konsernledelsen og styret sammen med DNB-konsernets risikorapport per første og tredje kvartal.
Årlig	ICAAP-rapport (Internal Capital Adequacy Assessment Process) ICAAP-rapporten inneholder en detaljert beskrivelse av DNB-konsernets prosess for egenevaluering av risiko- og kapitalsituasjon, samt analyser og vurdering av status ved årets slutt. Separate vurderinger og ICAAP-rapporter for vesentlige datterselskaper inngår i konsernets rapport. DNB-konsernets prosess for egenevaluering av likviditetssituasjonen, ILAAP (Internal Liquidity Adequacy Assessment Process), er en integrert del av ICAAP-rapporten. Konsernrevisjonen foretar en gjennomgang av ICAAP-prosessen i DNB, og en rapport med revisjonens oppsummeringer behandles i samme styremøte som egenevalueringen. Gjenopprettingsplanen for DNB-konsernet Gjenopprettingsplanen, som er en del av krisehåndteringsregelverket for banker, er en integrert del av DNB-konsernets risiko- og kapitalstyring. En viktig del av gjenopprettingsplanen er en beskrivelse av ulike identifiserte tiltak som kan forbedre konsernets kapitaldekning og likviditetssituasjon i en tenkt krise. Planen oppdateres årlig. Status på definerte gjenopprettingsindikatorer rapporteres til styret hvert kvartal og til konsernledelsen hver måned. Validering og IRB-compliance-rapport Validering er en sentral del av kvalitetssikringen av IRB-systemet. Den uavhengige valideringsenheten tester hvert år treffsikkerheten i de interne modellene som benyttes i beregningene av kapitalkrav. Resultatene oppsummeres i valideringsrapporten til bankstyret. Konsernrevisjonen utarbeider en IRB-compliance-rapport som viser overholdelse av IRB-kravene, og som behandles samtidig med valideringsrapporten i bankstyret.

Stresstesting

Stresstesting er et sentralt element i vurderingen av DNB-konsernets kapitalisering, og i den økonomiske planleggingen. Stresstester benyttes for å anslå hvordan endringer i det makroøkonomiske bildet vil kunne påvirke behovet for kapital. Konsernledelsen er involvert i fastsettelsen av scenarier og forutsetninger som benyttes i stresstestene, og bruker resultatene som grunnlag for strategier og handlingsplaner.

Stresstesting er en andrelinjefunksjon, og CRO har det overordnede ansvaret for stresstesting i DNB. Stresstestene legges frem for Konsernkredittutvalget eller ALCO til uttalelse, og godkjennes av CRO. CRO har ansvaret for å anbefale tiltak basert på stresstestenes konklusjoner.

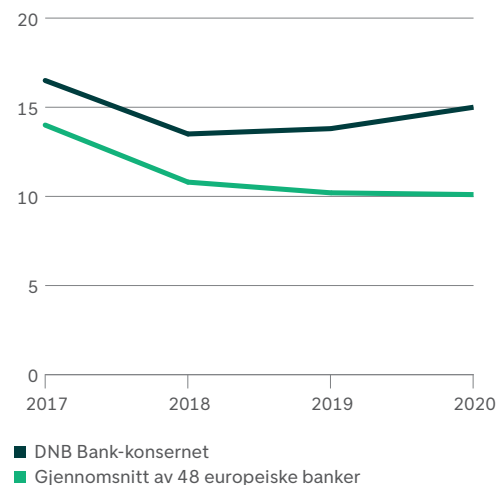
Viktige stresstester som gjennomføres minst årlig i DNB:

- I forbindelse med den årlige ICAAP-rapporteringen gjennomføres det omfattende stresstesting av DNB-konsernet og DNB Boligkreditt AS, se kapittel om kapitalstyring og ICAAP.
- Det utvikles og testes krisescenarier som en del av DNB-konsernets gjenopprettingsplan.
- Stresstester av spesifikke kredittporteføljer gjennomføres løpende.
- Banken utfører jevnlig stresstester av likviditetsrisiko for å sikre at det finnes tilstrekkelige likvide aktiva for å møte vanskelige situasjoner på en tilfredsstillende måte.
- Det er etablert et særskilt stresstestingsprogram for motpartsrisiko, som skal dekke uønskede utfall av den samlede motpartsrisikoeksponeringen, både isolert og sett i sammenheng med bankens kreditttrisikoeksponering.

DNB deltar i stresstesten av europeiske banker som blir koordinert av European Banking Authority (EBA). Stresstesten gjennomføres annethvert år, og neste gang er i 2020. DNB deltar også i International Monetary Fund (IMF) sin stresstest som gjennomføres hvert femte år, også denne i 2020. Figurene viser resultatene fra stresstesten av europeiske banker i 2018. DNB fremsto som svært solid sammenlignet

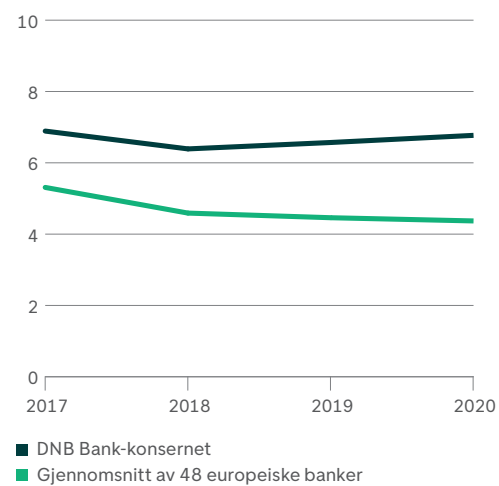
Ren kjernekapitaldekning etter EBAs stresstester

Prosent

Uvektet kjernekapitalandel etter EBAs stresstester

Prosent

«Stresstester benyttes for å anslå hvordan endringer i det makroøkonomiske bildet vil kunne påvirke behovet for kapital.»

med de 48 europeiske bankene som deltok. Mer informasjon finnes på EBAs hjemmesider.

RISIKOAPPETITT

Risikoappetitrammeverket er en del av den strategiske styringen av konsernet og består av rammer og vurderingsprinsipper for de risikotypene som er vesentlige for DNB. Prinsipper for risikoappetitt ble oppdatert av styret i 2019, og inngår som en del av styringsprinsippene på høyeste nivå i DNBs hierarki av styrende dokumenter.

DNBs risikoappetitrammer fastsettes av styret og gjennomgås og fornyes minst én gang i året.

Rammene i risikoappetitt skal implementeres ut i organisasjonen, gjennom risikotoleranser og føringer for strategi- og planprosessen. Det er etablert risikoindikatorer på lavere organisatoriske nivå som bygger opp under rammene i risikoappetitt. Risikoindikatorer kan være uttrykt som rammer for kvantifiserbar risiko, eller som kvalitative vurderinger av risikonivå. De trenger ikke å være uttrykt gjennom de samme målene som brukes på konsernnivå, men de må kunne knyttes til de samme risikotypene og måle den samme utviklingen. Oppfølging av risikoindikatorene er tilpasset de enkelte forretningsområdene, og skal sikre at risikoen holdes innenfor det fastsatte nivået i risikoappetitrammeverket.

Risikonivået måles opp mot rammene i risikoappetitt hver måned, og gir en overordnet oppsummering av risikosituasjonen i DNB-konsernet. I rammeverket for risikoappetitt inngår 15 ulike risikodimensjoner, på tvers av risikotyper og forretningsområder. Tabellen til høyre viser en oversikt over rammeverket med tilhørende dimensjoner som var gjeldene ved utgangen av 2019.

Måling og oppfølging

Gjennom løpende oppfølging av risikoappetitt sikres det at de risikoene som er identifisert som de mest sentrale på overordnet nivå, også er gjenstand for oppfølging og diskusjon i operative deler av organisasjonen.

Konsernets status vurderes opp mot grensene i risikoappetitt, og fremgår i form av et grønt, gult, oransje eller rødt statuslys. Hver status har en klart definert betydning, og ved brudd på grenseverdier foreligger definerte handlingsregler som følger:

- Brudd på gul ramme kan håndteres av administrasjonen.
- Brudd på oransje ramme kan håndteres av administrasjonen, men styret skal orienteres.
- Brudd på rød ramme skal rapporteres til styret som del av agendaen ved neste styremøte. Det skal fremmes konkret forslag til mulige mottiltak og/eller forslag om utvidelse av rammene for risikoappetitt.

Risikotyper og tilhørende dimensjoner i risikoappetitt

Risikotyper	Dimensjoner
Lønnsomhet og inntjening	→ Risikojustert avkastning
Kapitaldekning	→ Ren kjernekapitaldekning, DNB-konsernet og DNB Bank-konsernet → Solvensmargin DNB Livsforsikring AS, uten overgangsregler
Markedsrisiko	→ Markedsrisiko, målt som andel av økonomisk kapital → Regulatorisk kapitalkrav for markedsrisiko, DNB Bank-konsernet og DNB Livsforsikring AS
Kredittrisiko	→ Konsentrasjonsrisiko mot bransjer og motparter → Kredittkvalitet (normaliserte tap), totalt og per kundesegment → Årlig vekst i kredittporteføljen, totalt og per kundesegment
Likviditetsrisiko	→ Liquidity Coverage Ratio → Net Stable Funding Ratio → Innskuddsdekning, DNB Bank-konsernet
Operasjonell risiko	→ Operasjonelle tap → Framoverskuende risikovurdering, informasjonssikkerhet → Framoverskuende risikovurdering, IT-drift
Omdømmerisiko	→ Overordnet risikovurdering, potensielle hendelser og konsekvenser

Styringsprinsipper for risikoappetitt

Som en del av rammeverket for risikoappetitt er det utarbeidet fire styringsprinsipper som beskriver rutiner og ansvar for hele DNB-konsernet.

- Eierskap: Rammeverket for risikoappetitt eies av styret. Alle endringer i rammeverket og styringsprinsippene må derfor godkjennes av styret.
- Ansvar: Hvert enkelt risikoappetittutsagn har en koordinator i Risikostyring Konsern som er ansvarlig for oppfølging og utarbeidelse av eventuelle handlingsplaner dersom risikonivåene overstiges. Koordinatoren har også ansvaret for å vurdere om målingen fanger opp risikoutviklingen godt nok.
- Årlig gjennomgang: Rammeverket for risikoappetitt skal vurderes minst én gang i året og skal finne sted uavhengig av den strategiske og finansielle planleggingsprosessen.
- Rapportering: Konsernledelsen mottar en månedlig rapportering av risikonivå i konsernet i form av en «statusvurdering». Styret mottar en statusrapport med kommentarer og analyser hvert kvartal.

BEREDSKAPSTILTAK OG GJENOPPRETTINGSPLAN

DNB-konsernet har siden 2013 utarbeidet en gjenopprettingsplan bygget på anbefaling fra EBA. En slik plan er et krav ifølge EUs Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD), som trådte i kraft i EU 1. januar 2015. Fra 2019 er det blitt et lovkrav i Norge at bankene skal ha en gjenopprettingsplan.

Gjenopprettingsplanen utarbeides som en integrert del av konsernets risiko- og kapitalstyringsrammeverk, og inntreffer ved brudd på forhåndsdefinerte indikatorer. Brudd på indikatorene utløser en grundig vurdering av situasjonen, og om tiltak skal gjennomføres. Dersom bankens gjenoppretting ikke lykkes, vil det gjennomføres en krisehåndtering i regi av offentlige myndigheter. Finanstilsynet er ansvarlig for å etablere en plan for denne fasen. Gjenopprettingsplanen skal sikre at konsernet kan gjenopprettes fra en svært alvorlig stresssituasjon, uten involvering eller støtte fra myndigheter. DNB har også levert en avviklingsplan, kalt Living Will, til amerikanske myndigheter vedrørende virksomheten i USA.

Det er utarbeidet en beredskapsplan for likviditet, som blant annet beskriver hvordan banken bør håndtere en likviditetskrise som enten gjelder kun for banken eller for bransjen som helhet. Avhengig av type krise som påvirker bankens likviditetssituasjon, og vurderingene som gjøres av ALCO og konsernledelsen, setter Konserntreasury opp en tiltaksplan for hvordan mangel på likviditet kan motvirkes. Planen inneholder triggerpunkter og tidsrammer innenfor hvert tiltak som skal iverksettes, samt prioritet av finansieringskilder og kostnader for alternative løsninger, og eventuell påvirkning på bankens kapitaldekning. Mulige tiltak kan være utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett ved bruk av ledige reserver i sikkerhetsmassen i DNB Boligkreditt AS, endring av betingelser på innskudd og begrensning av utlån samt å utnytte markedet for gjenkjøpsavtaler (repo-markedet) og sentralbankfasiliteter gjennom pantsettelse av verdipapirbeholdninger.

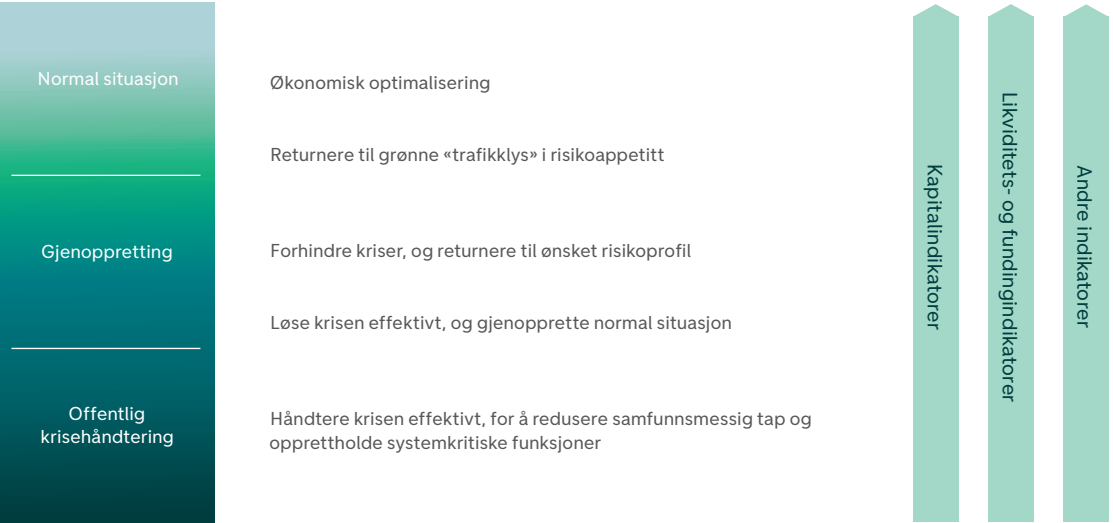
DNB har et hierarki av beredskapstiltak, som er illustrert i figuren til høyre. Risikoappetitrammeverket skal fungere som et tidlig varslingsystem, og det er derfor flere overlapp mellom indikatorene i risikoappetitt og gjenopprettingsplanen. For felles indikatorer vil rødt lys i risikoappetitt som regel sammenfalle med grenseverdier (gjenopprettingsterskel) i gjenopprettingsplanen.

- Gjenopprettingsplanen inneholder:
- strategisk analyse av DNB-konsernet, og samfunnskritiske funksjoner utført av DNB
 - operasjonelle og juridiske avhengigheter, eksternt og internt i konsernet
 - styringsprosesser i gjenopprettingsplanlegging, og ved iverksettelse av planen
 - krisescenarier som kan utløse en gjenopprettingssituasjon
 - gjenopprettingstiltak som kan forbedre konsernets kapitaldekning og likviditetssituasjon
 - forberedende tiltak for å sikre gjennomføring av gjenopprettingstiltakene
 - kommunikasjonsplan i en krisefase

Gjenopprettingsplanen oppdateres årlig og vurderes deretter av Finanstilsynet/DNB kollegiet²⁾. Tilsynsmyndighetene kan foreslå forbedringer, men kan også gi direkte pålegg om endringer. I 2018 gjennomførte konsernledelsen en øvelse basert på et krisescenario hvor gjenopprettingsplanen ble testet. Tilsvarende ble det gjennomført en kriseøvelse for ledelsen i storkundeområdet i 2019. Indikatorene i gjenopprettingsplanen følges opp månedlig i risikorapporteringen til ALCO og kvartalsvis til styret i DNB ASA.

2) DNB-kollegiet er sammensatt av tilsynsmyndighetene for landene i EU/EØS-området hvor DNB har datterbanker

Sammenhengen mellom risikoappetitt, konsernets ulike beredskapstiltak og gjenopprettingsplanen

3

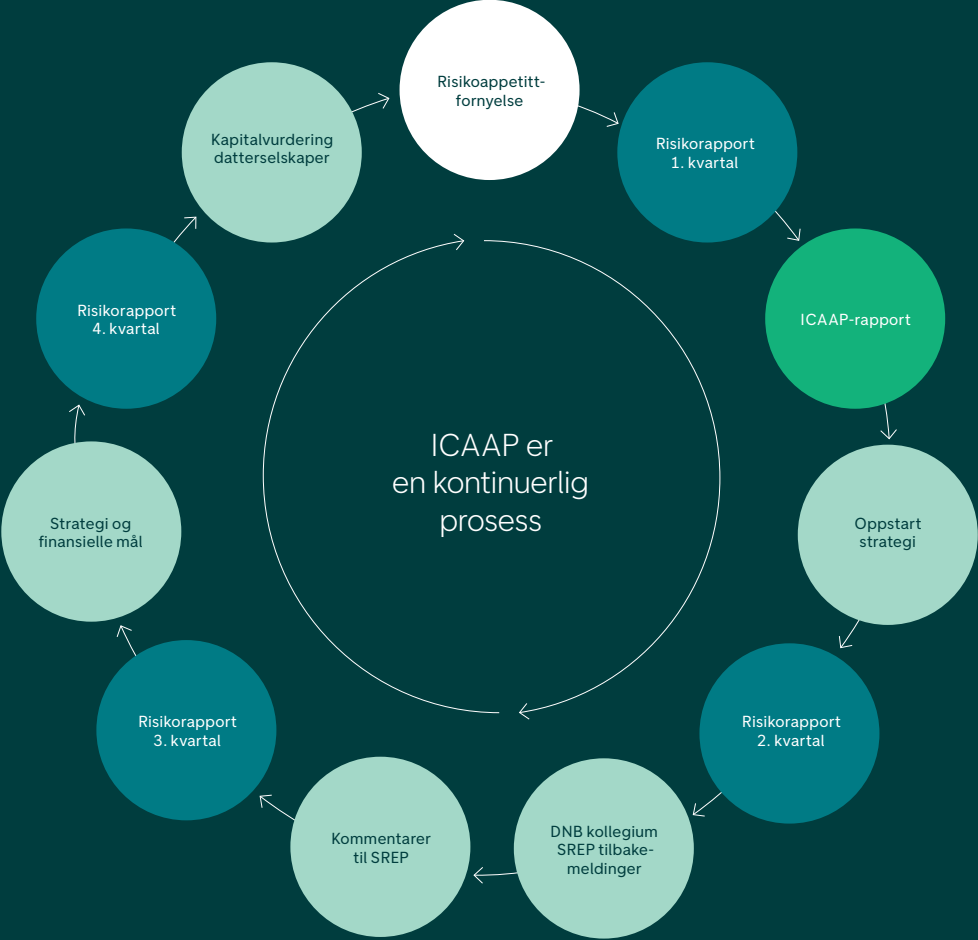
Kapitalstyring og ICAAP

- 21 Kapitalvurderingsprosessen i DNB
- 21 Vurdering av risikoprofil, kapitalbehov og regulatorisk kapitalnivå
- 22 Systemrisiko
- 22 Interne vurderinger og regulatoriske krav
- 23 Stresstesting av kapital

Viktige elementer i ICAAP-prosessen er årlig oppdatering av risikoappetittrammene, oppdatering av strategi og fastsettelse av finansielle mål.

ICAAP-aktivitetene i DNB gjennom året

- Løpende risiko- og kapitaliseringsvurdering
- Risikoappetittfornyelse
- Strategi og finansielle mål
- ICAAP-rapport

KAPITALVURDERINGSPROESSEN I DNB

Finansinstitusjonene er pålagt å gjennomføre en intern kapitalvurderingsprosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process, ICAAP) minst én gang i året. Vurderingen av kapitalbehovet skal være fremtidsrettet og ta hensyn til forretningsplaner, tilgang til kapitalmarkedene og økonomiske konjunkturførhold. Kapitalvurderingen skal omfatte risikotyper som ikke inngår i beregningen av det myndighetspålagte minstekravet til kapital, og skal reflektere at kvantifisering av risiko er basert på metoder og data som inneholder usikkerhet. Konsernets likviditets- og finansieringssituasjon (Internal Liquidity Adequacy Assessment Prosess, ILAAP) skal vurderes i sammenheng med kapitaliseringen. Tilsynsmyndighetene evaluerer årlig ICAAP- og ILAAP-prosessene, og resultatene av prosessene (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP).

I risikorapporten til styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA, som utarbeides kvartalsvis, er det en vurdering av konsernets kapitalisering basert på utviklingen i makroøkonomiske forhold, risikoeksponering, kapitalsituasjonen og forventet fremtidig lønnsomhet. Rapporten behandles samtidig med konsernets kvartalsresultater, slik at resultat og risikoutvikling kan vurderes i sammenheng.

I første kvartal fornyes målsetningene og rammene i risikoappetittrammeverket. Vurderingene i ICAAP, ILAAP og tilbakemeldingen fra tilsynsmyndighetene gjennom SREP, er viktige deler av grunnlaget. Gjennom risikoappetitt operasjonaliseres blant annet mål for kapitaldekning, solvensmargin og likviditetsrisiko. Risikoappetitttrammene er gjenstand for månedlig oppfølging.

Konsernets strategi og finansielle mål for de kommende tre årene utarbeides i andre halvår. Kapitalsituasjonen er en sentral del av strategiarbeidet og den økonomiske planleggingen. I den finansielle strategiprosessen blir målet for konsernets egenkapitalavkastning omgjort til et avkastningskrav for allokert kapital. Et sentralt prinsipp i

DNBs styringsmodell er at konsernets kapitalbehov skal fordeles fullt ut til forretningsområdene. Økonomisk kapital, det vil si kapitalbehov beregnet med interne risikomodeller, er et av fordelingsgrunnlagene som brukes i kapitalallokeringen.

ICAAP-prosessen dokumenteres årlig gjennom en egen ICAAP-rapport, som legges frem for styret i DNB ASA og DNB Bank ASA, og oversendes til Finanstilsynet. Det er opprettet et internasjonalt tilsynskollegium for DNB under ledelse av Finanstilsynet¹⁾. ICAAP-rapporten inngår som grunnlag for tilsynskollegiets vurdering av DNB-konsernets risiko og kapitalisering. Flere av datterselskapene i DNB utarbeider en egen ICAAP-dokumentasjon, som tas inn i DNB-konsernets rapport.

VURDERING AV RISIKOPROFIL, KAPITALBEHOV OG REGULATORISK KAPITALNIVÅ

Kapitaldekningsregelverket angir minstekravet til ansvarlig kapital basert på et risikovektet beregningsgrunnlag for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. I tillegg til å oppfylle minstekravet må banken også oppfylle ulike bufferkrav. For mer informasjon om minstekrav og bufferkrav, se kapittelet om kapitaldekning.

Finanstilsynet skal vurdere om det er behov for ekstra kapital for risikoforhold som ikke er godt nok dekket gjennom kapitalkravene i pilar 1. Dette omtales som pilar 2-krav. Ved brudd på de samlede kravene, inkludert pilar 2-krav, vil banken måtte redegjøre for årsaken til bruddet og planlagte tiltak til Finanstilsynet. Finanstilsynet vil i praksis ha samme muligheter for inngripen som ved brudd på bufferkravene, men med et større handlingsrom.

1) DNB-kollegiet er sammensatt av tilsynsmyndighetene for landene i EU/EØS-området hvor DNB har datterbanker

Hovedkonklusjonen i Finanstilsynets vurdering i siste års SREP-prosess var at DNB-konsernet, på bakgrunn av risikonivå og eksterne forhold, hadde en tilfredsstillende kapitalisering per 31. desember 2018.

Konsernets kapitalstrategi og utbyttepolitikk tilsier at DNB skal være blant de best kapitaliserte finanskonsern i Norden. Ved fastsettelse av utbytte blir det blant annet tatt hensyn til behovet for å opprettholde en tilfredsstillende soliditet, og utviklingen i eksterne rammebetingelser. DNBs konsernstandard for kapitalisering angir det interne målet for kapitaliseringsnivå, frekvensen for gjennomgang av kapitalsituasjon og hvilke målemetoder som skal brukes. Konsernstandarden gjennomgås årlig på grunnlag av ICAAP og tilbakemeldingene fra myndighetene gjennom SREP.

Kapitaliseringen av datterselskaper vil reflektere at egenkapitalressursene skal holdes så høyt i konsernstrukturen som mulig. For bankkonsernet skal ren kjernekapitaldekning og total kapitaldekning være på linje med konsernets mål. Kapitaliseringen av DNB Boligkreditt AS vil innrettes slik at minstekravet, bufferkravene og pilar 2-tillegg oppfylles med en margin som reflekterer fluktuasjonene i resultat og kapital som forårsakes av derivatkontrakter og innlån i norske kroner. DNB Livsforsikring AS vil oppfylle solvenskravene uten overgangsordningene med en rimelig margin. Kapitaliseringen av utenlandske datterselskaper skal skje på grunnlag av lokale kapitalkrav, enhetenes risikoprofil, nivået hos sammenlignbare institusjoner, størrelse og løpetid på finansiering fra morbanken, og skatteforhold.

«Konsernets kapitalstrategi og utbyttepolitikk tilsier at DNB skal være blant de best kapitaliserte finanskonsern i Norden.»

SYSTEMRISIKO

I henhold til norsk regulering skal bankene i sin kapitalvurdering også vurdere systemrisiko. Systemrisiko er i EUs kapitaldekningsregelverk definert som risikoen for forstyrrelser, med potensielt alvorlige konsekvenser, for det finansielle systemet og for realøkonomien. Driverne for systemrisiko vil ofte være faktorer som allerede er en del av risikovurderingene, for eksempel boligprisutvikling. For å bedømme om systemrisikoen medfører et økt kapitalbehov må det derfor gjøres en vurdering av hvilke tiltak som allerede er gjennomført.

Høy gjeldsgrad i husholdningene, høye boligpriser og oljeprisavhengighet er forhold som øker systemrisikoen i Norge. Dette balanseres imidlertid av andre særtrekk ved norsk økonomi, som egen valuta, egen pengepolitikk, stor statsfinansiell handlefrihet og et sterkt sosialt sikkerhetsnett. Risikoen i boligmarkedet har blitt møtt med tiltak i form av økte risikovekter for lån med pant i bolig i beregningen av bankenes kapitalkrav. I tillegg er det satt krav til egenkapitalandel, avdragsbetaling og gjeldsbetjeningsevne gjennom forskrift om nye lån med pant i bolig.

Det internasjonale ratingbyrået Standard & Poor's (S&P) bygger sine ratinger blant annet på en analyse kalt Banking Industry Country Risk Assessment (BICRA), hvor de viktigste elementene i systemrisiko inngår. Norge, Sverige og noen få andre land har en svært god score hos S&P. Den finansielle sektoren i Norge er dessuten relativt liten, sammenlignet med de fleste andre land i Europa som det er naturlig å sammenligne seg med. DNB vurderer derfor systemrisikoen til å være relativt lav i Norge.

INTERNE VURDERINGER OG REGULATORISKE KRAV

Det sentrale i vurderingen av soliditet og kapitalisering er å sammenstille risiko med tilgjengelig tapsabsorberende kapital, herunder løpende inntjening. I tillegg vil ulike stresstester være viktige referanser.

Økonomisk kapital

DNB beregner økonomisk kapital for alle hovedkategorier av risiko. Økonomisk kapital skal tilsvare 99,9 prosent av uventede tap med en tidshorison på ett år, det vil si at økonomisk kapital skal reflektere et «tusenårs-tap». I beregningene benyttes en simuleringsmodell som beregner uventede tap for de enkelte risikoformene og for konsernet samlet. Kvantifiseringen er basert på historiske data. Dersom historisk data ikke er tilstrekkelig, benyttes også skjønnsmessige vurderinger. Det oppstår en diversifiseringseffekt når risikoene vurderes sammen, ettersom det er usannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig. Diversifiseringseffektene mellom risikokategorier og forretningsområder innebærer at konsernets økonomiske kapital blir lavere enn om forretningsområdene hadde vært selvstendige selskaper.

Sammenligning av interne vurderinger og kapitalkrav

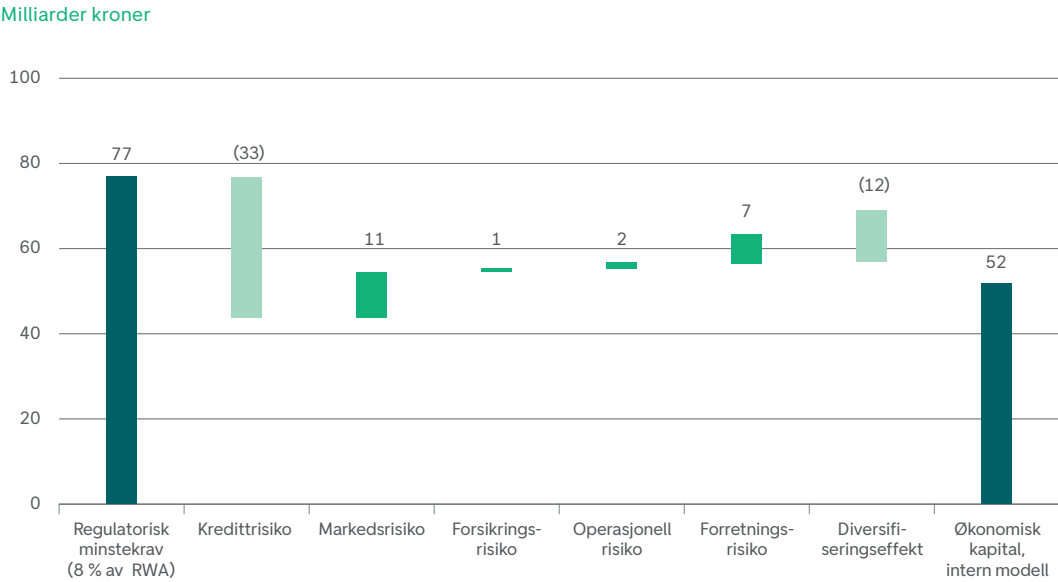
Figuren viser en sammenligning av økonomisk kapital og det regulatoriske minstekravet til kapital i pilar 1, det vil si 8 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag (RWA). Økonomisk kapital og det regulatoriske regelverket bygger på samme sikkerhetsnivå, det vil si 99,9 prosent av uventede tap.

Ved utgangen av 2019 var den interne risikoberegningen lavere enn det regulatoriske minstekravet. Forskjellen er først og fremst knyttet til målingen av kreditt risiko. Hovedårsaken til dette er at kun 32 prosent av kredittporteføljen, målt i RWA, måles etter standardmetoden i beregningen av kapitalkravet. Standardmetoden gir høyere risikovekt enn IRB-metoden. I beregningen av økonomisk kapital benyttes interne klassifiseringsmodeller for alle porteføljer, uavhengig av om modellene har formell IRB-godkjenning. Kredittporteføljen er vurdert til å være vel diversifisert med hensyn til bransjer, og det blir derfor ikke beregnet tillegg i økonomisk kapital for konsentrasjonsrisiko mot bransjer. Det beregnes et lite tillegg for konsentrasjonsrisiko mot enkeltkunder.

Økonomisk kapital, DNB-konsernet

Milliarder kroner	31.12.2019	31.12.2018
Kreditt risiko	35,3	37,5
Markedsrisiko	7,4	7,4
Markedsrisiko i livsforsikring	4,6	7,4
Forsikringsrisiko	0,8	1,4
Operasjonell risiko	8,8	8,9
Forretningsrisiko	6,9	6,8
Brutto økonomisk kapital	63,8	69,3
Diversifiseringseffekt	(12,1)	(13,1)
Netto økonomisk kapital	51,7	56,2
Diversifiseringseffekt i prosent av brutto økonomisk kapital	19,0	18,9

Sammenligning av kapitalkrav og økonomisk kapital, DNB-konsernet

For markedsrisiko er den interne beregningen mer konservativ enn metoden som legges til grunn for beregning av kapitalkravet. Den viktigste forskjellen er at egenkapital-investeringer i bankporteføljen behandles som kredittrisiko i kapitalkravs-beregningen, med risikovekt på 100 prosent og tilhørende kapitalkrav på 8 prosent. Økonomisk kapital beregnet for de samme investeringene er om lag 40 prosent av eksponeringen. Den interne markedsrisikomålingen inkluderer også elementer som de regulatoriske kravene ikke dekker i pilar 1-kravene. Dette er risikoforhold som dekkes gjennom pilar 2-tillegg i det regulatoriske kapitalkravet.

I økonomisk kapital behandles markedsrisiko i livsforsikring separat. Her tas det hensyn til størrelse og sammensetning av eiendelene, størrelsen på bufferkapitalen og nivået på rentegarantien som er gitt til kundene. Modellen beregner også risiko for regnskapsmessig tap som følge av tilstrekkelighetstesten. Testen måler om premiereservene står i forhold til forpliktelsene overfor kundene, og det må tas avsetninger i regnskapet dersom det er underdekning. Kapitalkravet for forsikring i kapitaldekningssammenheng er knyttet til størrelsen på egenkapital og annen ansvarlig kapital som konsernet har tilført forsikringsvirksomheten. Måle metodene er derfor fundamentalt forskjellige. Den interne modellen måler i de fleste tilfeller en høyere risiko enn det kapitalkravet tilsier.

DNB har en vesentlig resultatrisiko knyttet til basisswapper i bankaktivitetene. Dette er derivatkontrakter som brukes for å konvertere innlån i valuta til finansiering i norske kroner. Kontraktene blir løpende verdsett til virkelig verdi i finansregnskapet og påvirker bankens resultat. Siden kontraktene i praksis holdes til forfall vil imidlertid verdissingningene bli nøytralisert over løpetiden. Risikoen knyttet til verdissingningene i basisswappene inngår i vurderingen av hvor stor margin DNB bør ha til de regulatoriske kravene.

STRESSTESTING AV KAPITAL

Styret forelegges minst én gang i året en omfattende

stresstest, ICAAP-stresstest, som danner grunnlag for å vurdere om konsernets risikoprofil er forsvarlig. Dette gjøres normalt i forbindelse med behandlingen av konsernets strategi og finansielle mål for de neste 3 år (target process). Resultatene fra «target process» og ICAAP-stresstesten utgjør en viktig del av konsernets ICAAP-rapport.

Stresstesten i ICAAP forutsetter en signifikant svekkelse i den makroøkonomiske situasjonen, og den viser effekten på konsernets risikosituasjon, resultat og kapitalisering. Som utgangspunkt for den årlige stresstesten utarbeides et stress-scenario basert på relevante risikofaktorer. Scenariet vurderes av ALCO og godkjennes av konsernets credit risk officer. I stresstesten benyttes beregnede utlånstap i henhold til IFRS 9. Konsernets modell for beregning av økonomisk kapital benyttes for å estimere tap relatert til markedsrisiko og operasjonell risiko.

I ICAAP-stresstesten for 2020 ble det lagt vekt på følgende makroøkonomiske risikofaktorer:

- Kraftig nedgangskonjunktur internasjonalt.
- Fall i bolig- og næringseiendomspriser i Norge. Fallende boligpriser får ringvirkninger i form av svekket privat konsum og investeringer, og dermed en vesentlig svakere utvikling i Fastlands-BNP og økt arbeidsledighet.
- Lavere energipriser, og en global nedtur rammer Norge gjennom lavere olje- og gasspriser og redusert tradisjonell eksport.
- Uro i internasjonale finansmarkeder, med kraftige børsfall og økte risikopremier i pengemarkedene. Lange renter faller ytterligere.

De økonomiske sjokkene ble oversatt til konkrete utviklingsbaner for sentrale makrovariabler. De viktigste er gjengitt under. Både den internasjonale krisen og de nasjonale sjokkene ble antatt å inntreffe tidlig i 2020. Det makroøkonomiske scenariet tilsvarer i det verste året en 50-årskrise, og ble fastsatt slik at banken skulle gå med underskudd i minst ett av framskrivningsårene.

Det makroøkonomiske scenariet og tilhørende antakelser var som følger:

- BNP-veksten for fastlands-Norge faller fra 2,3 til -0,7 prosent det første året. I løpet av de første tre årene reduseres fastlandsøkonomien med om lag 2,9 prosentpoeng.
- Oljeprisen faller til nivåer mellom 30 og 40 amerikanske dollar per fat, og oljeinvesteringene på norsk sokkel svekkes betydelig.
- Registrert arbeidsledighet stiger til 5,4 prosent, som tilsvarer nivået på starten av 1990-tallet.
- Boligprisene faller 30 prosent. Husholdningene reagerer på fallende boligpriser, lavere reallønnsvekst og et usikkert arbeidsmarked ved å senke privat konsum, og øke spareraten.
- Styringsrenten er satt ned til null. Økte påslag i pengemarkedene, spesielt i starten av scenariet, vil likevel holde tremåneders NIBOR på mellom 0,5 og 1,7 prosent i hele perioden.
- Global BNP-vekst faller kraftig allerede i 2020 og blir negativ i 2021. Norsk eksport av tradisjonelle varer og tjenester svekkes vesentlig til tross for en svekket kronekurs.

Resultatene av stresstesten viste negativt resultat i det første av de fire årene. Det negative resultatet drives hovedsakelig av svekkelse i netto renteinntekter og tap på utlån. Ren kjernekapitaldekning faller til 15,6 prosent det første året, før positive resultater bidrar til å løfte kapitaldekningen tilbake til 19,2 prosent mot slutten av perioden.

I tillegg til bankens egne stresstester gjennomfører Finanstilsynet en årlig stresstest av DNB. Amerikanske regulatoriske krav til stresstesting er dermed oppfylt, j.fr. CFR § 252.146²⁾.

2) CFR § 252.146 - Capital stress testing requirements for foreign banking organizations with total consolidated assets of \$100 billion or more and combined U.S. assets of less than \$100 billion.

«ICAAP-stresstesten danner grunnlag for å vurdere om konsernets risikoprofil er forsvarlig.»

4

Likviditetsrisiko og balansestyring

DNB søker å opprettholde en veldiversifisert finansiering, blant annet gjennom en bred innskudds- og innlånsbase fra privatpersoner og bedriftskunder. Det norske finansmarkedet er imidlertid relativt lite og DNB er avhengig av internasjonal finansiering i ulike valutaer. I 2019 hadde DNB god tilgang til både kortsiktig og langsiktig finansiering. Etter en periode med markedsuro ved inngangen til 2019, ble kredittspreadene redusert gjennom resten av året. Utstedelse av store volum av lang seniorgjeld i fjerde kvartal gjør at konsernet er godt rustet for å møte kommende MREL-krav.

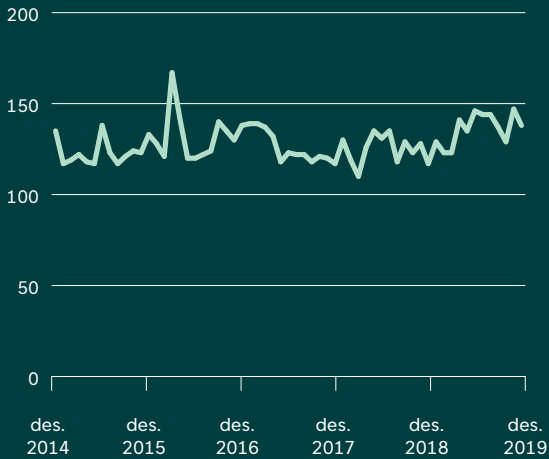
- 25 Utvikling i likviditetsrisiko i 2019
- 26 Finansiering
- 27 Likviditetsporteføljer
- 28 Styring og kontroll av likviditetsrisiko
- 28 Stresstesting av likviditetsrisiko
- 29 Rating

DEFINISJON

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser ved forfall eller ikke klarer å møte sine likviditetsforpliktelser uten at kostnaden ved dette øker for mye. Likviditet er helt avgjørende for finansiell virksomhet, men risikoen blir som regel først synlig når andre hendelser har ført til bekymring for konsernets evne til å gjøre opp for seg.

Utvikling i samlet LCR, DNB Bank-konsernet

Prosent

Likvide aktiva

Milliarder kroner

546 (490)

Samlet langsiktig verdipapirgjeld

Milliarder kroner

656 (606)

Gjennomsnittlig LCR i 2019

Prosent

136 (125)

UTVIKLING I LIKVIDITETSRISIKO I 2019

DNB hadde god tilgang til både kortsiktig og langsiktig finansiering gjennom hele 2019. Til tross for markedsuro ved inngangen til året var aktiveten høy og DNB dekket en stor del av årets refinansieringsbehov for lang finansiering i første kvartal. Kredittspreadene økte helt i starten av året, men falt deretter gjennom resten av året. Ved utgangen av første kvartal var den amerikanske statsrentekurven invertert, noe som indikerte markedsforventning om resesjon. Handelskrig og usikkerhet rundt Brexit forsterket dette inntrykket. Stigende lange amerikanske statsrenter gjorde at frykten for resesjon avtok i tredje kvartal. Ved inngangen til fjerde kvartal var European Central Bank (ECB) tilbake med økte støttekjøp av obligasjoner. DNB var svært aktiv utsteder av seniorobligasjoner mot slutten av året for å tilpasse seg den kommende MREL-reguleringen.

Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities (MREL) er et krav om at banker må ha et minimumsnivå av ansvarlig kapital og kvalifiserende gjeld, som kan nedskrives eller konverteres til egenkapital (bail-in) når en bank er nær konkurs. 1. januar 2019 trådte de nye reglene om innskudds-garanti og krisehåndtering i kraft. Forskriften om endringer i finansforetaksforskriften gir nærmere regler om hvordan MREL-kravet skal fastsettes for den enkelte bank, og herunder at kravet skal oppfylles med gjeld med lavere prioritet enn vanlig gjeld, ofte kalt etterstilt gjeld. I fjerde kvartal ble MREL-kravet kjent for DNB. Det er varslet at konsernet skal ha 157 milliarder kroner i etterstilt gjeld innen fristen 30. juni 2020. Inntil utgangen av 2022 kan vanlig seniorgjeld utstedt av DNB Bank ASA før 1. januar 2020, og som oppfyller nærmere kriterier, bidra til oppfyllelsen av MREL-kravet. Med det store opptaket av seniorgjeld i fjerde kvartal 2019 er DNB godt posisjonert for å møte MREL-kravet.

I CRR/CRD IV-regelverket stilles det krav til at foretakene til enhver tid har en likviditetsreserve (Liquidity Coverage Ratio, LCR) på minst 100 prosent for alle valutaer samlet. Det vil si at foretakenes beholdning av likvide eiendeler minst skal tilsvare netto likviditetsutgang i en situasjon med stress i penge- og kapitalmarkedene 30 dager frem i tid. LCR holdt seg godt over minstekravet på 100 prosent i hele 2019 og var ved utgangen av desember på 138 prosent. Det er i tillegg fastsatt krav til LCR i norske kroner på 50 prosent, og for andre signifikante valutaer er kravet satt til 100 prosent. Tabellen viser LCR i hovedvalutaene og totalt ved utgangen av 2018 og 2019.

Det langsiktige likviditetsrisikomålet (Net Stable Funding Ratio, NSFR) definerer illikvide aktiva, herunder utlån til kunder, som må finansieres av stabile innlånskilder. Som stabile lånekilder regnes kundeinnskudd, egenkapital og innlån med mer enn tolv måneder gjenstående løpetid. NSFR for DNB Bank-konsernet var 112 prosent ved utgangen av året.

Utvikling i LCR, signifikante valutaer, DNB Bank-konsernet

Prosent	EUR	USD	NOK	Total
31. desember 2019	227	220	62	138
31. desember 2018	190	243	65	117

Utestående seniorfinansiering og obligasjoner med fortrinnsrett, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner	Seniorfinansiering		Obligasjoner med fortrinnsrett	
	NOK	Valuta	NOK	Valuta
31. desember 2019	16,0	206,7	67,3	365,6
31. desember 2018	6,7	147,5	70,9	380,8

FINANSIERING

DNB Bank-konsernets samlede netto langsiktige verdipapirgjeld var på 656 milliarder kroner ved utgangen av 2019, sammenlignet med 606 milliarder ett år tidligere. Ordinær seniorfinansiering gjøres i hovedsak gjennom det europeiske Euro Medium Term Note (EMTN)-programmet. I tillegg er det etablert seniorprogrammer i amerikanske dollar og japanske yen. I markedet for Obligasjoner Med Fortrinnsrett (OMF) er det etablert låneprogram i Europa og USA.

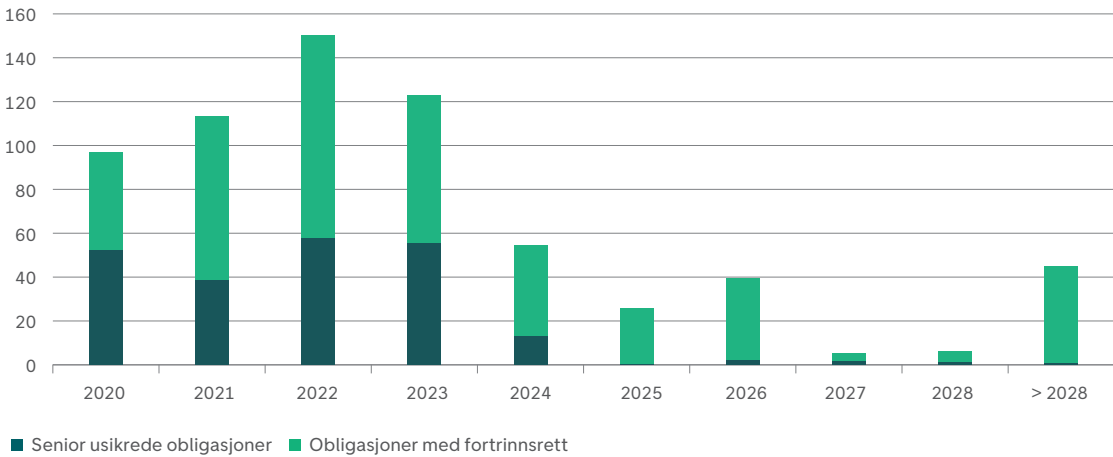
Det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett har vokst seg større enn det norske statsobligasjonsmarkedet, og det er like likvid. Obligasjoner med fortrinnsrett er et viktig instrument for langsiktig finansiering i DNB, og utstedes av DNB Boligkreditt AS. Investorene får sikkerhet i selskapets portefølje av boliglån. I urolige tider har obligasjoner med fortrinnsrett vist seg å være et mer robust og rimelig innlånsinstrument enn ordinære seniorobligasjoner.

Figuren øverst til høyre viser forfallsprofilen for den langsiktige finansieringen til DNB ved utgangen av 2019, fordelt mellom senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett. Forfallsprofilen er i hovedsak lik som ved forrige årsskifte, men med forhøyet forfall av seniorgjeld de neste fire årene som skyldes stort opptak av seniorgjeld i 2019.

Gjennomsnittlig restløpetid på verdipapirgjelden var 3,7 år ved utgangen av 2019, mot 4,1 år ved utgangen av 2018. Reduksjonen skyldes i stor grad opptak av seniorgjeld i 2019 med gjennomsnittlig løpetid på 3,7 år. Denne gjelden er kvalifisert i henhold til MREL-kravet ut 2022, og må innen den tid refinansieres med etterstilt gjeld (Tier 3). Den gjennomsnittlige løpetiden har ligget rundt 4 år de siste årene. Figuren nederst til høyre viser utviklingen i gjennomsnittlig løpetid på den langsiktige finansieringen, sammensatt av senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Langsiktig finansiering, forfallsprofil, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

Gjennomsnittlig løpetid på langsiktig finansiering, senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett, DNB Bank-konsernet

«DNB var svært aktiv utsteder av seniorobligasjoner mot slutten av året for å tilpasse seg den kommende MREL-reguleringen.»

Innskudd er bankens største finansieringskilde og bidrar til stabilitet i finansiering over tid. Innskuddsdekningen for bankkonsernet, målt som kundeinnskudd i prosent av netto utlån til kunder og etter justering for kortsiktige pengemarkedsplasseringer, falt fra 58,2 prosent ved utgangen av 2018 til 57,9 prosent ved utgangen av 2019. Nedgangen skyldes blant annet at en større del av bankkonsernets utlån er til personkunder som har noe lavere innskuddsdekning.

For kortsiktig finansiering opererer DNB med flere sertifikat-programmer. Programmene gir god tilgang til kortsiktig finansiering. Å benytte flere finansieringskanaler bidrar til stor fleksibilitet for å møte investorenes interesser. DNB er en bank med god kredittrating i en sterk økonomi og tiltrekker seg betydelige midler fra andre banker, sentralbanker og pengemarkedsfond. Midlene omfatter driftsinnskudd og overskuddslikviditet fra nasjonale og internasjonale banker. Sammen med sertifikatfinansieringen danner disse midlene en kortsiktig likviditetsbuffer.

Pantsatte eiendeler

Bruken av obligasjoner med fortrinnsrett har bidratt til å øke oppmerksomheten rundt pantsatte eiendeler. Det er en høy andel utlån som er sikret med pantsatte eiendeler i Norge. Årsaken er at Norge ikke har et effektivt marked for verdipapirisering og at nesten alle utlån holdes på bankenes balanse. I tillegg eier en stor andel av befolkningen egen bolig finansiert med lån. Dagens nivå av pantsatte eiendeler i DNB vurderes som komfortabelt tatt i betraktning konsernets balansesammensetning, kapitalisering og likviditet.

Ved utgangen av 2019 utgjorde pantsatte eiendeler 539 milliarder kroner, tilsvarende 22 prosent av DNB Bank-konsernets balanse.

For mer informasjon om pantsatte eiendeler se tillegget til denne rapporten.

LIKVIDITETSPORTEFØLJER

For å understøtte den løpende likviditetsstyringen har DNB en beholdning av verdipapirer i form av obligasjoner og andre likvide eiendeler, som for eksempel innskudd i andre banker og sentralbanker. Verdipapirene benyttes blant annet som sikkerhet for kortsiktige lån i sentralbanker, og de inngår som en del av likviditetsbufferne for oppfyllelse av de regulatoriske likviditetskravene. Totale likvide eiendeler utgjorde 546 milliarder kroner ved utgangen av 2019, mot 490 milliarder i 2018.

Obligasjonsporteføljen

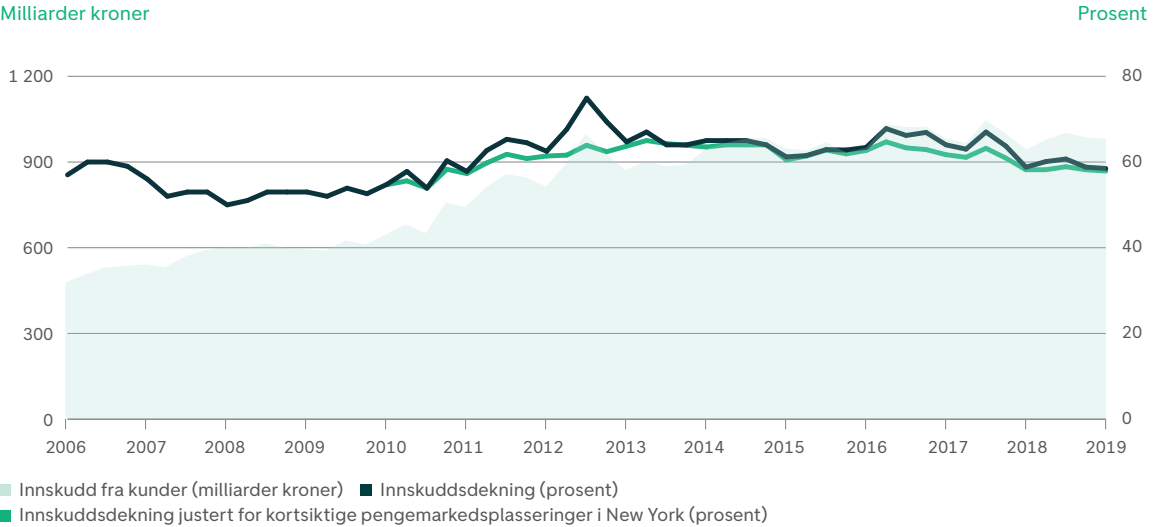
Bankens obligasjonsportefølje består av en internasjonal og en norsk underportefølje. Samlet utgjorde obligasjonsporteføljen 180 milliarder kroner ved utgangen av 2019.

Den norske porteføljen utgjorde 88 milliarder kroner, hvorav 39 milliarder var norske statspapirer og andre nivå 1-aktiva utstedt av offentlig sektor. 46 milliarder kroner var nivå 1-aktiva i form av obligasjoner med fortrinnsrett og resten bestod av nivå 2A-aktiva. Nivå 1 og nivå 2A viser til kategorisering av likvide aktiva i LCR-rammeverket, hvor nivå 1 representerer de mest likvide eiendelene.

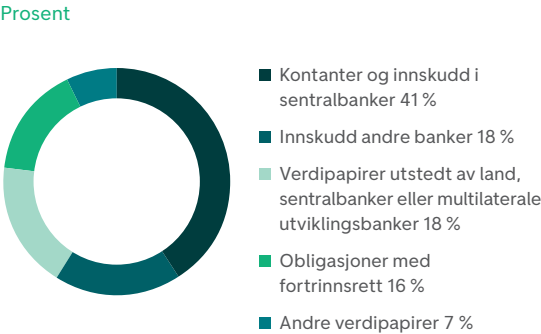
Den internasjonale obligasjonsporteføljen var på 92 milliarder kroner ved utgangen av året, fordelt på en handelsportefølje og en bankportefølje.

Handelsporteføljen utgjorde 36 milliarder kroner med AA-rating eller bedre. Porteføljen var sammensatt av 69 prosent obligasjoner utstedt av offentlig sektor, og resten var obligasjoner med fortrinnsrett. Handelsporteføljen hadde en vektet gjennomsnittlig løpetid på 2,3 år, og verdien av ett basispunkt spread-endering var 8,8 millioner kroner ved utgangen av 2019.

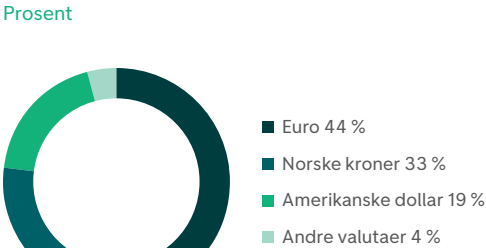
Innskudd fra kunder og innskuddsdekning, DNB Bank-konsernet

Likvide eiendeler, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Likvide eiendeler fordelt på valuta, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Bankporteføljen utgjorde 53 milliarder kroner. Den ble etablert i 2019 og markedsverdiendringer føres som Other Comprehensive Income (OCI)¹⁾. Porteføljen var i sin helhet obligasjoner utstedt av offentlig sektor, og 49 milliarder kroner hadde AA-rating eller bedre. Bankporteføljen hadde en vektet gjennomsnittlig løpetid på 3,7 år, og verdien av ett basispunkt spreadendring var 19,5 millioner kroner ved utgangen av 2019.

STYRING OG KONTROLL AV LIKVIDITETSRIKISO

Konsernets risikoappetitrammeverk definerer grenser for likviditetsstyring i DNB. Det er fastsatt interne rammer for LCR, NSFR og innskuddsdekning for bankkonsernet. Risikoappetitt er operasjonalisert gjennom DNBs likviditetsstrategi og -rammer. Disse skal godkjennes av styret minst én gang i året.

Konsernpolicy for risikostyring utdypes i en konsernstandard for styring av likviditetsrisiko som beskriver krav til organisering, ansvarsfordeling og risikorapportering av likviditetsrisiko. Risikostyring Konsern har ansvaret for andre forsvarslinje for likviditetsrisiko.

I tråd med bankens virksomhet for øvrig skal likviditetsrisikoen være lav og underbygge bankens finansielle styrke. Dette innebærer blant annet at banken skal tilstrebe en balansesammensetning som gjenspeiler likviditetsrisikoprofilen til en internasjonal bank med langsiktig kredittrating på AA-nivå fra anerkjente ratingselskaper. En lav risikoprofil innebærer krav om tilfredsstillende diversifisering av finansieringskildene med hensyn til kontraktspotparter og instrumenter.

DNB Bank-konsernets likviditetsrisikostyring er sentralisert og delegert til DNB Bank ASA. Likviditetsrisikoen i filialer og datterselskaper konsolideres inn i bankkonsernets

1) Other comprehensive income, eller OCI, består av poster der verdiendringer påvirker balansebeløpene, men effekten rapporteres ikke i resultatregnskapet.

balanse og inngår i bankkonsernets likviditetsstyring. Innenfor bankkonsernet styres likviditetsrisiko både på konsolidert og individuelt nivå. DNB ASA er finansiert av bankkonsernet, og har som primær funksjon å være en solid og i hovedsak egenkapitalbasert eier.

Datterselskapene til DNB ASA, DNB Livsforsikring AS og DNB Asset Management AS, styrer og forvalter kundemidler. Denne forvaltningen dekkes av interne likviditetsregler i de respektive selskaper.

Konserntreasury har ansvar for finansiering av datter-selskaper og filialer i utlandet. Det er etablert en bilateral avtale mellom DNB Bank ASA og DNB Boligkreditt AS som regulerer koordineringen av blant annet finansiering og likviditet mellom disse enhetene. Konserntreasury har også ansvar for at konsernet til enhver tid er innenfor likviditetsrammene, og for styring av bankens likviditetsportefølje. Konserntreasurys oppgaver knyttet til likviditetsrisiko er konsernets førstelinjeforsvar.

Organiseringen av likviditetsstyring i DNB er underlagt en fullmakts- og rapporteringsstruktur som er i samsvar med CRR/CRD IV. Styrene i DNB Bank ASA og DNB ASA fastsetter rammer og retningslinjer, og foretar jevnlig gjennomganger av bankens likviditetsrisiko. Likviditetsrammene besluttes årlig eller oftere ved behov. Prinsippene og rammene for likviditetsstyring utarbeides av Konserntreasury og Risikostyring Konsern, og beskrives i notatet Limits and Strategy for Liquidity Risk Management in DNB Bank Group. Disse forankres i Balansestyringsutvalget (ALCO) før beslutning i konsernledelsen og styret.

Rammestrukturen for likviditetsrisiko er i samsvar med strukturen i EUs kapitalkravsregelverk. Likviditetsrisikoen styres internt gjennom det kortsiktige likviditetsrisikokravet, LCR, samt det langsiktige strukturelle likviditetsrisikomålet, NSFR. I tillegg har konsernet rammer for interne likviditetsindikatorer som supplerer LCR på kortere og lengre horisont. Rammer for likviditetsrisiko skal legge begrensninger på

bankens avhengighet av kortsiktige innlån fra penge- og kapitalmarkedene i inn- og utland. Dette fordi innlån fra slike kilder generelt er mer kreditt- og markedssensitive enn ordinære innskudd.

Likviditetsrisikoen og utnyttelsen av likviditetsrammer rapporteres jevnlig og overvåkes av Konserntreasury, risikostyringsenheten i DNB Markets og Risikostyring Konsern. LCR med tilhørende rammer og operasjonell likviditet rapporteres daglig, mens NSFR med tilhørende rammer beregnes og rapporteres månedlig. LCR, NSFR og innskuddsdekning rapporteres månedlig til ALCO og konsernledelsen, og kvartalsvis til styret gjennom konsernets risikorapport.

Ved brudd på likviditetsrammene er risikostyringsenheten i DNB Markets ansvarlig for å rapportere til relevante parter og komiteer. Brudd på rammer for LCR og NSFR rapporteres umiddelbart til Konserntreasury, Risikostyring Konsern, og til henholdsvis konserndirektør for DNB Markets og Chief Financial Officer (CFO). CFO rapporterer videre til konsernledelsen og ALCO. Avvik rapporteres til styret senest kvartalsvis som del av konsernets risikorapport.

Det er løpende oppfølging og rapportering av utviklingen i kredittrating på de underliggende verdipapirene i obligasjonsporteføljen. Oppfølgingen av markedsrisiko i likviditetsporteføljen er omtalt i kapittelet om markedsrisiko.

Det er utarbeidet en beredskapsplan for likviditet, og den omtales i kapittelet om styring og kontroll av risiko i DNB.

STRESSTESTING AV LIKVIDITETSRIKISO

Banken utfører jevnlig stresstester for å sikre at det finnes tilstrekkelige likvide aktiva til å møte vanskelige situasjoner på en tilfredsstillende måte. I den forbindelse vurderes forutsetningene som likviditetsrisikostyringen bygger på. Blant annet innebærer dette en revurdering av de aktiva banken har som kan klassifiseres som likvide, og som kan benyttes som sikkerheter i Norges Bank eller andre

sentralbanker. I tillegg vurderes det hvorvidt passiva som er definert som stabile, også kan vurderes som stabile i en stressituasjon. Stabile passiva er den delen av bankens finansiering som anses å ikke være utsatt for store svingninger på kort sikt. Eksempel på dette er innskudd fra kunder, egenkapital og langsiktige obligasjonsinnlån. DNB simulerer likviditetseffekten av at bankens kredittrating svekkes som følge av én eller flere negative hendelser. Resultatet er inkludert i bankens beredskapsplan for likviditetsstyring under en finansiell krise. Det testes hvordan likviditeten påvirkes under en finansiell krise som varer i opptil tolv måneder. Stresstestene skiller mellom en bankspesifikk krise, som kun påvirker banken, en systemkrise som påvirker hele markedet, og en kombinasjon av disse. Stressfaktorene blir løpende vurdert av Konserntreasury i forbindelse med gjennomføring av stresstesten.

Behovet for å styrke sikkerhetsmassen i DNB Boligkreditt AS i en stressituasjon kvantifiseres i en utvidet stresstest. Stresstesten beregner bankens potensielle likviditetseksponering ved betydelig boligprisfall kombinert med større verdiendringer i derivatkontraktene mellom DNB Boligkreditt AS og DNB Bank ASA. Svekkelse av den norske kronen utgjør den største effekten på verdiendringen av derivatkontraktene. Denne motpartrisikoen rapporteres ukentlig og blir overvåket og styrt av Konserntreasury.

En omvendt likviditetsstresstest benyttes for å identifisere omstendigheter som på sikt kan tømme bankens likviditetsreserver. Utgangspunktet er det nevnte kombinerte stressscenariet. I tillegg antas det at markedet for utstedelse og refinansiering av obligasjoner med fortrinnsrett faller bort, og at banken opplever et kraftig innskuddsbortfall fra storkunder. Med dette utgangspunktet beregnes det hvor stor innskuddsflukt fra privatpersoner og småbedrifter som skal til før bankens likviditetsreserve blir negativ i løpet av 30 dager.

Stresstestene utarbeides kvartalsvis, og resultatet rapporteres til bankens styre. Stresstestene gir informasjon

om potensielle likviditetsmessige utfordringer, og danner grunnlag for beredskapsplanene samt fastsettelse og eventuell justering av likviditetsrammene.

Likviditetsstresstestene i DNB vurderes å dekke alle krav knyttet til likviditetsrisiko i alle land DNB har virksomhet i. Dette gjelder blant annet Baselkomiteens prinsipper og krav samt den amerikanske CFR § 252.145²⁾.

RATING

Kredittrater er fremtidsrettet og skal reflektere hvordan fremtidige hendelser kan påvirke utstederens kredittverdighet. Kredittrater representerer kredittbyråenes vurdering av utsteders kapasitet og villighet til å oppfylle sine økonomiske forpliktelser i tide. Sterke kredittvurderinger fra anerkjente kredittbyråer er derfor viktige for å sikre forutsigbar og fleksibel tilgang til finansiering.

En kortsiktig kredittvurdering gjenspeiler sannsynligheten for at utstedere ikke vil oppfylle sine finansielle forpliktelser i inneværende år samt forventede økonomiske tap dersom disse forpliktelsene ikke oppfylles. En langsiktig kredittvurdering gjenspeiler samme sannsynlighet, men over en periode på ett år eller mer.

I januar 2019 oppgraderte ratingbyrået Standard & Poor's (S&P) DNBs kortsiktige kreditttrater fra A-1 til A-1+ og den langsiktige kreditttrater fra A+ til AA-. Dette betyr at DNB har langsiktig AA kreditttrater fra både Moody's og S&P.

2) 12 CFR § 252.145 - Liquidity risk-management requirements for foreign banking organizations with total consolidated assets of \$250 billion or more and combined U.S. assets of less than \$100 billion

Kredittrater av DNB Bank ASA

Ratingbyrå	Kredittrater	Siste rapport/pressemelding	Siste endring
Standard & Poor's	Kort sikt: A-1+ Lang sikt: AA- Outlook: Stabil Resolution Counterparty Rating: AA- (LT)	Standard & Poor's rating – januar 2019	22. januar 2019
Moody's	Kort sikt: P-1 Lang sikt: Aa2 Outlook: Negativ Counterparty Risk Rating: Aa1 (LT)	Moody's Credit Opinion – januar 2019	16. mars 2016
Dominion Bond Rating Service (DBRS) ¹⁾	Kort sikt: R-1 (middels) ¹⁾ Lang sikt: AA (lav) ¹⁾ Outlook: Stabil ¹⁾	DBRS pressemelding – august 2018	29. september 2015
Scope Ratings ¹⁾	Kort sikt: S-1 ¹⁾ Lang sikt: AA- ¹⁾ Outlook: Stabil ¹⁾	Scope rating report – mars 2018	2. februar 2017

1) Uoppfordret kredittvurdering

«DNB har langsiktig AA kreditttrater fra både Moody's og Standard & Poor's.»

5

Kredittrisiko

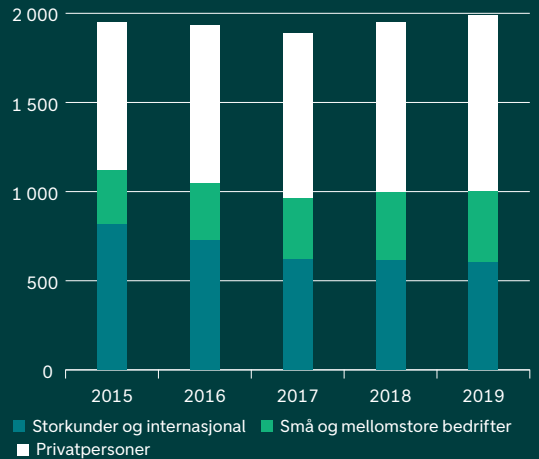
DNBs kredittportefølje var stabilt god gjennom året. Porteføljene bestående av boliglån og utlån til norske små og mellomstore bedrifter viste god vekst og hadde svært lave nedskrivninger. Storkundeporteføljen er rebalansert og eksponeringene mot shipping og oljerelaterte næringer er vesentlig redusert. Det er fortsatt utfordringer i offshore-sektoren, til tross for en svak bedring i oljeprisen og høyere rater for noen segmenter. De fleste av DNBs kunder i denne sektoren er sikret finansiering og likviditet for de kommende årene.

- 31 Utvikling i kredittrisiko i 2019
- 32 Utvikling i kredittrisiko i utvalgte bransjer
- 35 Kapitalkrav for kredittrisiko
- 36 Oversikt over kreditteksponeringer
- 40 Interne målemetoder (IRB)
- 43 Eksponeringer i IRB-porteføljene
- 47 Standardmetoden
- 48 Styring og kontroll av kredittrisiko
- 50 Investering i verdipapirisering

DEFINISJON

Kredittrisiko er risiko for økonomisk tap som skyldes at konsernets kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på kunder, i hovedsak utlån, men også ansvar i henhold til andre utstedte kreditter, garantier, rentebærende verdipapirer, ubenyttede kreditter, derivathandel og interbankplasseringer. Kredittrisiko omfatter konsentrasjonsrisiko, som er risiko knyttet til store engasjement med samme kunde, konsentrasjon innenfor geografiske områder, bransjer eller med likeartede grupper av kunder.

Utvikling i kredittporteføljen¹⁾, EAD, DNB Bank-konsernet
Milliarder kroner

1) Eksklusive institusjoner, stater, sentralbanker, egenkapitalposisjoner og eksponeringer i tilknyttede selskaper

Kapitalkrav

Milliarder kroner

65,6 (71,9)

Økonomisk kapital

Milliarder kroner

35,3 (37,5)

Netto nedskrivninger

Milliarder kroner

2,2 (-0,1)

UTVIKLING I KREDITTRISIKO I 2019

DNBs samlede kredittportefølje utgjorde 1 987 milliarder kroner i EAD ved utgangen av året, og er omtrent likt fordelt mellom bedrifter og privatpersoner. Det var ingen vesentlige endringer i porteføljene i 2019. Eksponeringen mot mer volatile bransjer som olje, gass, offshore og shipping ble ytterligere redusert. Arbeidet med å redusere risikokonsentrasjonen mot disse bransjene er ferdigstilt. Nedskrivningene på kredittengasjement var svært lave gjennom året og endte på 2,2 milliarder kroner. Nivået på nye nedskrivninger i IFRS 9 gruppe 3 var litt lavere enn forrige år. For mer informasjon se oversikt over utviklingen i kredittengasjement og nedskrivninger senere i kapittelet.

Figuren viser utviklingen i kredittporteføljen målt i EAD. Bankens kredittportefølje økte med 38 milliarder kroner i 2019. Veksten var i hovedsak fordelt mellom lån til små og mellomstore bedrifter i Norge, og boliglån til privatpersoner i Norge. Lån til små og mellomstore bedrifter vokste med 6 prosent, der produktene factoring og bilfinansiering sto for en stor del av veksten. Kvaliteten i porteføljen var god og tilnærmet uendret gjennom året. Boliglånsporteføljen økte med i underkant av 4 prosent. Det er svært lave mislighold i boliglånsporteføljen.

Kredittkortporteføljen er i forhold til bankens størrelse svært begrenset og utgjorde i underkant av 3 prosent av EAD ved utgangen av året, litt lavere enn ved utgangen av 2018. Mislighold og tap på kredittkort er lave og håndterbare. DNB har bevisst ikke vært spesielt aktiv i segmentet og vektlegger ansvarlighet og samfunnsansvar i fremtidig satsning.

Storkunder og internasjonal portefølje ble redusert med 2,1 prosent i 2019. Eksponeringene mot shipping, olje, gass og offshore ble redusert med 11 prosent i løpet av året. Disse segmentene har fortsatt en noe større andel engasjementer klassifisert som høy risiko enn øvrig kredittportefølje. Resten av storkunder og internasjonal portefølje hadde en stabil og god kvalitet. Se også omtalen av de viktigste bransjene senere i kapittelet.

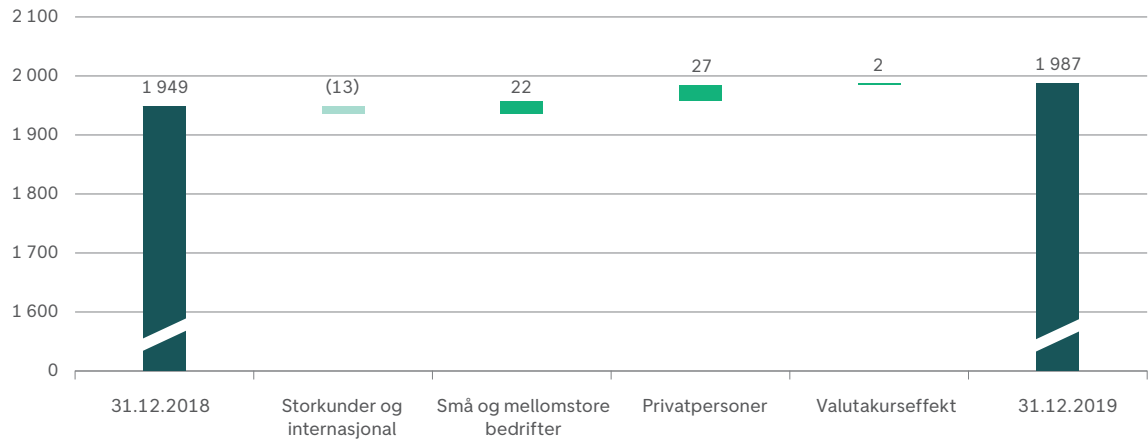
DNB opprettholder en filial i Grand Cayman som er underlagt New York-kontoret. Virksomheten rettet mot bedriftsmarkedet vil bli flyttet til DNB New York. Når denne prosessen er fullført, vil DNB bare ha pengemarkeds- og likviditetsstyringsaktiviteter ved Grand Cayman-filialen.

Samfunnsansvar i kredittvirksomheten

Vurderinger av samfunnsansvar har en sentral plass i DNBs kredittbeslutninger. Miljø, klima, sosiale forhold og virksomhetsstyring (Environmental, Social and Governance, ESG) vurderes på lik linje som finansiell analyse i kredittgivning, og er viktige parametere på lik linje med gjeldsbetjeningsevne. DNBs langsiktige lønnsomhet er avhengig av at kundene integrerer samfunnsansvar i sine strategiske valg. Ved å stille krav til ansvarlighet hos kundene kan DNB både påvirke en positiv samfunnsutvikling, og samtidig redusere kundenes og egen risiko. DNB har tatt i bruk modeller for vurdering av selskapers bærekraftsrisiko. For de viktigste bransjene er det etablert retningslinjer for ESG. Rapportering og oppfølging av ESG i kredittprosessen er blitt videreutviklet i 2019. I alle engasjement over 50 millioner kroner registreres risikonivå for ESG.

Utvikling i kredittporteføljen¹⁾, EAD²⁾

Milliarder kroner

1) Eksklusive institusjoner, stater, sentralbanker, egenkapitalposisjoner og eksponeringer i tilknyttede selskaper

2) EAD fra den interne oppfølgingen av kredittrisiko der alle engasjement måles med interne modeller.

Begreper som benyttes i omtalen av kredittrisiko

- Brutto engasjement, eller eksponering (i forbindelse med kapitalkrav), er samlet kredittengasjement før nedskrivninger, sikkerheter og konverteringsfaktorer. Det er summen av trukket beløp og utenombalanseposter som for eksempel ubenyttede rammer og garantier.
- Netto engasjement er tilsvarende beløp, beregnet etter nedskrivninger.
- Forventet engasjement ved mislighold (EAD) angir hvor stor del av bevilget engasjement som forventes å være trukket ved et eventuelt fremtidig mislighold, samtidig som det er en nedgangs-konjunktur i markedet, hvis verdien der er mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. EAD er summen av trukket beløp og utenombalanseposter multiplisert med en konverteringsfaktor (CCF), og beregnes før nedskrivninger.
- Sannsynlighet for mislighold (PD) er den beregnede sannsynligheten for at kunden ikke kan betjene kreditten i løpet av de neste tolv månedene. PD beregnes basert på en kombinasjon av finansielle og ikke-finansielle faktorer, og danner grunnlag for risikoklassifisering av kundene. Misligholdte engasjementer tildeles automatisk PD lik 100 prosent. PD for beregning av kapital vil være relativt stabil over tid (through-the-cycle), mens PD som anvendes i beregningen av forventede kredittap (ECL) vil variere i takt med faktiske misligholdrater (point-in-time). I tillegg beregner banken levetids-PD som skal reflektere misligholdssannsynligheten over lånets forventede levetid, og som brukes for å tildele gruppe i beregningen av forventede tap.
- Tap gitt mislighold (LGD) angir hvor mye konsernet forventer å tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. LGD-beregningen som benyttes i kapitaldekning forutsetter at det er en kraftig nedgangskonjunktur i markedet, og skal alltid være

mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. Modellene tar hensyn til sikkerhetene knyttet til engasjementet, fremtidig kontantstrøm og andre relevante faktorer.

- Normaliserte tap (EL) angir gjennomsnittlig årlig forventet tap over en konjunktursyklus, inkludert iboende sikkerhetsmarginer og syklikalitet som det er tatt hensyn til i bankens IRB-modeller. EL beregnes som $EL = PD \times LGD \times EAD$, og skal i gode og normale tider være høyere enn de faktiske tapene.
- Forventet kredittap (ECL) beregner forventet tap, basert på forventet konjunkturtilstand. ECL beregnes som $ECL = PD \times LGD \times EAD$, der både PD og LGD skal tilsvare det faktiske observerte nivået, og fremskrevne verdier avhenger av bankens syn på fremtidig makroøkonomisk utvikling. DNBs modell for beregning av forventet kredittap er bygget på IRB-modellene, men justert for iboende sikkerhetsmarginer og syklikalitet slik at estimatene er point-in-time.

I den interne oppfølgingen av kredittrisiko benyttes interne modeller for å beregne CCF (EAD), PD og LGD for alle kredittengasjementer uavhengig av om de er godkjent for beregning av kapitalkrav. EAD og andre nøkkeltall kan dermed avvike noe mellom oppstillinger som viser utviklingen i kredittporteføljene og det som fremkommer i kapitaldekningsoppstillingen.

I den interne oppfølgingen av kredittrisiko grupperes kredittengasjementene basert på beregnet PD. Inndelingen er definert som følger:

- Lav risiko: PD 0,01 – 0,75 prosent.
- Moderat risiko: PD 0,75 – 3 prosent.
- Høy risiko: PD over 3 prosent, inkluderer også misligholdte engasjement som har PD=100 prosent.

UTVIKLING I KREDITTRISIKO I UTVALGTE BRANSJER

Næringseiendom, olje, gass og offshore, shipping og varehandel er bransjer som følges opp spesielt nøye i DNB, på grunn av porteføljenes størrelse eller fordi bransjene vurderes å være utfordrende og/eller sykliske. Porteføljene er beskrevet nærmere under. I tillegg omtales porteføljen av boliglån, som utgjorde 45 prosent av bankens kredittportefølje, målt i EAD, ved utgangen av 2019.

Boliglån

DNBs boliglånsportefølje omfatter i all hovedsak finansiering av boliger i Norge. DNBs markedsandel har vist svakt fallende tendens de siste årene, og var på 24 prosent ved utgangen av 2019. 78 prosent av bankens boliglånsportefølje i Norge tilhørte DNB Boligkreditt AS ved utgangen av 2019, og danner grunnlag for utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

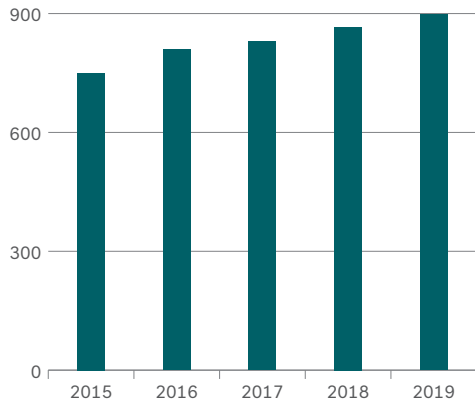
Kvaliteten i DNBs boliglånsportefølje var svært god, og 80 prosent var kategorisert som lav risiko ved utgangen av 2019. Det har vært få mislighold i boliglånsporteføljen. Ved utgangen av 2019 var andel misligholdt portefølje 0,2 prosent, samme nivå som året før.

Boliglånsforskriften ble forlenget med virkning fra 1. januar 2020. Det er et tiltak mot den sterke veksten i boligpriser og husholdningenes gjeld, særlig i Oslo. Finansinstitusjoner kan innvilge lån som ikke oppfyller alle vilkårene i forskriften for inntil 10 prosent av verdien av totalt innvilgede lån. For lån sikret med pant i boliger i Oslo er grensen for avvik satt til maksimalt 8 prosent. DNB overvåker utlånspraksisen nøye for å sikre at forskriften etterleves i alle deler av banken.

Belåningsgrad (Loan to Value, LTV) uttrykker hvor stor andel av verdien på en sikkerhet, for eksempel en eiendom, som er belånt. For boliglånsporteføljen beregnes belåningsgrad som lånets andel av eiendommens markedsverdi. Kortsiktig mellomfinansiering er ikke med i beregningen. Markedsverdien på alle boliger blir oppdatert hvert kvartal. Gjennomsnittlig belåningsgrad for DNBs norske boliglånsportefølje var 60,1 prosent ved utgangen av 2019, mot

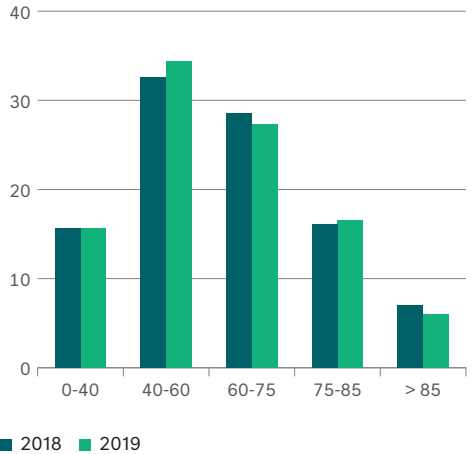
Utvikling i boliglån, EAD

Milliarder kroner

Belåningsgrad boliglån, bevilget beløp

Prosent

60,3 prosent ett år tidligere. Figuren viser en objektorientert fordeling av boliglånporteføljen. Det vil si at alle lån som er knyttet til samme eiendom blir inkludert i beregningen, og hele det bevilgede beløpet tildeles samme belåningsgrad.

Næringseiendom

Porteføljen som er knyttet til næringseiendom (unntatt boligeiendom), utgjorde 10 prosent av DNBs samlede kredittportefølje, målt i EAD. Porteføljen økte med 15 milliarder kroner i 2019. Kredittkvaliteten innenfor næringseiendom var god gjennom hele året. Andelen høy risiko økte marginalt, og var så vidt over 4 prosent ved utgangen av året. Misligholdte eksponeringer utgjorde mindre enn 1 prosent. DNB har begrenset eksponering mot delsegmentet kjøpesenter på grunn av usikkerhet omkring utviklingen innenfor handel.

Et høyt prisnivå for kontoreiendommer på de mest attraktive beliggenhetene har vært med på å presse prisene oppover i Oslo og de andre norske storbyene. Det forventes fortsatt lav ledighet og vekst i leieprisene i dette segmentet. Innenfor markedssegmentet logistikk er det økende etterspørsel etter effektive og moderne logistikkeiendommer.

I andre halvår av 2019 endret vi vårt markedssyn fra positivt til nøytralt for finansiering av kontoreiendom som følge av en mer krevende etterspørselsside. Leietakere krever kortere leiekontrakter og større fleksibilitet i arealbruk. Det har blitt mer vanlig med omsetningsbaserte husleiekontrakter for butikklokaler, hvor utleier og leietaker deler på risikoen og fortjenesten. Leietakerne er også mer opptatt av miljø i dag enn for bare kort tid tilbake. De ønsker bygg med godt inneklima og lavt energiforbruk. Dette medfører økt investeringsbehov, og mange gårdeiere med eldre bygg taper i konkurransen om leietakeren. Kortere teknisk levetid på bygg medfører økt risiko for utleier og indirekte økt risiko for långiver. Tiltak for å redusere denne risikoen i DNB er lavere belåningsgrader og gode vurderinger av forventet verdiutvikling på eiendommene.

Olje, gass og offshore

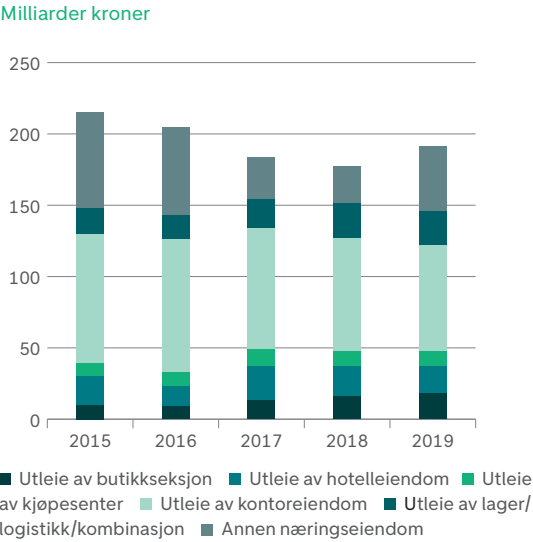
Kredittengasjement knyttet til olje, gass og offshore utgjorde 5 prosent av DNBs samlede kredittportefølje, målt i EAD. Porteføljen ble redusert med 6 milliarder kroner gjennom året, og kredittkvaliteten var omtrent uendret. Siden 2015 har den oljerelaterte porteføljen hatt en høyere andel av mislighold, og høyere risiko, enn øvrige kredittporteføljer i DNB. Ved utgangen av 2019 utgjorde motparter klassifisert som høy risiko (inkludert mislighold) 31 prosent. Andelen misligholdte eksponeringer var 13 prosent. Delsegmentet olje og gass har god kredittkvalitet, og langt på vei alle eksponeringer i dette segmentet er klassifisert som lav eller medium risiko.

Oljeprisen steg gjennom hele 2019 og endte på 66 dollar per fat ved årsslutt. På slutten av året opplevde produsenter av landbasert skiferolje i Nord-Amerika en mer begrenset tilgang til kapitalmarkedene. Dette gjelder særlig mindre og mellomstore selskaper, og kan tyde på at investorene begynner å bli utålmodige etter å få avkastning i form av utbytte etter flere år med høye investeringer. Dette har ført til noe mer investeringsaktivitet mot offshorebasert oljeproduksjon, selv om produksjonen onshore i Nord-Amerika fortsatt øker. USA er nå verdens største produsent av olje og gass foran Russland og Saudi-Arabia. Den høye aktiviteten i USA har ført til et overskudd av amerikansk LNG (Liquid Natural Gas) som nå eksporteres til Europa og Asia, og har ført til en betydelig prisnedgang på gass. Det forventes at etterspørselen av olje etter hvert vil flate ut og reduseres etter som tiltak mot klimagassutslipp begynner å få effekt. Det er usikkerhet om denne effekten vil komme rundt 2025 eller 2030. For tiden fortsetter oljeetterspørselen å øke, og var rundt 100 millioner fat om dagen i 2019.

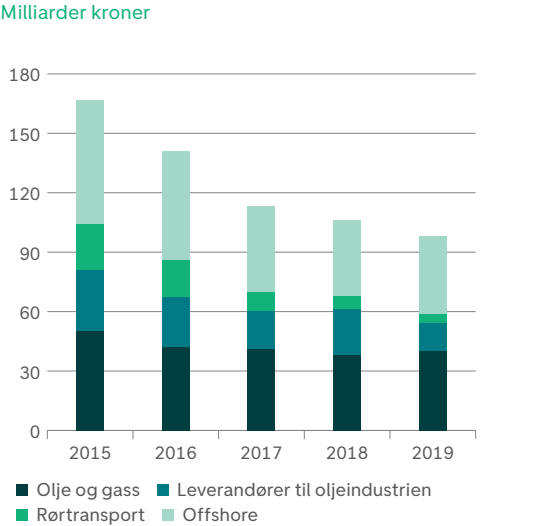
Shipping

Shippingporteføljen utgjorde 3,5 prosent av DNBs samlede kredittportefølje ved utgangen av 2019. Kredittkvaliteten i denne porteføljen forbedret seg gjennom hele 2019, og andelen høy risiko ble kraftig redusert fra 21 til 12 prosent. Misligholdte eksponeringer utgjorde 2 prosent av porteføljen.

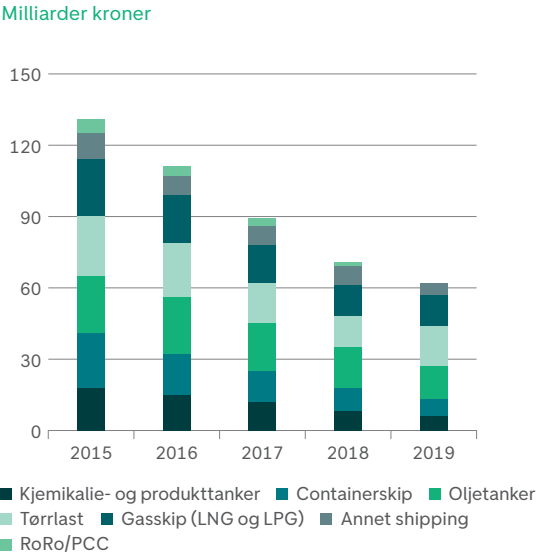
Utvikling i næringseiendom, EAD

Utvikling i olje, gass og offshore, EAD

Utvikling i shipping, EAD

De fundamentale forholdene i shipping er for tiden overveiende positive, med meget god inntjening i flere av de store segmentene. Et unntak er tørrlastmarkedet, som tok seg noe opp i løpet av året, men fortsatt har inntjening rundt eller rett over break-even nivåer. Det er moderat vekst på tilbudssiden med ordrebok av nye skip som tilsvarer 9 prosent av flåten, det laveste nivået siden tidlig på 2000-tallet. I tillegg var en del av flåten ute av drift siste del av 2019, og vil være det langt inn i 2020 på grunn av installasjon av eksosrenseanlegg (scrubbere) for å etterleve nye utslippskrav for svovel som trådte i kraft 1. januar 2020¹⁾. Til tross for generelt positive forhold i shipping og utsikter til en løsning på handelskrigen mellom USA og Kina, er det stadig usikkerhet rundt veksttaket i verdensøkonomien, noe som kan påvirke shipping-markedene negativt.

Tankmarkedet utviklet seg meget sterkt gjennom fjerde kvartal. Dette var drevet av høy eksport fra USA, særlig til Asia, sammen med effektene av IMO 2020 nevnt over. Svovelreguleringen gir også økt etterspørsel etter renere drivstoff, som er positivt for frakt av råolje og oljeprodukter. Volumutviklingen i container har vært svak i år, og fraktratene har hatt en svakt nedadgående trend mens charter-ratene (utleie av skip til linjeoperatørene) har økt med 37 prosent i forhold til samme periode i fjor (Alphaliner index). Flåteveksten er lav, og med normal etterspørselsutvikling er utsiktene moderat positive. Markedet for transport av flytende naturgass (LNG) er sterkt økende, samtidig som flåteveksten i perioder har vært høy. Ratene steg i tredje kvartal og har holdt seg på et høyt nivå i fjerde kvartal, over snittratene fra 2018. For flytende petroleumsgass (LPG) er det svært god flåteutnyttelse og gode rater. Utsiktene er moderat positive i gassegmentene.

1) Den internasjonale skipsfartsorganisasjonens nye krav til svovelinnhold i maritimt drivstoff (IMO 2020).

Varehandel

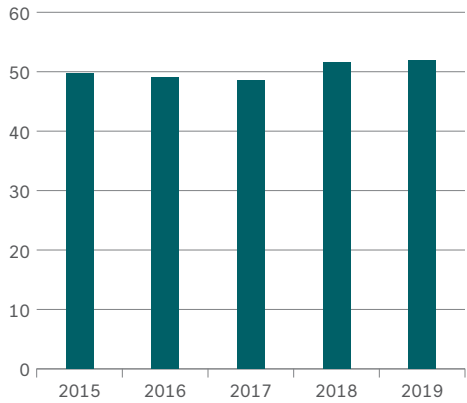
Kredittporteføljen knyttet til varehandel (engros- og detaljhandel), utgjorde 2,6 prosent av DNBs samlede kredittportefølje ved utgangen av 2019, målt i EAD. Historisk sett har DNB hatt en robust og lønnsom portefølje innenfor varehandel, geografisk konsentrert til Norge, Sverige og Danmark. Kredittkvaliteten var god gjennom hele 2019. Andelen misligholdte eksponeringer var uendret på 5 prosent ved utgangen av året, mens andelen høy risiko økte svakt til 12 prosent.

Varehandelen i Norge, Sverige og Danmark hadde ulik utvikling i 2019. I Norge falt handelen noe, mens den økte i Sverige og var uendret i Danmark. Trenden der spesialiserte kjeder taper terreng for lavpriskjeder med bredt tilbud fortsatte i 2019. Veksten i netthandel var på lavere nivå i Norge, sammenlignet med Sverige og Danmark.

I alle de tre landene er kanalglidning og konkurranse fra netthandel en stor utfordring. Det har vært en overetablering av butikker, og antall konkurser er på et høyt nivå. Konkurranse fra nasjonal og internasjonal netthandel gir stor pristransparens, med tilhørende negativ marginutvikling for butikkene, som samtidig har utfordringer med et høyt nordisk kostnadsnivå. I tillegg øker konkurransen fra grensehandel, outlet-kjeder og «brand-stores» eid av produsentene. Butikkjedene må gjennom en endringsprosess som omfatter flerkanals drift der det er god intergrasjon mellom butikk og eget nettsted, samt tilby nye opplevelser i butikkene som fanger kundenes interesse.

Utvikling i varehandel, EAD

Milliarder kroner

KAPITALKRAV FOR KREDITTRISIKO

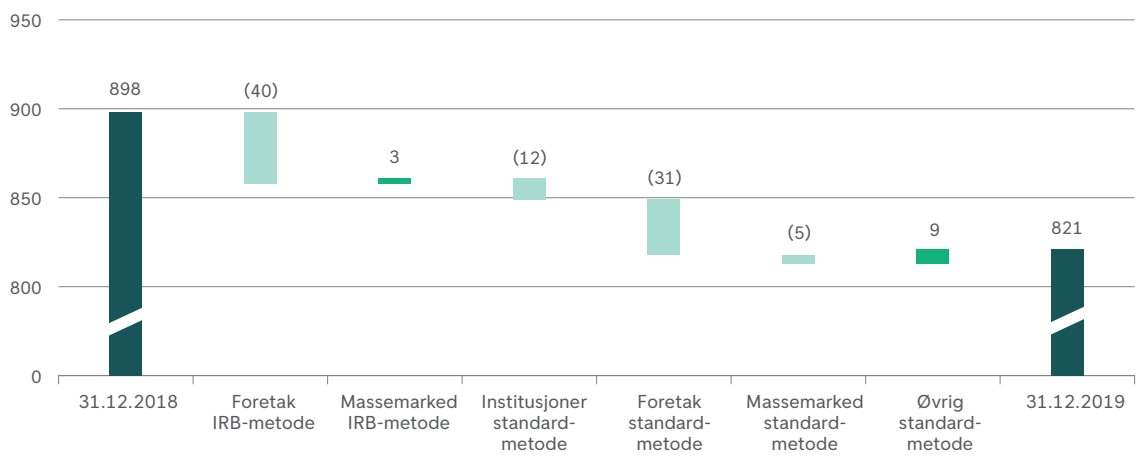
Samlet kapitalkrav for kredittrisiko i DNB Bank-konsernet var 65,6 milliarder kroner ved utgangen av 2019, en reduksjon på 6,2 milliarder fra 2018. Kapitalkrav for kredittrisiko rapportert etter standardmetoden ble redusert med 3,2 milliarder kroner, og kapitalkravet for IRB-porteføljen ble redusert med 3 milliarder.

Figuren viser endringen i risikovektet beregningsgrunnlag for kredittporteføljen i DNB Bank-konsernet, fordelt på de mest vesentlige porteføljene.

- Reduksjonen i risikovektet beregningsgrunnlag for IRB foretak var i første rekke knyttet til misligholdt portefølje, der reduksjonen var på 35 milliarder kroner. Dette skyldtes både nedgang i misligholdt volum og økning i nedskrivningene. Arbeid med forbedring av data-kvaliteten har også bidratt til å redusere beregnings-grunnlaget for denne porteføljen.
- Reduksjonen i foretak rapportert etter standardmetoden skyldes nedsalget i Luminor Group AB. I tillegg ble en noe større del av foretaksporteføljen rapportert etter IRB-metoden.

Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag for kredittrisiko, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

Spesifikasjon av risikovektet beregningsgrunnlag og kapitalkrav for kredittrisiko, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner	Eksposering	EAD	Risikovekt, prosent	Risikovektet volum	Kapitalkrav 31.12.2019	Kapitalkrav 31.12.2018
IRB-metode						
Foretak	965 259	800 350	48	381 718	30 537	33 716
Spesialiserte foretak (SL)	12 219	11 675	54	6 281	503	526
Massemarked, pant i fast eiendom	796 424	796 424	22	173 664	13 893	13 617
Massemarked, øvrige engasjementer	98 656	83 466	25	20 663	1 653	1 727
Total kredittrisiko, IRB-metode	1 872 559	1 691 915	34	582 327	46 586	49 587
Standardmetode						
Stater og sentralbanker	330 557	375 095	0	80	6	12
Institusjoner	221 692	147 190	23	33 334	2 667	3 664
Foretak	181 664	147 058	79	116 497	9 320	11 824
Massemarked, pant i fast eiendom	61 381	58 205	48	28 061	2 245	2 539
Massemarked, øvrige engasjementer	128 473	47 692	74	35 149	2 812	2 958
Egenkapitalposisjoner	10 601	10 544	91	9 546	764	774
Øvrige eiendeler	20 251	19 454	80	15 513	1 241	508
Total kredittrisiko, standardmetode	954 618	805 237	30	238 180	19 054	22 278
Total kredittrisiko	2 827 177	2 497 152	33	820 507	65 641	71 865

OVERSIKT OVER KREDITTEKSPONERINGER

Misligholdsdefinisjon

DNBs definisjon av misligholdt portefølje er i henhold til IRB-regelverket: Et engasjement skal anses som misligholdt dersom et krav er forfalt med mer enn 90 dager, forfalt beløp er vesentlig, og misligholdet ikke skyldes forsinkelser eller tilfeldige forhold hos motparten. I DNB er «vesentlig forfalt beløp» definert som beløp større enn 2 000 kroner, for kredittkortengasjement er grensen 200 kroner.

Et engasjement skal også anses som misligholdt dersom banken:

- som følge av svekket kredittverdighet hos motparten foretar nedskrivning, og beløpet ikke er uvesentlig
- som følge av svekket kredittverdighet hos motparten avhender en fordring til underkurs, og underkursen ikke er uvesentlig
- antar at det vil bli åpnet gjeldsforhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten
- avtaler endringer i vilkårene som følge av betalingsproblemer hos motparten, og det må antas at dette reduserer verdien av kontantstrømmen med et ikke uvesentlig beløp
- av andre grunner antar at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt (antesipert mislighold)

Et antesipert mislighold oppstår dersom det er sannsynlig at kunden ikke vil ha betjeningsevne for sine samlede gjeldsforpliktelser innenfor sin ordinære drift. Elementer som inngår i vurderingen av gjeldsbetjeningsevne er:

- tilstrekkelig kontantstrøm til å betjene total finansiell gjeld, herunder vurdering av refinansieringsrisiko
- sannsynlighet for tilførsel av ny kapital
- mulighet for salg av eiendeler

For bedriftskunder gjelder at når det foreligger en misligholdshendelse skal alle engasjement med kunden anses som misligholdt. Dersom det er bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom flere selskaper (debitorer) i et konsern, vil mislighold hos én debitor medføre at alle debitorene blir definert som misligholdt. For privatpersoner vil et mislighold av én avtale medføre at alle avtaler av samme type anses å være misligholdt, for eksempel vil alle boliglån anses misligholdt dersom ett er det.

Definisjonen av misligholdt kredittengasjement som benyttes i regnskapet (IFRS) er noe avvikende fra den som benyttes i kapitalkravsregningene. Engasjementer som er restrukturerte for å unngå mislighold er i henhold til IFRS friske, mens de rapporteres som misligholdte i kapitaldekningen.

Den europeiske bankmyndigheten, EBA, publiserte i september 2016 nye anbefalinger for definisjonen av misligholdte engasjementer. DNB vil følge anbefalingene og starter innfasingen av nye regler for mislighold i 2020. Endringene er blant annet knyttet til tolkningen av antesipert mislighold, smitte mellom avtaler til samme debitor, nivå på vesentlighetsgrenser og krav om minimum karantenetid etter friskmelding. Dette vil medføre endringer for DNB, og vil ha konsekvenser for tolkning og rapportering av mislighold og for bankens IRB-modeller. Fristen for oppfyllelse av anbefalingen er 1. januar 2021.

Brutto engasjement fordelt på kundesegmenter, bransjer og land

Brutto engasjement for DNB Bank-konsernet var 2 827 milliarder kroner ved utgangen av 2019. Figurene viser brutto engasjement, fordelt på henholdsvis kundesegmenter, bransjer og land.

Utlån og kreditt til privatpersoner utgjorde 44 prosent av brutto engasjement, samme nivå som ved forrige årsskifte. Utlån til bedrifter utgjorde 47 prosent. Engasjement med stater og sentralbanker, egenkapitalposisjoner og øvrige eiendeler er ekskludert i grafen som viser kundesegmentene.

Kredittporteføljen i DNB Bank-konsernet er i hovedsak knyttet til Norge eller norske kunder. Den norskrelaterte porteføljen utgjorde 75 prosent ved utgangen av 2019. Utfyllende opplysninger finnes i tillegg til denne rapporten.

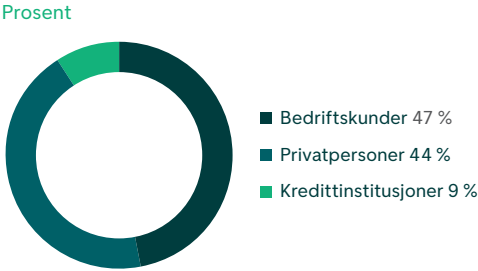
Porteføljen av lån til bedrifter er veldiversifisert med hensyn til bransjer. Den største delporteføljen er utlån til næringsseiendom, som utgjorde 17 prosent av brutto engasjement til bedrifter ved utgangen av 2019.

Engasjementer med betalingslettelse

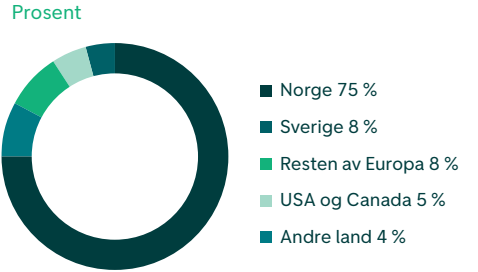
Engasjementer med betalingslettelse blir definert som kredittengasjementer der lånevilkårene har blitt endret som følge av at kunden har hatt økonomiske problemer.

Engasjementer med betalingslettelse omfatter både misligholdte og ikke misligholdte engasjement. Hensikten med betalingslettelser er å bistå kunden gjennom en økonomisk krevende periode. Det er en forutsetning at man forventer at kunden vil kunne møte sine forpliktelser på et senere tidspunkt.

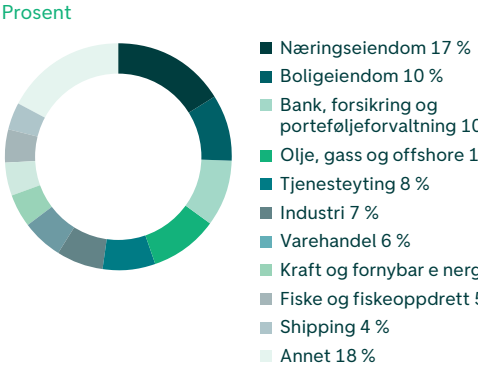
Brutto engasjement fordelt på kundesegmenter, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Brutto engasjement fordelt på land, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Brutto engasjement, foretaksporteføljen fordelt på bransjer, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

De vanligste formene for betalingslettelse er:

- løpetidsendring
- refinansiering
- gjeldsettergivelse, inkludert ettergivelse av forfalte renter
- betalingsutsettelse av forfalte renter

Å gi betalingslettelser er en del av DNBs strategi for å begrense tap. Håndtering av engasjementene er innarbeidet i kredittprosessen. Det er utarbeidet operative retningslinjer for hvordan forretningsenheter skal identifisere, analysere og beslutte saker med betalingslettelse. Utviklingen i volumet av engasjementer med betalingslettelse rapporteres kvartalsvis til styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA.

DNB Bank-konsernets samlede brutto engasjement med innvilgede betalingslettelser ble redusert med 5,3 milliarder kroner i løpet av 2019 og var 35,6 milliarder ved utgangen av året. Restrukturering og salg av engasjement i offshore-porteføljen bidro sterkt til nedgangen både i den misligholdte og den friske delen av porteføljen.

Nedskrivninger og mislighold

Mislighold som omtales her er basert på regnskaps-definisjonen (IFRS). Engasjementer som er restrukturerte for å unngå mislighold er i henhold til denne definisjonen friske, mens de rapporteres som misligholdte i IRB-regelverket. For mer detaljert definisjon av mislighold, se tekstboks.

Et kredittengasjement skal vurderes for nedskrivning i gruppe 3 straks det har inntruffet en tapshendelse som gir objektive bevis for redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av utlånet. En tapshendelse kan være:

- vesentlige finansielle problemer
- betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin
- avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer, eller at det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling

- annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir underlagt konkursbehandling

I beregningen av forventet kredittap blir all kreditt-eksponering delt inn i tre grupper:

- Gruppe 1 («stage 1»): Inkluderer engasjementer som ikke har hatt vesentlig negativ utvikling i levetids-PD siden avtalen ble inngått. I henhold til IFRS 9 skal det beregnes et forventet kredittap for de neste tolv månedene.
- Gruppe 2 («stage 2»): Inkluderer engasjementer med betydelig negativ utvikling i PD sammenlignet med PD ved avtaleinngåelse. I tillegg inkluderer det lån med PD mellom 5 og 40 prosent, engasjement med betalings-lettelse (forbearance) og privatpersoner med forsinket betaling mellom 30-60 dager. For disse beregnes det et forventet kredittap over hele avtalens levetid.
- Gruppe 3 («stage 3»): Inkluderer misligholdte lån. I likhet med gruppe 2 vil gruppe 3 beregne forventet kredittap uten noen begrensning på tidshorisont.

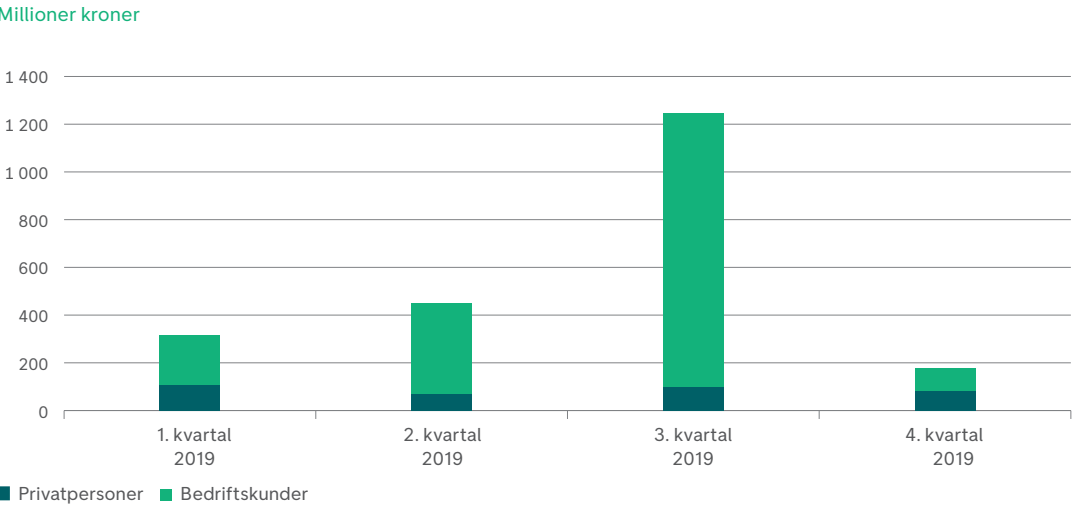
For eksponeringene i gruppe 1 og 2 estimeres forventede tap med DNBs ECL-modell som bygger på de interne modellene for EAD, PD og LGD og på prognoser for fremtidig økonomisk utvikling. For gruppe 3 beregnes nedskrivningene individuelt per kunde, og uten bruk av modeller. Nedskrivningene i gruppe 3 beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med den opprinnelige effektive renten. De estimerte fremtidige kontantstrømmene er basert på utviklingen i kundens eksponering, verdien av sikkerheter, tidligere erfaring med kunden, det sannsynlige resultatet av forhandlingene og forventet makroøkonomisk utvikling som vil påvirke kundens forventede kontantstrøm. For nærmere informasjon om DNBs beregning av nedskrivninger i henhold til IFRS 9, se note 5 i DNBs årsrapport.

Figuren viser resultateffektene av netto nedskrivninger i 2019. Netto nedskrivninger er summen av alle nedskrivningene i perioden fratrukket alle tilbakeføringer gjort i samme periode. I tredje kvartal ble det tatt en stor

Brutto engasjement med betalingslettelse, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner	31.12.2019	31.12.2018
Engasjement med betalingslettelse som ikke er misligholdt	23 438	25 540
Engasjement med betalingslettelse som er misligholdt	12 133	15 299
Totalt engasjement med betalingslettelser	35 571	40 839

Utvikling i netto nedskrivninger, DNB Bank-konsernet

nedskrivning på en kunde innenfor reiselivsbransjen.

Akkumulerte balanseførte nedskrivninger

Figuren til høyre viser utviklingen i akkumulerte balanseførte nedskrivninger fra utgangen av 2018 til utgangen av 2019. Akkumulerte nedskrivninger utgjorde 11,6 milliarder ved utgangen av året, samme nivå som ett år tidligere.

Misligholdte engasjementer

Misligholdte engasjementer i DNB Bank-konsernet, etter nedskrivninger, ble redusert med 4,5 milliarder kroner i 2019 og utgjorde 15,0 milliarder ved utgangen av året. Dette tilsvarer omtrent 0,8 prosent av utlånsporteføljen. Omtrent halvparten av misligholdte engasjement i DNB er i offshoreporteføljen. Det misligholdte volumet i dette segmentet ble redusert med 2,0 milliarder kroner i 2019 og utgjorde 7,4 milliarder ved årsslutt. Reduksjonen skyldtes en kombinasjon av friskmeldinger og salg av engasjementer.

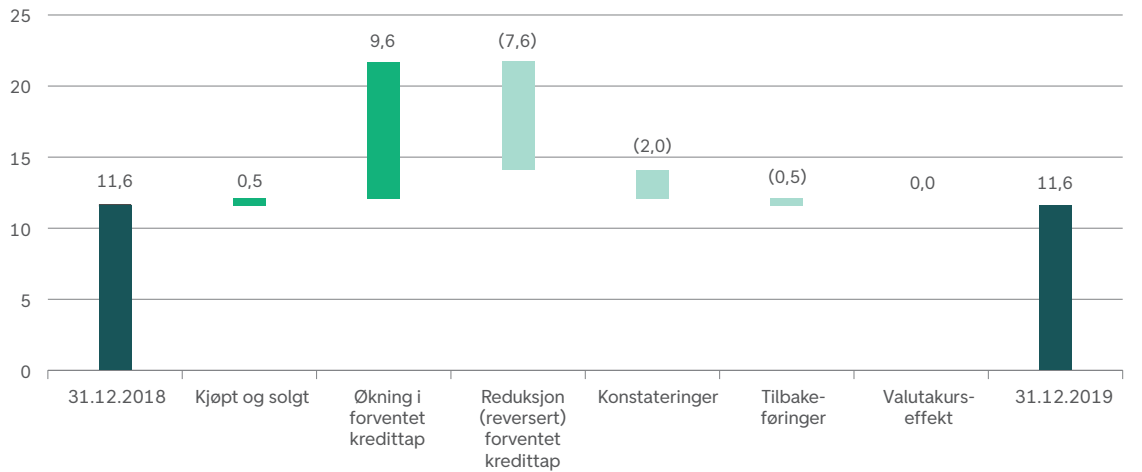
Figuren lengst til høyre viser netto misligholdte engasjementer fordelt etter bransjer. Utfyllende opplysninger finnes i tillegget til rapporten.

Uordnede lån og overtrekk

Tabellen viser forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditter/innskudd fordelt på antall dager etter forfall. Uordnede utlån og overtrekk på kreditter/innskuddskontoer blir løpende overvåket. Engasjementer hvor det identifiseres en sannsynlig svekkelse i kundens betalings-evne blir vurdert for nedskrivning. I de fleste tilfeller der det blir gjort en vurdering om at nedskrivning ikke er nødvendig er hovedårsaken at verdi på pantsatt eiendel er høyere enn saldo. Reduksjon i uordnede lån og overtrekk på kreditter over 90 dager som vi opplevde i 2018 fortsatte også i 2019. Reduksjonen var knappe 1 milliard kroner. Reduksjonen tyder på at den utfordrende perioden enkelte næringer har vært gjennom synes å være over.

Utvikling akkumulerte nedskrivninger på lån og andre engasjement, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

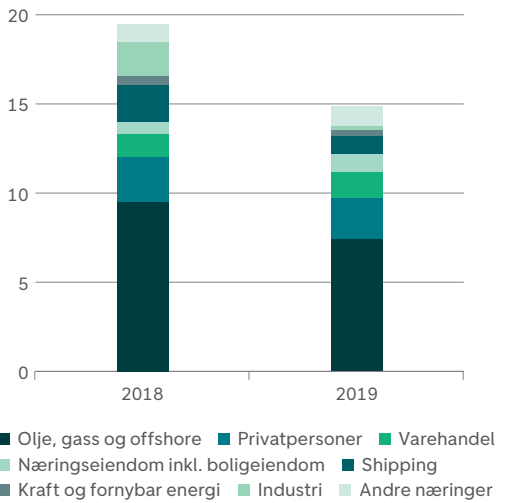

Brutto engasjement, uordnede eksponeringer fordelt på antall dager, 31. desember 2019

Millioner kroner	Mindre enn 30 dager	30 til 60 dager	60 til 90 dager	90 til 180 dager	180 dager til 1 år	Mer enn 1 år
Lån	12 476	2 265	600	1 298	3 921	4 132
Obligasjoner	-	-	-	-	-	-
Total eksponering	12 476	2 265	600	1 298	3 921	4 132

Netto misligholdte engasjement, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

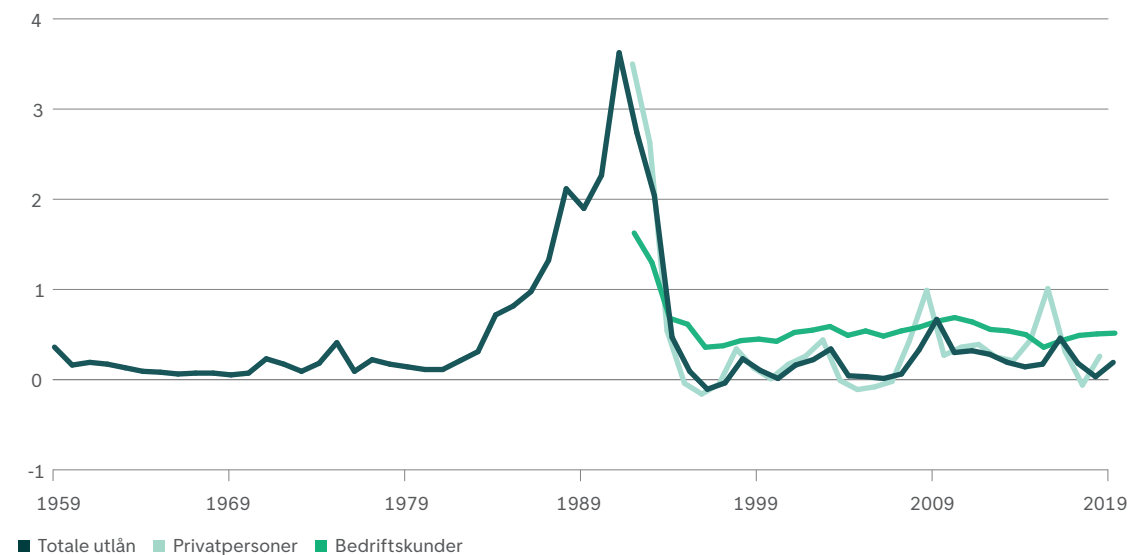

Historisk utvikling av nedskrivninger

Figuren viser årlige netto nedskrivninger som andel av utlån i perioden 1959-2019. Fra 1992 vises i tillegg andel netto nedskrivninger splittet på privatpersoner og bedriftskunder unntatt offentlig sektor og kreditt-institusjoner. Perioden fra 1987 til 1993 omtales som den norske bankkrisen og skiller seg sterkt ut fra resten av tapshistorikken. Andre år som skiller seg ut er 2009, da finanskrisen medførte økte tap, blant annet knyttet til virksomheten i Baltikum, og 2016 da DNB måtte ta betydelige nedskrivninger på den oljerelaterte porteføljen.

Årlig netto nedskrivninger, 1959-2019

Prosent

«Perioden fra 1987 til 1993 omtales som den norske bankkrisen og skiller seg sterkt ut fra resten av tapshistorikken.»

INTERNE MÅLEMETODER (IRB)

DNB har benyttet interne kredittrisikomodeller siden 1995. Beregningene fra modeller som er godkjent for kredittrisikomåling i kapitaldekningen er fullt integrert i bankens interne styringsverktøy. DNB benytter Avansert IRB-metode (A-IRB) for foretaksporteføljen. Grunnleggende IRB-metode (F-IRB) er ikke i bruk. For massemarked skilles det ikke mellom avansert og grunnleggende IRB-metode.

Tabellen viser en oversikt over hvilke rapporteringsmetoder som benyttes for de ulike kredittporteføljene i DNB, fordelt på aktivaklasser.

Rapporteringsmetoder for kredittporteføljene i DNB

Aktivaklasse	Hoved-rapporterings-metoder
Foretak og spesialiserte foretak (SL)	A-IRB
Massemarked, pant i fast eiendom	IRB
Massemarked, øvrige engasjementer	IRB
Stater og sentralbanker	Standardmetode
Institusjoner	Standardmetode
Egenkapitalposisjoner og øvrige eiendeler	Standardmetode

For foretaksporteføljen anvendes IRB-metoden for de fleste engasjement i DNB Bank-konsernet. Massemarked, pant i fast eiendom, rapporteres etter IRB-metoden, og gjelder det vesentlige av DNBs boliglånsportefølje. Porteføljen massemarked, øvrige engasjementer rapporteres etter IRB-metoden og består i hovedsak av kredittkort.

Hensikten med IRB-systemet er å sikre god risikostyring, og oppfyllelse av kapitalkravene. Det må være kvalitet og transparens i hele verdikjeden. Styret tar stilling til kapitalbehovet på grunnlag av risikomålingen sammenholdt med rammebetingelser og strategiske mål. IRB-verdikjeden skal valideres, det vil si etterprøves, med hensyn til

myndighetenes krav og interne kvalitetskrav. Valideringen skal verifisere kvaliteten i IRB-systemet, og avdekke behov for forbedringer.

Det er etablert en standard for beslutningsprosessen rundt modeller for klassifisering og kvantifisering av kredittrisiko. Den legger føringer for alt arbeid med klassifiseringsmodeller i DNB. Forslag til endringer eller nye modeller legges fram for Konsernkredittutvalget (KKU) til uttalelse, og må deretter godkjennes av Chief Risk Officer (CRO). Det er en forutsetning at berørte parter har vært involvert underveis. Den uavhengige enheten med ansvar for validering av IRB-modellene gjør også en vurdering før godkjenning. Konsernrevisjonen har ingen rolle i utviklingen av IRB-modeller, men utarbeider en årlig rapport som inneholder en vurdering av om IRB-systemet i DNB oppfyller eksterne krav. I forbindelse med søknader om nye IRB-modeller gjør Konsernrevisjonen som regel en uavhengig vurdering.

Målt i RWA ble 71 prosent av kredittporteføljen rapportert med IRB-modeller ved utgangen av 2019, mot 69 prosent ved utgangen av 2018. Figuren viser IRB-porteføljen inkludert motpartsrisiko fordelt på aktivaklasser.

- Anvendelsesområdene for IRB-modellene er:
- kapitalkravsberegning
 - beslutningsstøtte i kredittprosessen
 - grensesetting i risikoappetitt og kredittstrategier
 - risikomåling og løpende rapportering
 - prising av risiko og lønnsomhetsmåling i porteføljer
 - grunnlag for modeller for stresstesting og IFRS 9 tapsberegning

Risikoklassifisering

DNB deler den friske kredittporteføljen inn i ti risikoklasser basert på engasjementenes PD. Risikoklassifiseringen skal reflektere den langsiktige risikoen ved kunden og engasjementet. Engasjementer som er misligholdte får tildelt PD på 100 prosent.

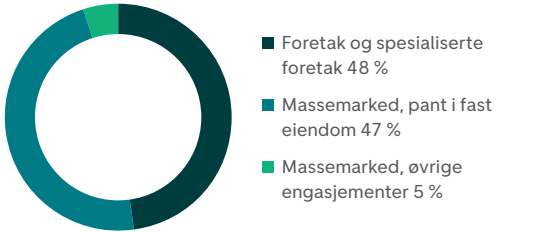
DNBs modeller for risikoklassifisering av enkeltkunder er tilpasset bransjer og segmenter, og modellene oppdateres dersom etterkontroller viser at forklaringskraften har falt.

Modellandskapet reflekterer at det kan være forskjellige variabler som best forklarer risikoen i de ulike porteføljene. Så langt det er mulig er DNBs IRB-modeller utviklet på historiske data med statistiske metoder. Dette er tilfelle for modellene som benyttes i massemarkedet, og for små og mellomstore bedrifter. Normalt vil tilgangen på data bli mindre jo lenger tilbake i tid man går. Det skilles derfor mellom datagrunnlaget for modellutvikling og modellkalibrering. For kalibrering analyseres lengre historikk som inkluderer en alvorlig nedgangskonjunktur. I storkundeporteføljen er det færre kunder og få mislighold. Disse modellene er derfor utviklet som kombinasjon av statistisk metode og ekspertvurderinger. DNB benytter også simuleringsmodeller. Dette er modeller som er utviklet spesielt for selskaper der den viktigste kilden til gjeldsbetaling er inntekter generert av enhetens eiendeler.

Nivået i PD-modellene skal reflektere forventet gjennomsnittlig misligholdsfrekvens over en full konjunktursyklus. Nivået i EAD- og LGD-modellene skal tilsvarende reflektere engasjement ved mislighold og tap gitt mislighold i en økonomisk nedgangskonjunktur, hvis verdien der er mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. DNB er pålagt å inkludere bankkrisen i Norge i perioden 1988-1993 som en del av modellkalibreringen. Estimaten i modellene er tillagt usikkerhetspåslag og konservative tilnærminger slik at modellene med større sannsynlighet ikke skal undervurdere risikoen over tid.

Aktivaklasser i IRB-porteføljen, EAD, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Prosent

Særskilte krav til DNBs IRB-modeller

For storkundeporteføljen har Finanstilsynet stilt krav til at PD-nivået i praksis skal gi et tilnærmet stabilt kapitalkrav, uavhengig av konjunktursituasjonen. For simuleringsmodellene er det i tillegg satt gulv for LGD som gjør modellene mer konservative enn det statistiske grunnlaget tilsier.

For boliglånsporteføljen setter Finanstilsynet krav til PD-nivået gjennom å definere nivået i nedgangsperioder, i tillegg til vektning av gode og dårlige tider. Ingen avtale kan ha en PD på under 0,2 prosent. I tillegg har Finanstilsynet satt krav som gjelder nivået på LGD. Kravene medfører at risikovektene for boliglånsporteføljen blir vesentlig høyere enn de ville vært basert på forventningsrett estimert PD og LGD.

Modeller benyttet i IRB-rapporteringen

En oversikt over IRB-modellene som benyttes vises i tillegget til rapporten. Tabellene i oversikten viser en kort beskrivelse av modellene, og i de tilfellene der modellene er justert som følge av krav fra Finanstilsynet kommenteres dette.

Det ble implementert en ny modell i 2019 til erstatning for en eksisterende modell tilknyttet småbedriftssegmentet. Det ble i 2018 utarbeidet oppdaterte kalibreringsnivåer for PD- og LGD-modellene for storkunder. Søknad om godkjenning er til behandling hos Finanstilsynet.

For å etterleve ny regulering av misligholdsdefinisjon, gjeldende fra 1. januar 2021, vil det utarbeides nye kalibreringsnivåer for samtlige modeller. DNB vil søke Finanstilsynet om tillatelse til å ta i bruk de nye kalibreringsnivåene i løpet av første halvår 2020.

Arbeidet med å hensynta ny misligholdsdefinisjon i kalibreringsnivåer for modellene gjeldende fra 2021 er påbegynt.

Validering av IRB-modeller

Uavhengig validering er en sentral kontrollfunksjon i DNBs IRB-system. En forutsetning for IRB-tillatelsen er at IRB-systemet, med IRB-modellene, etterprøves (valideres) minst årlig av en enhet som er organisatorisk uavhengig av modellutviklingsprosessen og forretningsmiljøene. Valideringsresultatene gir grunnlag for å vurdere om konsernets beregning av kredittrisiko og kapitalkrav er forsvarlig. I tilfeller der valideringen viser at det er behov for forbedringer gis det en anbefaling om risikoreduserende tiltak. Resultatet av arbeidet forelegges årlig for styret i DNB.

Valideringsprosessen skal gjøre banken i stand til å vurdere yteevnen til IRB-systemet og modellene på en hensiktsmessig og konsistent måte. DNB har totalt 33 IRB-modeller av ulik kompleksitet og ulik grad av automatisering. Valideringen gjennomføres med grunnlag i en modellivssyklus med seks elementer: design og utvikling, inndata, implementering, modellbruk, ytelse og styring. Hvert element vurderes for hver modell, med unntak av styring som vurderes samlet på tvers av alle IRB-modellene.

Valideringens seks elementer vurderes ved hjelp av kvalitative og kvantitative metoder. Validering av styring er en kvalitativ analyse som skal gi en vurdering av om styringen av modellene er konsistent og god gjennom hele modellens livssyklus. I valideringen gjennomført i 2019 ble det lagt vekt på styrende dokument, modelldokumentasjon og modelleiers overvåking av IRB-modellene.

Vurderingen av modellens ytelse består i stor grad av kvantitative analyser, med særskilt fokus på rangeringen av låntakers kredittverdighet (rangeringsevne) og estimering av nivå på risikoparameterne (egnet kalibrering). En PD-modell med god rangeringsevne kan i stor grad skille mellom kunder som misligholder låneforpliktelsene sine og de som ikke gjør det. En LGD-modell skal kunne forutsi hvilke misligholdte kredittengasjementer som vil gi relativt store og små tap.

Validering av kalibreringsnivå skal gi en vurdering av om risikoparameterne er fastsatt på riktig nivå. Kravene til nivå varierer mellom risikoparameterne. Nivået på PD skal tilsvare gjennomsnittlig misligholdsfrekvens i en full konjunktursyklus. Nivået på LGD skal tilsvare tapsgraden i en nedgangskonjunktur, hvis verdien der er mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. For EAD skal nivået tilsvare låneengasjement ved mislighold i en nedgangskonjunktur, dersom dette nivået er høyere enn gjennomsnittlig nivå i en full konjunktursyklus.

Kravene til nivå medfører at avvik mellom predikerte og observerte nivåer i gitte perioder er forventet. Om avvikene er akseptable avhenger av hvilken konjunkturfase perioden er i. Når nivået på LGD skal tilsvare tapsgraden i en nedgangskonjunktur, bør tapsgraden som observeres i en normalperiode ligge lavere enn LGD. Tilsvarende gjelder for EAD.

Valideringsresultater

Valideringsresultatene for 2019 er under utarbeidelse. Når styret har godkjent resultatene legges de ut i tillegget til denne rapporten. Kommentarene og figurene i denne seksjonen bygger på valideringsresultatene fra 2018. Motpartsrisiko er inkludert i eksponeringene for validering av IRB-modellene.

Figurene på neste side viser predikert PD ved inngangen til året sammenlignet med observert misligholdsrate i løpet av året for de største porteføljene. Andre resultater er vist i tillegget til rapporten.

Den observerte misligholdsraten har i hele perioden vært lavere enn predikert PD for porteføljen massemarked, pant i fast eiendom. Økningen av PD-nivået i 2016 skyldes implementeringen av nye krav fra Finanstilsynet. Også for små og mellomstore bedrifter (SMB)-porteføljen var de observerte verdiene lavere enn predikert i perioden. Den observerte misligholdsraten for storkunder er volatil, noe som skyldes at porteføljen har få kunder og mislighold.

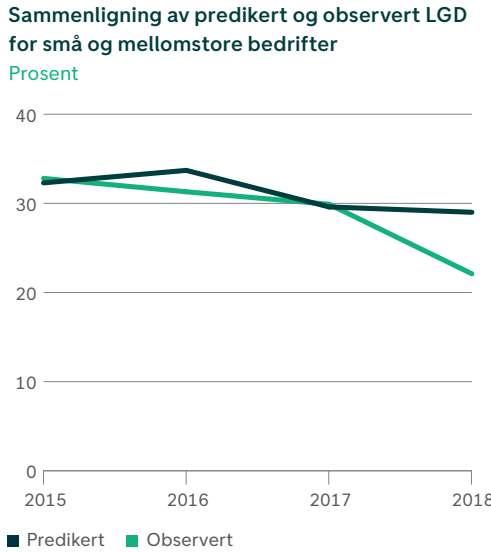
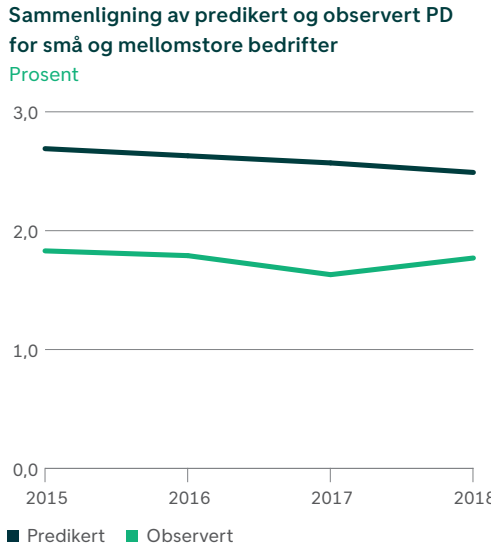
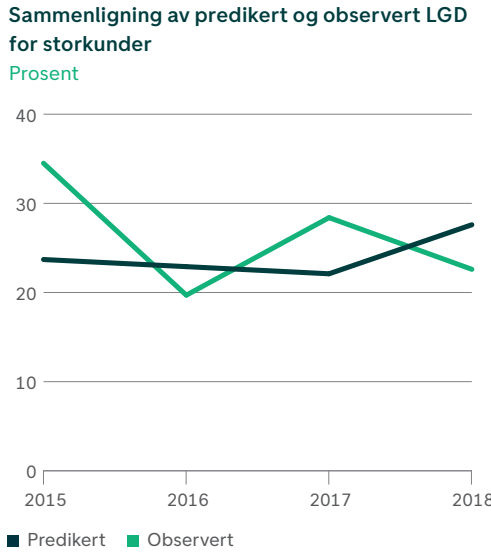
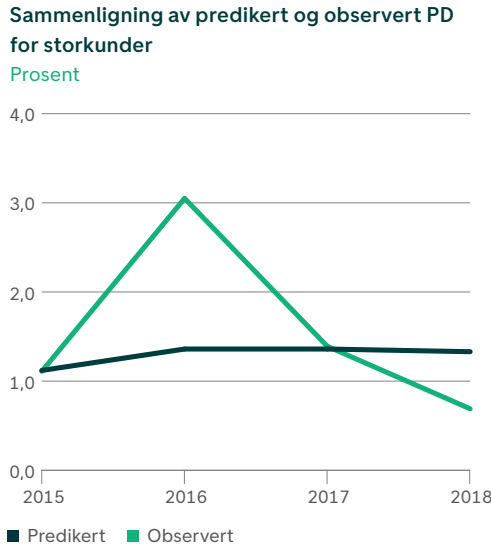
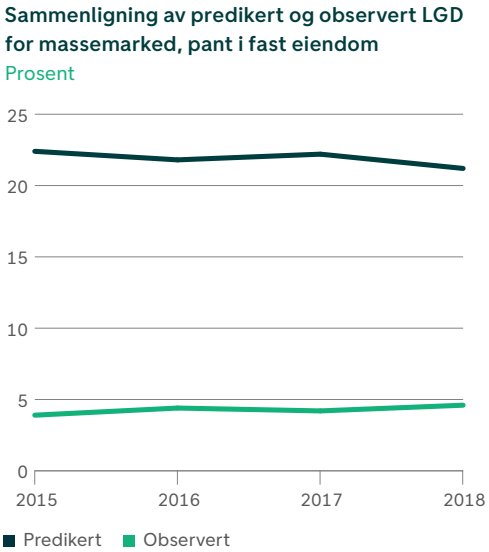
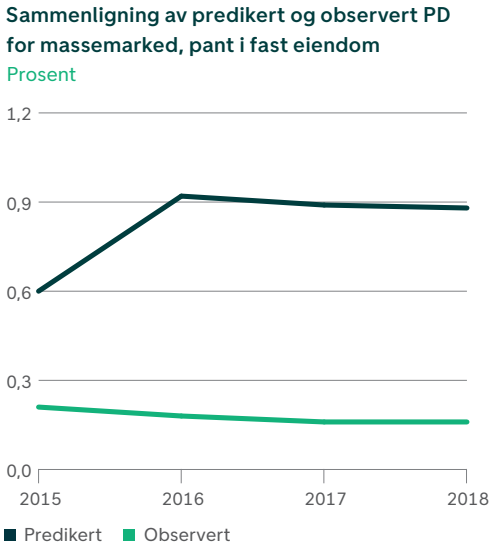
DNBs risikoklassifisering for kredittengasjement

Risiko-klasse	Fra PD	Til PD	Moody's	Standard & Poor's
1	0,01	0,10	Aaa - A3	AAA - A÷
2	0,10	0,25	Baa1 - Baa2	BBB+ - BBB
3	0,25	0,50	Baa3	BBB÷
4	0,50	0,75	Ba1	BB+
5	0,75	1,25	Ba2	BB
6	1,25	2,00		
7	2,00	3,00	Ba3	BB÷
8	3,00	5,00	B1	B+
9	5,00	8,00	B2	B
10	8,00	Misligholdt ¹⁾	B3, Caa/C	B÷, CCC/C

1) Øverste grense for PD i risikoklasse 10 er 40 prosent

Figurene til høyre viser resultatene av valideringen for LGD som treffer de største porteføljene. Observert tapsgrad for kundene som gikk i mislighold i løpet av året, er summen av kundenes totale tap som andel av kundenes totale misligholdte engasjement. Den observerte tapsgraden sammenlignes med kundenes tilsvarende predikerte LGD fra inngangen til året. Det predikerte LGD-nivået her er basert på misligholdte kunder og vil normalt gi et høyere nivå enn for hele porteføljen, hvor også friske kunder inngår. Unntaket er figuren for storkunder, som på grunn av få mislighold viser nivået for hele den friske porteføljen ved inngangen til året.

Den observerte tapsgraden ligger vesentlig lavere enn predikert LGD for alle modellene i porteføljen for massemarked, pant i fast eiendom. For SMB- og storkundeporteføljene var en stor del av misligholdene ikke avsluttet da resultatene ble beregnet. Inntil misligholdene er avsluttet medfører det at tapsgraden er et usikkert estimat som kan endre seg. For storkunder var nær en tredjedel av volumet fremdeles i mislighold, mens i underkant av en tredjedel av misligholdte SMB-kunder fra denne perioden fremdeles var i mislighold.

EKSPONERINGER I IRB-PORTEFØLJENE

Andelen av DNBs kredittportefølje som ble rapportert etter IRB-metoden utgjorde 1 670 milliarder kroner, ved utgangen av 2019. DNB benytter andre risikonøkkeltall i den interne risikomålingen av storkundeporteføljen og boliglånsporteføljen enn de som er godkjent for å beregne kapitalkravet etter avansert IRB-metode. De godkjente modellene er pålagt mekanismer som gjør at kapitalkravet blir mer stabilt over tid, og har mer konservatisme i kalibreringsnivåene. I den interne styringen er det ønskelig med mer risikosensitive modeller.

I tabellene vises kun nøkkeltall som benyttes i kapitalkravsberegningen. Nøkkeltallene for IRB-porteføljen vises uten motpartsrisiko. Motpartsrisikoen for IRB-porteføljen foretak utgjorde 22 milliarder kroner ved utgangen av 2019.

IRB-porteføljene fordelt på PD-intervaller

Tabellene viser de ulike risikonøkkeltallene for IRB-porteføljene fordelt på PD-intervaller som benyttes i tabellen CR6 i EBAs retningslinjer for pilar 3-rapportering. Både PD og LGD er vektet med EAD.

Boliglånsporteføljen har vært stabil gjennom hele 2019. Andelen av IRB-porteføljen massemarked, pant i fast eiendom som har en PD under 0,5 prosent er 43 prosent, og tilnærmet uendret fra året før. Finanstilsynet tillater ikke at avtaler i porteføljen massemarked, pant i fast eiendom har en PD lavere enn 0,2 prosent. EAD for den friske porteføljen, steg omtrent 3 prosent i 2019 og andelen mislighold var 0,2 prosent, litt lavere enn ved utgangen av 2018. Reduksjon i gjennomsnittlig risikovekt skyldes positiv migrasjon i løpet av året.

I underkant av 43 prosent av volumet i IRB foretaksportefølje hadde en PD lavere enn 0,5 prosent, mot 41 prosent året før. 10 prosent av porteføljen har PD lavere enn 0,15 prosent.

IRB massemarked, pant i fast eiendom

	31. desember 2019				31. desember 2018			
	EAD, milliarder kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt, %	EAD, milliarder kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt, %
PD 0,00 til 0,15	-	-	-	-	-	-	-	-
PD 0,15 til 0,25	93,9	0,20	18	7,9	88,4	0,20	18	7,8
PD 0,25 til 0,50	248,8	0,30	20	11,4	247,1	0,31	20	11,6
PD 0,50 til 0,75	201,9	0,60	20	18,8	195,6	0,61	20	19,2
PD 0,75 til 2,50	192,8	1,32	21	32,5	187,3	1,35	21	32,9
PD 2,50 to 10,00	55,5	3,30	21	57,4	51,6	3,40	21	58,1
PD 10,00 to 100,00	2,1	14,36	22	117,8	1,9	14,77	22	115,8
Frisk portefølje	795,0	0,86	20	21,5	771,9	0,87	20	21,6
PD 100,00 (Mislighold)	1,4	100,00	10	218,8	1,5	100,00	24	222,3
Total	796,4	1,03	20	21,8	773,4	1,06	20	22,0

IRB foretak

	31. desember 2019				31. desember 2018			
	EAD, milliarder kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt, %	EAD, milliarder kroner	PD, %	LGD, %	Risikovekt, %
PD 0,00 til 0,15	81,9	0,07	27	14,7	80,0	0,08	28	16,8
PD 0,15 til 0,25	67,3	0,19	25	24,8	59,5	0,20	26	25,7
PD 0,25 til 0,50	189,6	0,37	24	30,7	177,4	0,38	23	32,2
PD 0,50 til 0,75	120,2	0,60	25	39,2	114,1	0,61	23	37,6
PD 0,75 til 2,50	204,5	1,38	25	53,0	219,5	1,36	24	53,7
PD 2,50 to 10,00	93,4	4,47	27	80,7	93,8	4,58	26	84,3
PD 10,00 to 100,00	11,3	16,99	29	132,4	5,8	13,96	27	123,4
Frisk portefølje	768,2	1,37	25	43,3	750,2	1,29	25	44,4
PD 100,00 (Mislighold)	22,2	100,00	37	181,4	27,3	100,00	30	269,8
Total	790,5	4,15	26	47,2	777,4	4,75	25	52,3

Det ble lagt til en sikkerhetsbuffer på 5 prosentpoeng på LGD-estimatene for enkelte av LGD-modellene for små og mellomstore bedrifter. Til tross for dette gikk risikovekten for den friske porteføljen ned fra 44,4 til 43,3 prosent i løpet av 2019. Hovedforklaringen til dette er at det er innført SMB-rabatt i Norge fra 31. desember 2019. Uten SMB-rabatt ble gjennomsnittlig risikovekt for frisk foretaksportefølje 0,3 prosentpoeng lavere enn i fjor. Vekst i EAD knyttet til lavrisikoportefølje bidro til en reduksjon i gjennomsnittlig risikovekt.

IRB-porteføljene fordelt på bransjer

Tabellen viser en oversikt over IRB-porteføljen fordelt på ulike bransjer. Reduksjonen i EAD i segmentene industri, shipping og olje, gass og offshore kan sees i sammenheng med nedbyggingen av porteføljene innen volatile bransjer. Økningen i andel mislighold for hotell, cruise og turisme skyldes i all hovedsak mislighold hos en større kunde. For andre endringer vises det til beskrivelsen av utviklingen i kredittporteføljen generelt og for de utvalgte bransjene i starten av kapittelet.

IRB kredittportefølje

Millioner kroner	31. desember 2019					31. desember 2018				
	EAD	EAD mislighold, %	Frisk portefølje			EAD	EAD mislighold, %	Frisk portefølje		
			Vektet PD, %	Vektet LGD, %	Risiko-vekt, %			Vektet PD, %	Vektet LGD, %	Risiko-vekt, %
Næringseiendom	175 113	0,7	0,93	24	37,0	156 761	0,5	1,00	21	34,8
Shipping	53 662	2,4	1,86	27	64,1	64 016	4,5	1,90	29	69,0
Olje, gass og offshore	94 518	13,0	2,52	24	54,9	103 685	15,0	2,03	26	57,1
Kraft og fornybar energi	41 090	0,0	0,52	29	33,4	43 566	1,0	0,53	29	33,4
Helsetjenester	38 949	0,0	0,65	23	34,5	37 651	0,0	0,63	23	37,0
Offentlig sektor	1 334	0,0	0,12	23	7,6	1 378	0,0	0,10	22	7,5
Fiske, fiskeoppdrett og jordbruk	43 605	1,0	0,97	25	35,8	36 158	0,5	0,95	23	35,6
Varehandel	40 731	6,0	1,48	28	45,4	41 125	6,5	1,44	28	48,0
Industri	61 498	1,0	1,55	26	44,1	68 558	3,4	1,10	25	43,0
Teknologi, media og telekommunikasjon	29 539	0,1	0,96	30	44,3	35 095	0,2	1,29	30	50,9
Hotell, cruise og turisme	21 184	5,2	1,07	19	34,9	17 308	0,4	1,08	18	32,8
Tjenesteyting	51 060	2,1	2,20	27	56,2	45 388	2,0	1,85	26	51,6
Boligeiendom	64 936	0,6	1,30	24	36,0	63 289	0,8	1,23	21	35,6
Bygg og anlegg	20 099	2,9	2,37	29	47,6	17 596	4,6	1,68	28	48,2
Transport, vei og jernbane	19 318	0,6	1,14	25	42,8	13 879	0,6	0,99	26	46,0
Bank, forsikring og porteføljeforvaltning	27 057	2,0	1,00	25	38,3	25 741	0,3	1,29	24	44,6
Andre bedriftskunder	6 770	1,5	1,24	31	55,6	6 222	0,8	1,20	30	54,8
Totalt foretak	790 465	2,8	1,37	25	43,3	777 415	3,5	1,29	25	44,4
Boliglån	796 424	0,2	0,86	20	21,5	773 419	0,2	0,87	20	21,6
Annet privatpersoner	83 466	1,8	1,28	33	22,8	87 560	1,7	1,26	33	23,0
Totalt	1 670 355	1,5	1,12	23	31,7	1 638 395	1,8	1,08	23	32,3

Tabellen viser EAD-vektet PD for frisk IRB-portefølje for foretak fordelt på bransjer og land. Den geografiske inndelingen er gjort på bakgrunn av kundens adresse.

Porteføljen i Norge har gjennomgående høyere EAD-vektet PD fordi den inkluderer en stor portefølje av små og mellomstore bedrifter. I tillegg er en vesentlig del av både shipping- og offshore-porteføljen knyttet til Norge. I motsatt ende ligger den svenske porteføljen som kun består av storkunder, og har liten eksponering mot sykliske bransjer. Tabell som viser EAD fordelt på land finnes i vedlegget til denne rapporten.

IRB foretak, vektet PD for frisk portefølje fordelt på bransje og land

	Norge	Sverige	Resten av Europa	Nord- Amerika	Andre land	Totalt 2019	Totalt 2018
Næringseiendom	0,95	0,40	1,19	0,23	0,00	0,93	1,00
Shipping	2,10	2,60	1,60	1,06	2,18	1,86	1,90
Olje, gass og offshore	2,13	1,42	2,12	3,13	4,21	2,52	2,03
Kraft og fornybar energi	0,16	0,72	0,34	0,60	1,89	0,52	0,53
Helsetjenester	3,66	2,18	0,75	0,38	0,74	0,65	0,63
Offentlig forvaltning	0,42	0,03	0,00	0,00	0,00	0,12	0,10
Fiske, fiskeoppdrett og jordbruk	0,87	0,26	0,84	1,64	1,62	0,97	0,95
Varehandel	1,52	1,76	1,05	0,09	0,00	1,48	1,44
Industri	2,23	0,77	0,51	1,32	1,41	1,55	1,10
Teknologi, media og telekommunikasjon	1,43	0,65	0,99	0,11	0,33	0,96	1,29
Hotell, cruise og turisme	1,43	1,25	1,19	0,59	1,73	1,07	1,08
Tjenesteyting	2,45	1,67	1,40	10,82	4,77	2,20	1,85
Boligeiendom	1,33	0,80	0,00	0,00	0,00	1,30	1,23
Bygg og anlegg	2,48	0,87	0,62	0,00	0,15	2,37	1,68
Transport vei/jernbane	1,15	0,68	1,01	0,00	0,00	1,14	0,99
Bank, forsikring og porteføljeforvaltning	1,31	0,66	0,86	0,59	0,00	1,00	1,29
Andre bedriftskunder	2,01	2,01	0,80	0,48	0,33	1,24	1,20
Totalt foretak	1,38	1,11	1,28	1,30	2,25	1,37	1,29

Årlig migrasjon i IRB-porteføljene

Alle kunder med kreditteksponering skal risikoklassifiseres minst én gang i året. Figurene viser hvordan volumene, målt i EAD, i IRB-porteføljene for foretak og boliglån har migrert mellom risikoklasser det siste året. Positive tall betyr migrasjon til bedre risikoklasser. Migrasjonen måles for kunder som har hatt eksponering hele året og tar ikke hensyn til nye kunder som kommer inn i porteføljen i løpet av året.

Sammenligning av forventede tap og faktiske verdiendringer

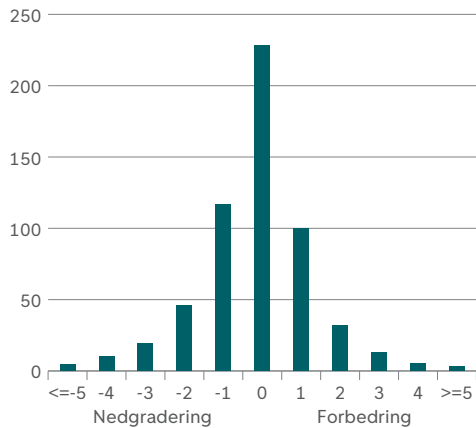
Figurene nederst til høyre viser normaliserte tap (EL) ved begynnelsen av året sammenlignet med nye nedskrivninger i IFRS 9 gruppe 3 gjennom året for de største IRB-godkjente porteføljene i DNB Bank-konsernet. EL er beregnet med nøkkeltallene som inngår i kapitalkravsberegningen.

EL for boliglånsporteføljen økte, mens nedskrivningene fortsatt var svært lave. Økningene i EL i 2016 skyldes krav fra Finanstilsynet om at gjennomsnittlig LGD skal være minst 20 prosent på porteføljenivå, og et minimumskrav til PD på 0,2 prosent på avtalenivå. De faktiske verdiendringene er betydelig lavere enn EL.

Både EL og faktisk verdiendring for IRB foretak ble redusert i 2019. Reduksjon i EL skyldtes i første rekke en forbedring i datakvaliteten knyttet til registrering av sikkerheter. Nedskrivningene ble redusert som følge av tilbakeføringer i 2019.

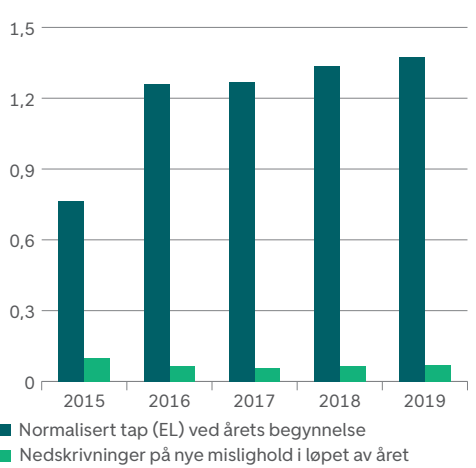
Årlig migrasjon, IRB massemarked, pant i fast eiendom, EAD, 2019

Milliarder kroner

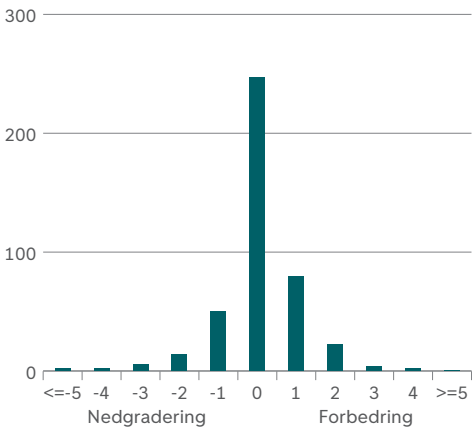
Sammenligning av forventede og faktiske verdiendringer, IRB massemarked, pant i fast eiendom

Milliarder kroner

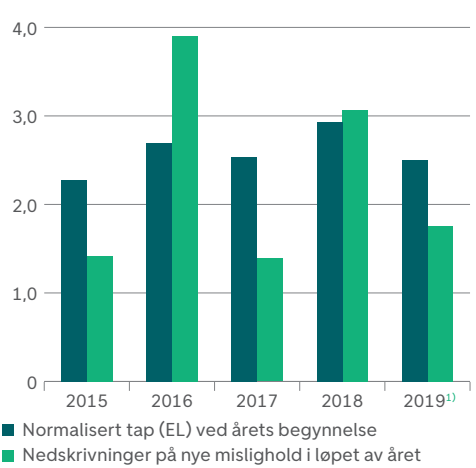
Årlig migrasjon, IRB foretak, EAD, 2019

Milliarder kroner

Sammenligning av forventede og faktiske verdiendringer, IRB foretak

Milliarder kroner

1) 2019-tall vises uten motpartsrisiko.

STANDARDMETODEN

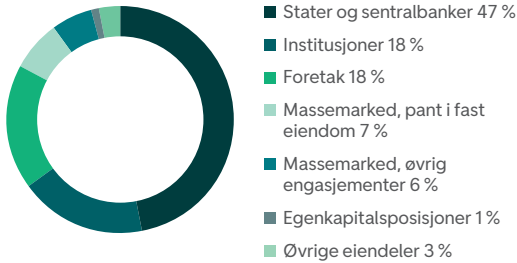
DNB rapporterer de porteføljene som ikke er IRB-godkjent etter standardmetoden, men fordelt på IRB-kategorier. I tillegg blir engasjementer som kunne ha blitt rapportert etter IRB, men hvor datagrunnlaget ikke er tilstrekkelig, rapportert etter standardmetoden. Finanstilsynet har innvilget unntak fra IRB-metoden for stater, sentralbanker og egenkapitalposisjoner. Øvrige porteføljer som rapporteres etter standardmetoden anses som midlertidige unntak. Det gjelder blant annet eksponeringer mot borettslag i Norge og og porteføljen i DNBs datterselskap i Polen.

32 prosent av DNB Bank-konsernets kredittportefølje, målt i EAD, ble rapportert etter standardmetoden ved utgangen av 2019. Beregnet risikovektet beregningsgrunnlag og kapitalkrav for de porteføljene som rapporteres etter standardmetoden, vises i avsnittet om kapitalkrav.

I fastsettelse av risikovekter under standardmetoden benyttes kredittrating for utenlandsk statsrisiko, offentlig forvaltning i utlandet, og for utenlandske banker og kredittinstitusjoner. Det vil si engasjementskategoriene stater og institusjoner. Landets rating legges til grunn, og fastsettes som hovedprinsipp som den mellomste av ratingene fra Moody's, Standard & Poor's og Fitch.

Aktivaklasser i standardporteføljen, EAD, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Prosent

«I fastsettelse av risikovekter under standardmetoden benyttes kredittrating for utenlandsk statsrisiko, offentlig forvaltning i utlandet, og for utenlandske banker og kredittinstitusjoner.»

STYRING OG KONTROLL AV KREDITTRISIKO

Risikoappetittrammeverket definerer ytre grenser for kredittvirksomheten. Det er fastsatt rammer for årlig vekst, risikokonsentrasjoner og kredittkvalitet. Rammen for vekst, målt i EAD, er satt for hvert kundesegment. For å begrense konsentrasjonsrisikoen er det satt rammer for risikoeksponering mot enkeltkunder og bransjer. Rammene for kredittkvalitet er utformet som rammer for normaliserte tap (EL) og skal fange opp alle typer kredittrisiko. EL måles ved bruk av interne kredittrisikomodeller.

Risikoappetitt er operasjonalisert gjennom kredittstrategier for hvert kundesegment. I tillegg fastsettes risikoindikatorer, som inngår i oppfølgingen av ledere på alle nivåer. For mer om risikoappetitt, se kapittelet om styring og kontroll av risiko i DNB.

Beslutningsprosesser og fullmakter

Risikostyring Konsern er ansvarlig for å kontrollere og overvåke kvaliteten i kredittporteføljene og effektiviteten i kredittprosessen. Kredittstyring Konsern (KSK), som er en del av Risikostyring Konsern, er ansvarlig for å utforme rammeverket for kredittprosess og kredittstyring for alle forretningsområder.

Hvert forretningsområde er ansvarlig for å styre egen kredittaktivitet og portefølje innenfor fastsatte risikoappetittrammer og kredittstrategier. For å sikre effektivitet og høy kvalitet i beslutningene er det etablert ulike nivåer for kredittfullmakter. Nivåene er fastsatt etter størrelse, kompetanse, kompleksitet og risiko.

«To par øyne»-prinsippet skal legges til grunn ved kredittgivning. Det vil si at en person beslutter basert på en annen persons innstilling. For kreditter over bestemte nivåer kreves tiltredelse fra kredittsjef i KSK. For de minste kredittene i bedriftsmarkedssegmentet kan imidlertid automatisert risikoklassifisering erstatte det «ene par øyne».

For store bedriftskunder er kredittprosessen i ferd med å bli digitalisert. Kunder med lav risikoklasse vil få en mer automatisert og forenklet kredittbehandling for mindre kompliserte kredittsaker.

Fullmakter

Alle beslutnings- og tiltredelsesfullmakter er personlige. Unntaket er styret som beslutter som collegium. Styret beslutter saker av spesiell karakter. Dette er primært kreditter som utgjør mer enn 10 prosent av bankens egenkapital eller spesielt komplekse saker med prinsipielle problemstillinger. En kredittbeslutning skal bringes inn til et høyere beslutningsorgan dersom beslutningstaker er i tvil om kreditten er innenfor egen fullmakt. Det samme gjelder dersom saken er uvanlig eller reiser etiske eller omdømmemessige spørsmål.

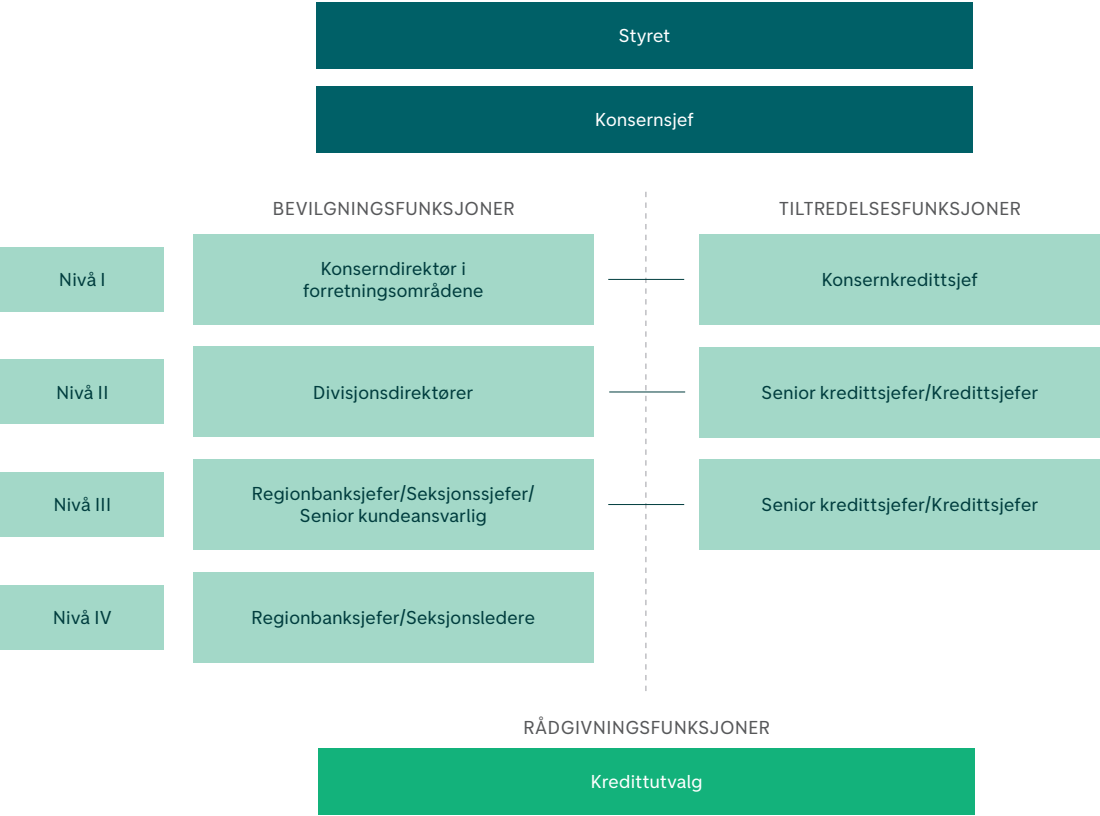
Kredittutvalgene er rådgivende funksjoner for bevilger fra forretningsområdet, og tiltreder fra uavhengig risikoorganisasjon. Saker med felles interesse for flere forretningsområder behandles i KGU som ledes av konsernkredittsjef.

I personmarkedet skal kredittsakene som hovedregel besluttes ved hjelp av automatiserte måle- og beslutningsstøttesystemer. Søknader fra privatpersoner med lav risiko, god gjeldsbetjeningsevne og moderat belåningsgrad kan innvilges etter en automatisert kredittprosess. Prosessen innebærer automatisk innhenting av inntekts-, gjelds- og formuesopplysninger samt oppdaterte opplysninger om sikkerhetens verdi for refinansiering av eksisterende lån og finansieringsbevis.

Etterkontroll

Gjennom credit risk review er det etablert en uavhengig og selvstendig andrelinjefunksjon for å kontrollere etterlevelsen av standard for kredittvirksomheten, kredittstrategier og kredittregelverk. Credit risk review gjennomfører kontroller i alle kredittområdene i banken.

Oversikt over kredittbeslutninger i DNB

Konsernsjef har delegert fullmakter til forretningsområdene og til Risikostyring Konsern. Disse utøves i et beslutningssystem der forretningsområdet bevilger og Risikostyring Konsern ved KSK tiltrer beslutninger inntil styrenivå.

Observasjoner fra credit risk review benyttes til å implementere forbedringstiltak i det daglige kredittarbeidet, og som bakgrunn for opplæringstiltak.

Model input review skal sikre korrekt og konsistent bruk av de IRB-modeller som bruker subjektiv input. Model input review er et samarbeid mellom Risikostyring Konsern og forretningsområdene. Resultatene brukes til opplæring for å sikre kontinuerlig forbedring i anvendelsen av IRB-modellene.

Rapportering av kredittrisiko

Økonomisk kapital for kredittrisiko beregnes for alle avtaler, og er grunnlaget for vurdering av avtalens lønnsomhet. Beregningen er basert på risikoparameterne fra de interne kredittmodellene, og den tar i tillegg hensyn til bransje-konsentrasjon, geografisk konsentrasjon, spesielt volatile segmenter og store enkeltengasjementer.

Eksposering mot rammene definert i risikoappetitt-rammeverket blir rapportert til konsernledelsen hver måned. Dersom det er overskridelser blir det rapportert til styret med orientering om årsaken til overskridelsen og tilhørende tiltak. Konsernets risikorapport til styret gir en utfyllende omtale av status på risikoappetitt og utviklingen i kredittrisikobildet for øvrig. Risikostyring Konsern har etablert en uavhengig andrelinjefunksjon som gjennomfører rapportering og analyse av kredittrisiko, herunder oppfølgingen av risikoappetitt. I den interne oppfølgingen av kredittrisiko måles og rapporteres alle porteføljer ved bruk av interne modeller, uavhengig av om de interne modellene er godkjent for bruk i beregning av kapitalkrav eller ikke.

Kredittregelverket

Kreditt skal ikke ytes dersom det ikke er sannsynlig at gjelden kan betjenes. Det gjelder selv om sikkerheten er tilfredsstillende. For å fastsette gjeldsbetjeningsevnen vurderes framtidige kontantstrømmer. Hovedkilder for kontantstrømmer er inntekter fra forretningsvirksomheten for bedrifter og lønnsinntekter for privatkunder. I tillegg

vurderes det i hvilken grad bankens eksponering vil kunne dekkes inn ved realisasjon av sikkerheter i tilfelle mislighold eller ved svekkelse av framtidige kontantstrømmer.

Alle bedriftskunder med kredittengasjement skal risikoklassifiseres ved hver bevilgning av vesentlig størrelse, og minimum én gang i året. Risikoklassifiseringen skal reflektere den langsiktige risikoen ved kunden og engasjementet.

Ansvar for risikoklassifiseringssystemet er organisatorisk uavhengig av den operative virksomheten og ivaretas av Risikostyring Konsern. Klassifiseringsmodellene er utviklet for å dekke en portefølje av engasjementer. Dersom en modell vurderes å gi vesentlig feil klasse for et enkelt engasjement, kan den modellgenererte klassen unntaksvis overstyres manuelt. Overstyringer skal være tilfredsstillende begrunnet, og foretas kun etter en vurdering av en enhet som er uavhengig av den forretningsmessige enheten. Det gjøres ingen overstyring av risikoklasse på engasjementer med privatpersoner. Se ellers beskrivelse av klassifiseringssystemet i avsnittet om kredittmodeller og risikoklassifisering.

Sikkerheter og andre risikojusterende tiltak

I tillegg til vurdering av gjeldsbetjeningsevne benytter konsernet sikkerheter for å redusere kredittrisikoen. Sikkerheter er primært fysiske sikkerheter, som for eksempel bolig, næringseiendom og fartøy. Det kan også være garantier, kontantdepot, avtaler om motregning eller kredittforsikring. Fysiske sikkerheter skal som hovedregel være forsikret. Banken benytter også negativ pantsettelse, som innebærer at kunden er forpliktet til å holde sine aktiva heftelsesfrie vis-à-vis alle långivere.

Hovedkategorier av garantister er privatpersoner, foretak, stat, kommuner, garantiinstitutter og banker. Verdien av en kausjon er avhengig av kausjonistens gjeldsbetjeningsevne og formuesforhold, og vurderes individuelt. I de tilfeller banken mottar kausjon fra et selskap vil verdien av

Watchlist

DNB utarbeider kontinuerlig oppdaterte oversikter over engasjementer som krever ekstra aktsomhet. Formålet er å identifisere kunder som krever en særskilt oppfølging for å kunne:

- påvirke kunden til å foreta nødvendige forbedringstiltak, eller avvikle kundeforholdet mens kunden fortsatt har økonomisk styringsfart
- iverksette nødvendige tiltak for å unngå eller redusere tap

Dersom det foreligger et vesentlig brudd på finansielle klausuler eller en tapshendelse settes engasjementet på watchlist. Eksempler på tapshendelser kan være finansielle problemer, innvilgelse av avdragsfrihet eller vesentlige kontraktsbrudd. I tillegg skal følgende engasjementer vurderes for watchlist:

- Kunder som er klassifisert som høyrisiko.
- Kunder som på grunn av likviditetsproblemer har fått avdragsutsettelse eller andre betalingslettelser.
- Kunder som vurderes å ha fått en svekket situasjon, for eksempel vesentlig redusert inntekt, bortfall av viktige forretningsområder, endrede rammebetingelser eller bortfall av nøkkelpersonell.

Når en kunde settes på watchlist skal kunden risikoklassifiseres på nytt, sikkerhetene gjennomgås og det skal utarbeides en handlingsplan for kundeforholdet. Dersom en tapshendelse har inntruffet skal nedskrivning vurderes. Se avsnitt om nedskrivninger og mislighold tidligere i kapittelet.

denne svinge med utviklingen i selskapets resultater og soliditet. Kausjon avgitt av et aksjeselskap er underlagt de begrensninger som aksjeloven setter vedrørende aksjeselskapers adgang til å stille sikkerhet.

Stresstesting

DNBs kredittporteføljer stresstestes både på overordnet nivå og for spesifikke porteføljer. Stresstestene brukes for å analysere sårbarheten for tap, i form av inntektstap og mislighold, enten i et forretningsområde eller for en spesifikk portefølje. Stresstester benyttes også for å identifisere kritiske drivere for utviklingen i kredittrisiko og kapitaldekning. Stresstesting av den samlede kredittporteføljen i DNB gjøres minst én gang i året i forbindelse med kapitaliseringsvurderingen (ICAAP).

Stresstesting er en andrelinjefunksjon og ansvaret er organisert i enheter som er uavhengig av forretningsområdene. Det overordnede ansvaret er tillagt CRO. Den sentrale fagenheten for stresstesting skal kvalitetssikre og godkjenne forutsetninger og metodikk som benyttes i stresstester som utføres i linjen. Resultatet av stresstestene legges fram for KKV eller ALCO til uttalelse, og må godkjennes av CRO. CRO har ansvaret for å anbefale tiltak basert på stresstestens konklusjoner.

Det benyttes ulike metoder for å beregne kreditttap i forbindelse med stresstesting. Ved behov for å vise detaljerte resultater, som for eksempel ved stresstesting av spesifikke porteføljer, benyttes modellen for beregning av forventet kreditttap (ECL) etter IFRS 9. Med utgangspunkt i et makroøkonomisk scenario, som for eksempel det som er beskrevet i kapittelet om kapitalstyring og ICAAP, blir PD, LGD og EAD for hver enkelt motpart beregnet fremover i tid med et stresset scenario som input til modellen. De nye verdiene for PD, LGD og EAD benyttes videre til å utarbeide nye estimater på forventet tap.

For stresstesting av datterselskaper, forretningsområder og spesifikke porteføljer benyttes spesielt utviklede scenarioer. Scenarioene kan bestå av færre makroøkonomiske variabler, eller direkte endringer i de ulike risikoparameterne i modellen, avhengig av behovet til de ulike datterselskapene, forretningsområdene eller porteføljene.

INVESTERING I VERDIPAPIRISERING

Den internasjonale obligasjonsporteføljen er en del av likviditetsporteføljen i DNB, og omtales i kapittelet om likviditetsrisiko og balansestyring.

«Stresstesting er en andrelinjefunksjon og ansvaret er organisert i enheter som er uavhengig av forretningsområdene.»

6

Motpartsrisiko

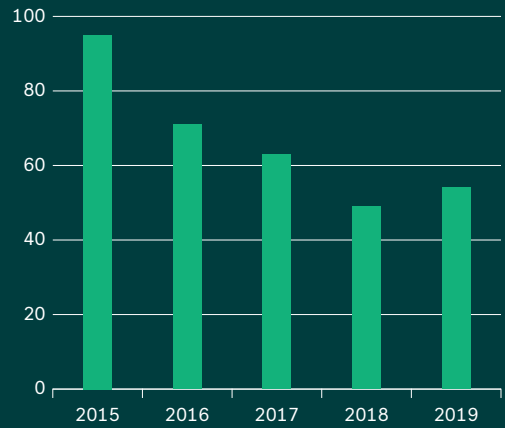
Motpartsrisiko er følsom for markedsmessige endringer i blant annet renter og valutakurser. DNB har flere tiltak for å begrense motpartsrisiko. Motpartsrisikoen i DNB Bank-konsernet, målt i EAD, økte svakt i 2019 og var ved utgangen av året om lag 9 prosent høyere enn for ett år siden. Det ble ikke kjøpt eller solgt kredittderivater i løpet av året, og DNB hadde heller ingen utestående kredittderivater ved utgangen av 2019.

- 52 Utvikling i motpartsrisiko i 2019
- 52 Kapitalkrav for motpartsrisiko
- 53 Risikoreduserende tiltak
- 54 Oppgjørsrisiko
- 54 Styring og kontroll av motpartsrisiko
- 54 Stresstesting

DEFINISJON

Motpartsrisiko er en form for kredittrisiko som oppstår ved handel i finansielle instrumenter, for eksempel derivater. Derivater handles oftest Over the Counter (OTC), det vil si ved individuelle kontrakter mellom to motparter. Motpartsrisiko er risiko knyttet til motpartens evne til å oppfylle de avtalte forpliktelsene i kontrakten. Den skiller seg fra annen kredittrisiko ved at eksponeringen som regel avhenger av markedsrisikofaktorer som renter, valutakurser, råvarepriser eller aksjekurser.

Motpartsrisiko, EAD, DNB Bank-konsernet
Milliarder kroner

UTVIKLING I MOTPARTSRISIKO I 2019

DNB inngår derivathandler på bakgrunn av kundenes etterspørsel etter sikringsinstrumenter, og for å sikre egne posisjoner som oppstår i forbindelse med kundehandler. I tillegg benyttes derivater til sikring av posisjoner i handelsporteføljen, til å ta posisjoner i rente-, valuta-, råvare- og aksjemarkedet, og de benyttes for å sikre valuta- og renterisiko som oppstår i forbindelse med inn- og utlån.

Motpartsrisiko i DNB Bank-konsernet økte med 9 prosent og var 53,6 milliarder kroner, målt i forventet engasjement ved mislighold (EAD), ved utgangen av året. Økningen skyldes hovedsaklig endringer i kundenes derivatkontrakter med DNB.

Figuren nederst viser hvordan DNB har redusert risiko i derivathandelen ved å benytte motregningsavtaler og sikkerheter. Motregningsavtaler og avtaler om sikkerhetsstillelse mot de største motpartene medfører at motpartsrisiko samlet sett representerer en moderat risiko i DNB. Motpartsrisiko som oppstår i datterselskap og tilknyttede selskap er ikke inkludert i tallene. Slik eksponering er begrenset, og i hovedsak knyttet til Eksportfinans.

KAPITALKRAV FOR MOTPARTSRISIKO

I beregningen av kapitalkrav for motpartsrisiko fastsettes EAD etter markedsverdimetoden (Current Exposure Method, CEM). EAD beregnes som summen av Mark-to-Market og et tillegg for potensiell fremtidig eksponering. Både IRB- og standardmetoden benyttes for å fastsette risikovekter for motpartsrisiko avhengig av hvilken metode som er godkjent for motparten. For mer informasjon om beregning av kapitalkrav, se kapittelet om kredittrisiko. Kapitalkrav for Credit Value Adjustment (CVA) omtales i kapittelet om markedsrisiko.

Risikovektet beregningsgrunnlag for motpartsrisiko i DNB Bank-konsernet var 25,6 milliarder kroner ved årsslutt, omtrent 4 milliarder lavere enn ved utgangen av 2018.

I desember 2017 søkte DNB Finanstilsynet om å få anvende interne modeller (Internal Model Method, IMM) for beregning av EAD og løpetid i fastsettelsen av kapitalkrav for motpartsrisiko for rente- og valutaderivater. Tillatelse ble mottatt i desember 2019, men betinget av vilkår fastsatt av Finanstilsynet. Vilårene er til vurdering. IMM er den metoden for beregning av kapitalkrav som best reflekterer risikosensitivitet, og som gir full effekt av alle risikoreduserende avtaler. IMM benyttes i oppfølging og rapportering av risikonivået for motpartsrisiko internt. Beregningsgrunnlaget for motpartsrisiko under standard-metoden utgjør rundt 3 prosent av DNBs totale risikovektede beregningsgrunnlag, og en overgang til IMM vil ikke endre beregningsgrunnlaget vesentlig.

RISIKOREDUSERENDE TILTAK

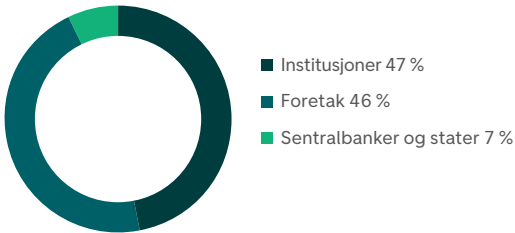
For å minimere motpartsrisikoen mot enkeltmotparter kan det inngås motregningsavtaler. Slike avtaler gjør det mulig å motregne alle positive og negative markedsverdier knyttet til kontrakter inngått mot samme motpart.

Med de største finansielle motpartene, i tillegg til et stadig økende antall ikke-finansielle motparter, er det inngått bilaterale sikkerhetsavtaler. Disse avtalene kalles Credit Support Annex (CSA)-avtaler. En CSA-avtale innebærer at markedsverdien av alle derivatkontrakter inngått mellom DNB og motparten avregnes daglig, eller i noen få tilfeller ukentlig, og motpartsrisikoen vil derfor i stor grad bli eliminert. I all hovedsak er avregningen av disse transaksjonene i kontanter, men også statsobligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett blir benyttet. Normalt er ikke slike avtaler avhengig av kredittkvaliteten til motparten. Enkelte av avtalene endres dersom en eller begge motpartene får sin kredittrating nedgradert. Avtalene sier da at terskelverdien for å kreve inn sikkerheter blir senket, for å redusere kredittrisikoen ytterligere for den andre motparten.

I tråd med markedspraksis og reguleringer etter finanskrisen blir en stadig større andel av derivatkontraktene motregnet via såkalte clearingsentraler, eller sentrale motparter. I EU

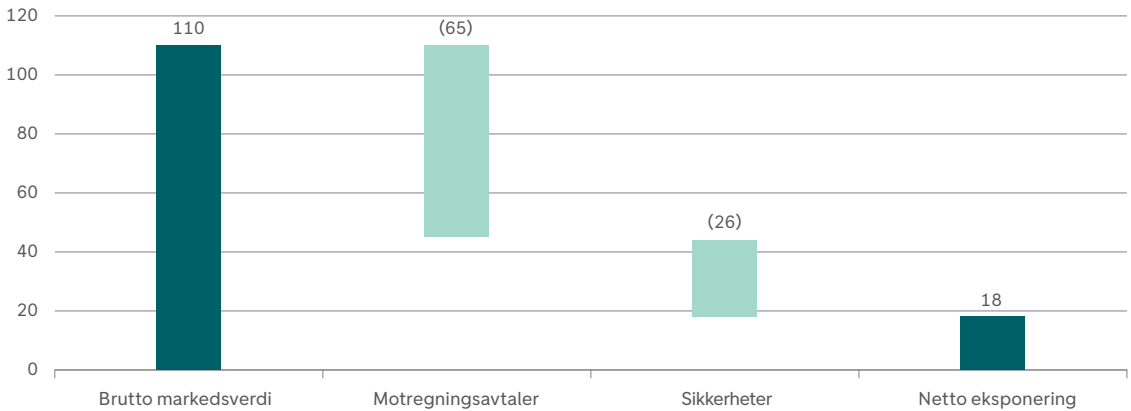
Motpartsrisiko fordelt på sektor, EAD, DNB Bank-konsernet, 31. desember 2019

Prosent

Risikoreduserende avtaler for derivater, 31. desember 2019, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

og Norge kreves det under European Market Infrastructure Regulation (EMIR)-regelverket at en rekke standard derivatavtaler mellom finansielle motparter skal cleares. Ved å clear derivatene blir motpartsrisikoen flyttet fra flere enkeltmotparter til én sentral motpart med full motregning av alle avtaler. Sentrale motparter er regulert og har prosedyrer for å redusere risiko. De stiller blant annet finansielle krav til medlemmene, krever både oppstarts- og løpende sikkerheter samt bidrag til misligholdsfond, og de har grundige prosedyrer for å håndtere et eventuelt mislighold. De sentrale motpartene holder flere lag kapital for å absorbere eventuelle tap som følge av mislighold blant medlemmene. Prinsippet skal være at tap først skal dekkes av innskutte midler fra det misligholdte medlem, og deretter skal deler av clearingsentralens kapital benyttes før man tærer på de øvrige medlemmenes misligholdsfond.

DNB er medlem av flere sentrale motparter og clearer både rente-, aksje- og råvarederivater og gjenkjøpsavtaler. Den største eksponeringen er mot den sentrale motparten LCH og stammer fra rentederivater. Ved utgangen av 2019 var omkring 85 prosent av DNB Bank ASAs utestående volum av standard rentederivater clearert hos LCH. Det beregnes kapitalkrav for eksponering mot sentrale motparter i henhold til CRR/CRD IV. Ved utgangen av 2019 utgjorde risikovektet beregningsgrunnlag knyttet til eksponering mot sentrale motparter 18 milliarder kroner.

Motpartsrisiko i aksjederivater, verdipapirfinansiering og valutatrading for privatkunder reduseres ved at mer- og mindreverdier avregnes daglig.

OPPGJØRSRISIKO

Oppgjørsrisiko er knyttet til oppgjør av transaksjoner der banken har innfridd sin forpliktelse om å levere avtalte verdier, uten å vite om motparten har innfridd sin forpliktelse om å levere avtalte verdier til banken. Et eksempel er en valutaveksling der banken sender fra seg avtalt beløp i en valuta før banken har mottatt avtalt beløp i vekslingsvaluta. DNB har etablert flere ulike tiltak for å redusere og

kontrollere oppgjørsrisiko. Et viktig tiltak er dekningskontroll på konto. Det innebærer at banken ikke utfører betaling til motparten før det er konstatert dekning for forpliktelsen på motpartens konto. Videre er det i forbindelse med verdipapiroppgjør knyttet forbehold til verdipapirkonto, noe som medfører at motpart ikke får levert kjøpte verdipapirer før betaling er mottatt av banken. I bankmarkedet er det markedsstandard at hovedvalutaene gjøres opp via Continuous Linked Settlement (CLS). CLS sikrer betaling-mot-betaling og innebærer at bankens betaling ikke gjennomføres før motpartens betaling er tilgjengelig. Det er også etablert oppgjørsrisikorammer, som medfører at det settes begrensing på hvor store oppgjørsbeløp som kan forfalle på samme dag mot en enkelt motpart.

STYRING OG KONTROLL AV MOTPARTSRISIKO

Motpartsrisiko blir definert som en underkategori av kredittrisiko, men ettersom motpartsrisikoeksponeringen i betydelig grad er avhengig av markedsrisikofaktorer, behandles det derfor også i sammenheng med markedsrisiko. Styring av motpartsrisiko i DNB utdypes og konkretiseres både i Konsernstandard for markedsrisiko og Konsernstandard for kredittrisiko. Standarden for markedsrisiko har underliggende instruksjoner som fastsetter definisjoner, beregningsmetoder og rapportering av motpartsrisiko. Standard for kredittrisiko utdypes blant annet i kredittregelverket der kredittprosess, rammer og kredittstyring for motpartsrisiko beskrives. Motpartsrisiko inngår i risikoappetitt for kredittrisiko, og delegering av rammer følger fullmaktsnivåene nedfelt i kredittretningslinjene, som er nærmere beskrevet i kapittelet om kredittrisiko.

Financial Markets Risk Committee (FMRC), som ledes av Chief Market Risk Officer (CMRO), er ansvarlig for å godkjenne og følge opp prinsipper og prosedyrer for markeds- og motpartsrisiko. I forbindelse med søknaden om å benytte IMM for kapitalkravsregning, har FMRC fått et særskilt ansvar for å vurdere og godkjenne modeller og målemetoder i IMM-systemet. Beslutningstager for endringer av IMM-modellene er chief risk officer.

I overvåking og måling av motpartsrisiko i DNB benyttes de interne simuleringsmodellene for å beregne risikoeksponeringen. For å kalibrere simuleringsmodellene benyttes en kombinasjon av historiske tidsserier og markedets forventning til fremtidig utvikling av risikofaktorer. Det pågår kontinuerlig overvåking og videreutvikling av simuleringsmodellene, hvor DNB til enhver tid sikrer at modellene er tilpasset bruksområdet. Blant annet gjennomføres det ukentlige automatiserte backtester hvor modellenes prediksjonsevne testes.

De interne modellene som benyttes for å beregne motpartsrisikoeksponeringer valideres årlig av konsernets valideringsmiljø i Risikostyring Konsern. Valideringsmiljøet er organisatorisk uavhengig av de miljøene der modell-utviklingen utføres. Modellene og anvendelsen av dem er også gjenstand for en årlig gjennomgang av internrevisjonen. Både validerings- og revisjonsrapporter behandles i FMRC og konsernledelsen, og oversendes som informasjon til styret.

STRESSTESTING

Det er etablert et særskilt stresstestingsprogram for motpartsrisiko. Stresstestprogrammet er utformet for å avdekke uønskede fremtidige utfall av den samlede motpartsrisikoeksponeringen, både isolert og sett i sammenheng med bankens samlede kredittrisikoeksponering. Sentralt i stresstestene er utforming av ulike scenarier. I tillegg til å avdekke mulige tap i motpartsrisikoeksponeringen skal stresstestene avdekke spesifikk og generell korrelasjonsrisiko mellom kreditt- og markedsrisikofaktorer, såkalt wrong-way risk. Wrong-way risk er en tilleggsrisiko som kan oppstå gjennom en ugunstig korrelasjon mellom motpartseksponeringen og motpartens kredittkvalitet.

«I overvåking og måling av motpartsrisiko i DNB benyttes interne simuleringsmodeller for å beregne risikoeksponeringen.»

7

Markedsrisiko

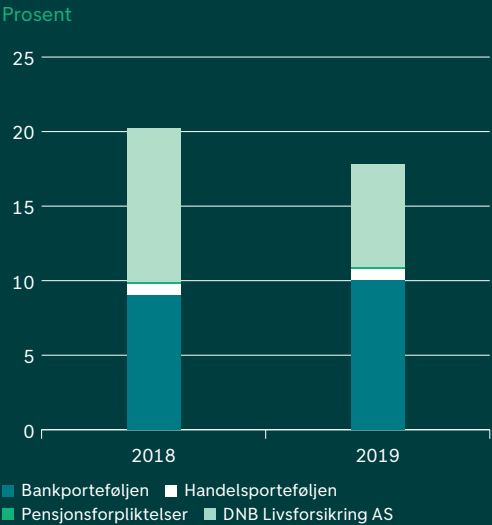
Markedsrisikoen i DNB, målt som økonomisk kapital, ble redusert i 2019. Dette til tross for at finansmarkedene har vært preget av høy usikkerhet. Markedsrisikoen i DNB er generelt lav. Norske renter er den viktigste underliggende driveren for markedsrisiko i DNB-konsernet, særlig gjennom forpliktelsene i livsforsikringsvirksomheten. Andre vesentlige drivere for markedsrisiko er utenlandske renter, valuta og egenkapitalinvesteringer.

- 55 Utvikling i markedsrisiko i 2019
- 56 Kapitalkrav for markedsrisiko
- 56 Markedsrisikoeksponeringer
- 59 Styring og kontroll av markedsrisiko

DEFINISJON

Markedsrisiko er risiko for tap som oppstår som følge av åpne posisjoner i valuta-, rente-, råvare- og egenkapitalmarkedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser eller kurser. Markedsrisiko oppstår på flere steder i DNB-konsernet, og inkluderer både risiko som oppstår gjennom ordinære handelsaktiviteter og risiko som oppstår som en del av bankaktiviteter og øvrig forretningsvirksomhet.

Markedsrisiko som andel av økonomisk kapital, DNB-konsernet

Kapitalkrav for markedsrisiko, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

1,2 (1,3)

Markedsverdi av egenkapital- og eiendomsinvesteringer i bankporteføljen, DNB-konsernet

Milliarder kroner

16,6 (11,7)

UTVIKLING I MARKEDSRISIKO I 2019

Året 2019 var preget av usikkerhet i finansmarkedene. Handelskrig, geopolitisk uro samt usikkerhet rundt global økonomisk vekst var drivende faktorer. Likevel endte 2019 som et av de beste årene etter finanskrisen for verdiutviklingen i finansmarkedene. Dette var blant annet et resultat av mer ekspansiv pengepolitikk i eurosone og USA.

Det var god vekst i norsk økonomi. Norges Bank satte opp styringsrenten med 25 basispunkter tre ganger i løpet av 2019, og den endte på 1,50 prosent ved utgangen av året. Ved siste renteheving signaliserte de at styringsrenten mest sannsynlig vil bli værende på dette nivået den nærmeste tiden. 3-måneders pengemarkedsrente (NIBOR) steg med 60 basispunkter i løpet av 2019, og endte på 1,84 prosent ved årsslutt. Oljeprisen (Brent Spot) gikk fra 55 dollar per fat i begynnelsen av januar til nær 75 dollar i april, og endte på 66 dollar ved årsslutt. Oslo Børs hovedindeks steg med 16,5 prosent fra januar til desember.

Figuren på forrige side viser utviklingen i økonomisk kapital for markedsrisikoen i DNB-konsernet. Økonomisk kapital var ved utgangen av 2019 på 11,2 milliarder kroner, mot 13,9 milliarder i 2018. Om lag 40 prosent av markedsrisikoen er relatert til livsforsikringsvirksomheten, og reduksjonen skyldtes redusert markedsrisiko i DNB Livsforsikring AS. Som følge av god avkastning på investeringene bygget DNB Livsforsikring AS opp risikobuffere gjennom 2019. Aksjebeholdningen ble også redusert mot slutten av året. Informasjon om risikonivå og risikostyring i DNB Livsforsikring AS finnes i selskapets egen pilar 3-rapport som publiseres på dnb.no den 4. april.

Markedsrisikoen i DNB Bank-konsernet var relativt stabil i 2019, og holdt seg godt innenfor rammene i risikoappetitt og andre rammer for markedsrisiko. Økonomisk kapital for bankporteføljen økte i 2019 som resultat av investeringen i Fremtind Forsikring AS. Utnyttelse av styrefastsatte risikorammer har vært moderat, og det ble kun gjort små justeringer av rammene i 2019. Rammene for

markedsrisiko omtales senere i dette kapitlet.

Viktige hendelser i 2019:

- Forsikringsselskapene til DNB og Sparebank 1 har blitt fusjonert, og avtalen trådte i kraft 1. januar 2019. DNBs skade- og personforsikringsvirksomhet ble overført til det fusjonerte selskapet Fremtind Forsikring AS, hvor DNB ASA har en eierandel på 35 prosent. Risikoen ble fra samme tid omklassifisert til markedsrisiko fordi eierskapet i det tilknyttede selskapet behandles som en finansiell investering.
- DNB aksepterte i juni 2019 tilbudet fra Euronext om kjøp av hele DNBs 19,82 prosent eierandel i Oslo Børs VPS Holding ASA.
- I første kvartal besluttet DNB Markets å sentralisere valutavirksomheten, og all oppfølging av risiko rundt valuta er nå sentralisert til Norge. Dette ble implementert i juni 2019. Det ble samtidig besluttet å avvikle DNBs strategiske posisjonstakning. Valutarisikoen for konsernet ble dermed redusert. Det er fortsatt valutarammer i forbindelse med kundehandler og likviditetshåndtering.
- Nordea og DNB inngikk i september 2018 en avtale om å selge deler av sine aksjeposter i Luminor Group AB til et konsortium ledet av Blackstone. Etter transaksjonen vil DNB-konsernet og Nordea eie omtrent 20 prosent hver, mens konsortiet vil eie omtrent 60 prosent. Salget ble gjennomført i september 2019.

Handelsporteføljen

Definisjonen av handelsporteføljen er gitt i CRR/CRD IV-regelverket og DNB har implementert en intern retningslinje som beskriver hvordan handelsporteføljen skal avgrenses. Handelsporteføljen består av posisjoner i finansielle instrumenter, varer og kredittderivater, som holdes med henblikk på videresalg eller for på kort sikt å dra fordel av pris eller rentevariasjoner samt sikring av slike posisjoner. Instrumentene i handelsporteføljen er for eksempel relatert til kunders transaksjoner gjennom DNB Markets og omfatter blant annet «market making» og tilrettelegging av selskapsfinansiering.

Bankporteføljen

Markedsrisiko knyttet til posisjoner og aktiviteter som ikke inngår i handelsporteføljen benevnes i DNB som bankporteføljen. Bankporteføljen er sammensatt av finansielle instrumenter som blant annet stammer fra konsernets finansieringsaktiviteter og egenkapitalinvesteringer. Det oppstår også markedsrisiko i bankporteføljen som resultat av ulike rentebindingstider for gjeld og eiendeler.

«Markedsrisikoen i DNB Bank-konsernet var relativt stabil i 2019, og holdt seg godt innenfor rammene i risikoappetitt og andre rammer for markedsrisiko.»

KAPITALKRAV FOR MARKEDSRISIKO

Kapitalkrav beregnes etter CRR/CRD IV-regelverket. Forsikringsvirksomhet inngår ikke i beregningen av kapitalkrav for markedsrisiko. For informasjon om risikonivå og kapitalkrav for DNB Livsforsikring AS og Fremtind Forsikring AS henvises det til deres egne pilar 3-rapporter «Solvency and Financial Condition Report».

DNB rapporterer markedsrisiko etter standardmetoden. Ifølge CRR/CRD IV skal kapitalkrav beregnes for rente- og aksjekursrisiko knyttet til handelsporteføljen. I tillegg skal det for den samlede virksomheten beregnes kapitalkrav for valuta- og varerisiko. For handelsporteføljen benyttes vurdering til virkelig verdi som regnskapsprinsipp, og porteføljene verdivurderes daglig.

Kapitalkravet for markedsrisiko ble redusert med 27 millioner kroner i løpet av året. Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter ble redusert med 85 millioner kroner. Årsaken til nedgangen er at gjennomsnittlig risikovekt for gjeldsinstrumentene ble redusert gjennom året.

Markedsverdien av derivatkontrakter avhenger av motpartens kredittverdighet og andre markedsrisikofaktorer. Credit Value Adjustment (CVA) er en justering av markedsverdien av Over The Counter (OTC)-derivater for å ta høyde for svekket kredittverdighet hos motparten. Det beregnes avsetninger for CVA som føres i resultatregnskapet. Kapitalkravet for CVA skal dekke risiko knyttet til beregningen av CVA-avsetningene. DNB beregner kapitalkrav for CVA-risiko etter standardmetoden i CRR/CRD IV. Kapitalkravet for CVA-risiko er om lag 14 prosent høyere enn ved utgangen av 2018. Utvikling i risikovektet beregningsgrunnlag (RWA) for CVA-risiko i DNB-konsernet vises i figuren øverst til høyre.

MARKEDSRISIKOEKSPONERINGER

Rammer for markedsrisiko

Den overordnede rammen for markedsrisiko i DNB-konsernet er satt i risikoappetitrammeverket og uttrykkes som maksimal andel av økonomisk kapital. Det er i tillegg separate risikoappetitrammer for markedsrisiko i bankkonsernet og i DNB Livsforsikring AS.

Risikoappetitrammene for markedsrisiko operasjonaliseres i form av rammer for hver risikotype. Rammer for vesentlige markedsrisikoeksponeringer fastsettes av styret i DNB ASA. Rammene fastsettes årlig og faller bort ved manglende fornyelse. Rammene delegeres fra styret til Chief Executive Officer (CEO), og videre til risikotakere i førstelinjen med ansvar for investerings- eller handelsbeslutninger. Brudd på rammer skal umiddelbart rapporteres både til den som har delegert rammen og til Risikostyring Konsern.

Administrative rammer og eskaleringsnivåer fastsettes for eksponeringer som er definert som mindre vesentlige. Slike rammer brukes når det er behov for operasjonelt handlingsrom. Administrative rammer fastsettes av konserndirektørene. Ved endring i rammene skal Chief Risk Officer (CRO) informeres. Tabellen viser en oversikt over de mest vesentlige styrefastsatte og administrative rammene som var gjeldende ved utgangen av 2019. For å gi et fullstendig bilde av eksponeringen inkluderer tabellen også risikorammene knyttet til Fremtind AS og DNB Livsforsikring AS. I tillegg til disse fastsettes det noen mindre rammer for opsjoner.

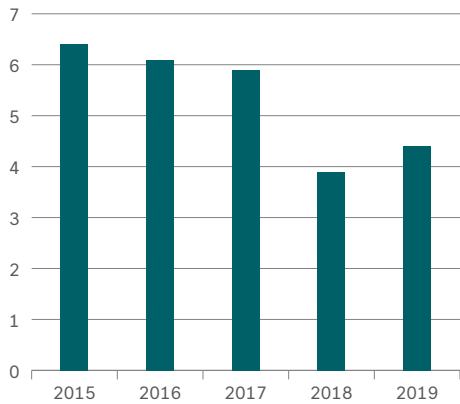
Kapitalkrav for markedsrisiko, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner	31.12 2019	31.12 2018
Posisjonsrisiko for gjeldsinstrumenter	842	927
Posisjonsrisiko for egenkapitalinstrumenter	30	16
Valutarisiko	1	0
Råvarerisiko	0	1
Risiko for svekket kredittverdighet hos motpart (CVA) ¹⁾	354	311
Sum markedsrisiko	1 227	1 254

1) I CRD IV-rapporteringen (Corep) av markedsrisiko er ikke CVA-risiko inkludert

Utvikling i RWA for CVA-risiko, DNB Bank-konsernet

Milliarder kroner

Markedsrisikorammer, 31. desember 2019, DNB-konsernet

Millioner kroner	Ramme handelsporteføljen	Ramme bankporteføljen	Total ramme	Beskrivelse
Styrefastsatte rammer	Renterisiko ¹⁾	4	14	Sensitivitetsramme
	Valutarisiko	2 500	2 500	Markedsverdiramme
	Egenkapitalrisiko	2 300	5 400	Markedsverdiramme
	Råvarerisiko	300	300	Markedsverdiramme
	Basisswaprisiko ¹⁾	15/(-30)	15/(-30)	Sensitivitetsramme

Millioner kroner		Ramme handelsporteføljen	Ramme bankporteføljen	Total ramme	Beskrivelse
Administrative rammer	Næringseiendom		3 350	3 350	Markedsverdiramme
	Andre fysiske eiendeler ²⁾		5 750	5 750	Markedsverdiramme
	Strategiske investeringer ³⁾		18 300	18 300	Markedsverdiramme
	Basiskurverisiko ¹⁾	52		52	Sensitivitetsramme
	Kredittspreadrisiko ¹⁾	41 ⁴⁾	25	66	Sensitivitetsramme

1) Per basispunktverdi 2) Inkluderer restverdirisiko på biler knyttet til leasingvirksomheten
3) Inkluderer investeringene i Luminor Group AB og Vipps 4) 35 av disse er delt mellom handelsporteføljen og bankporteføljen

Renterisiko

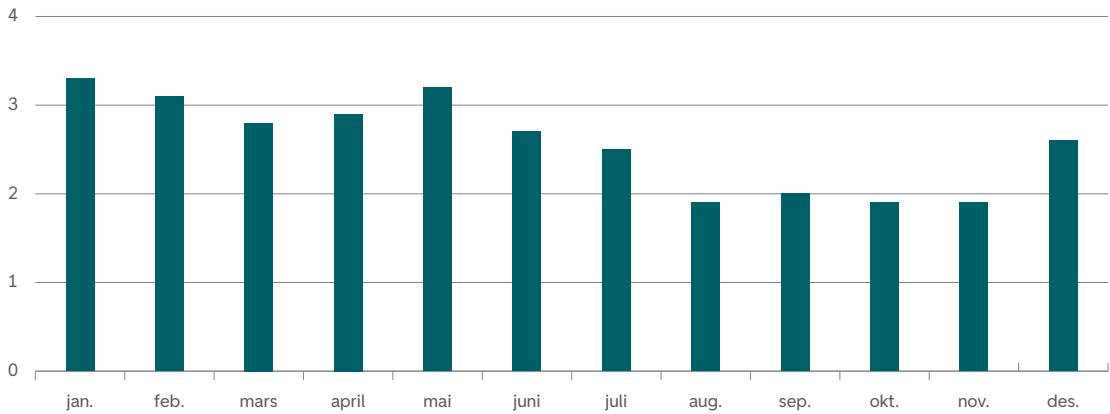
Renterisiko oppstår når finansielle instrumenter endrer verdi som resultat av endring i rentenivået, og inntreffer både i handels- og bankporteføljen. Renterisiko uttrykkes ved basispunktverdi (BPV), som representerer hvor mye nåverdien til posisjonene endres dersom underliggende rente endres med ett basispunkt. BPV er derfor et mål på sensitiviteten i porteføljene med hensyn til endringer i rentenivå. Figurene viser renterisikoen i henholdsvis handels- og bankporteføljen. Renteeksponeringen i handelsporteføljen ble redusert i 2019, mens renteeksponeringen i bankporteføljen økte.

DNBs overordnede ramme for renterisiko ved utgangen av 2019 var 14,2 millioner kroner per basispunkt endring i rentenivå, fordelt på 4,0 millioner i handelsporteføljen og 10,2 millioner for bankporteføljen. Det er fastsatt rammer per valuta og for intervaller av rentekurven. Renterisiko i bankporteføljen måles og rapporteres daglig av DNB Markets og Konserntreasury. Det var ingen brudd på rammene i 2019.

For å få et bredere bilde av renterisikoen beregnes endring i netto renteinntekter (delta net interest income, delta NII) og verdiendring av rentesensitive aktiva og passiva som følge av et rentesjokk (delta economic value, delta EV). I henhold til Baselkomiteens standard «Interest rate risk in the banking book» beregnes endringer i netto renteinntekter for rentesensitive produkter i norske kroner i bankporteføljen som følge av et momentant parallellskift i rentekurven på 200 basispunkter med tidshorisont på tolv måneder. Effekten på nåverdien til eksponeringen i norske kroner beregnes i seks scenarioer for rentekurven, og det scenarioet som gir størst verdifall definerer delta EV. Delta NII og delta EV rapporteres jevnlig til ledelsen i Konserntreasury, balansestyringsutvalget (Asset-Liability Committee, ALCO), konsernledelsen og styret i DNB ASA.

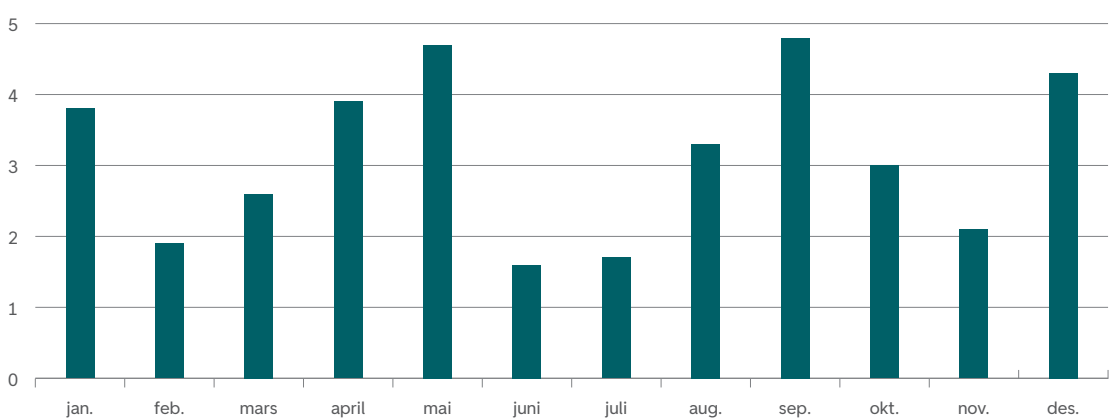
Renteeksponering i handelsporteføljen, BPV, 2019

Millioner kroner

Renteeksponering i bankporteføljen, BPV, 2019

Millioner kroner

«Det var ingen
brudd på rammer for
markedsrisiko i 2019.»

Figuren til høyre viser forfallsstruktur for renteeksponering i bankporteføljen målt ved basispunktverdi. Følgende instrumenter er inkludert: terminkontrakter, obligasjoner, sertifikater, innskudd, renteswapper og basisswapper. Eksponeringen betegnes som positiv dersom banken tjener ved rentøkning. Av figuren fremgår det at DNBs netto renteeksponering, summert over alle løpetider, er negativ. Det innebærer at DNB ville fått positiv resultateffekt ved et rentefall over alle løpetider ved utgangen av 2019.

Tabellen i midten viser resultateffekter for bankporteføljen ved ulike renteendringer. En renteøkning på 100 basispunkter vil medføre et tap på om lag 235 millioner kroner for eksponeringer i norske kroner, og en tilsvarende rentereduksjon vil gi en gevinst på om lag 235 millioner. Renterisikoen i bankporteføljen er tilnærmet lineær, slik at endring i renten multiplisert med rentesensitivitet gir et dekkende bilde av renterisikoen.

Egenkapitalinvesteringer

Egenkapitalinvesteringene i bankporteføljen grupperes i direkteinvesteringer, venture investeringer, kredittportefølje, strategiske finansinvesteringer, eiendomsinvesteringer og investeringer i Private Equity-fond (PE-fond). Som aksjonær utøver DNB aktivt eierskap via selskapenes styrer i utvalgte selskaper. I måling av eksponering mot markedsrisiko- rammene benyttes markedsverdien av investeringene, inkludert eventuelle fremtidige investeringsforpliktelser for PE-fond.

Den regnskapsmessige behandlingen av egenkapital- investeringene avhenger både av graden av kontroll og eierandelen. Når DNBs eierskap er under 20 prosent, og DNB ikke har betydelig innflytelse i selskapet, blir investeringen målt til virkelig verdi. Hvis eierandelen er mellom 20 og 50 prosent vurderes den vanligvis som tilknyttet selskap, og regnskapsføres etter egenkapital- metoden. Dersom DNB har kontroll, typisk eierandel mer en 50 prosent, blir investeringen vurdert som datterselskap og blir fullt konsolidert i regnskapet.

- Direkteinvesteringer er en investeringsportefølje i unoterte selskaper forankret i kundemiljøet.
- Gjennom DNB Ventures AS investerer DNB i nordiske oppstartsbedrifter med betydelig innovasjonsevne og verdiutviklingspotensiale.
- Formålet med kredittporteføljen er å sikre eller gjenvinne verdien av kredittengasjementet gjennom eierskap og realisasjon på et senere tidspunkt. Basert på forretningsmessige og langsiktige vurderinger kan banken realisere aksjepant eller konvertere misligholdt gjeld til egenkapital og eierskap.
- Strategiske finansinvesteringer er investeringer innenfor finanssektoren med strategisk forankring. Eierskapet i Luminor Group AB og Vipps er blant de største investeringene. I tillegg kommer Fremtind Forsikring AS, som inngikk som tilknyttet selskap fra 1. januar 2019.
- Eiendomseksponeringene er enten strategiske eiendomsinvesteringer eller overtatte eiendommer som følge av kundemislighold. Eiendomseksponeringene måles som markedsverdien på underliggende eiendommer, uavhengig av finansieringsstruktur.
- PE-porteføljen består av andeler i unoterte PE-fond. Porteføljen består i hovedsak av oppkjøpsfond som investerer i modne bedrifter og en mindre andel i venturefond som investerer i bedrifter i oppstartsfasen.

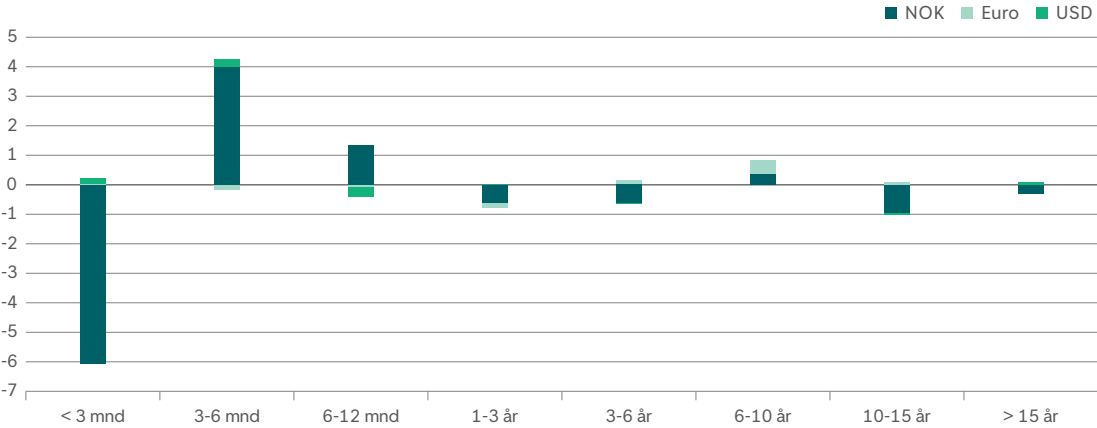
For vanlige aksjeposter utgjør forskjellen mellom bokført verdi og virkelig verdi verdiendringer på aksjeposten. For døtre og tilknyttede selskaper er bokført verdi lik markedsverdi. For eiendom er bokført verdi det eiendommene er bokført til i selskapsregnskapene, mens markedsverdi er siste verddivurdering av eiendommen.

Andre eksponeringer

Basisswapsread-risiko oppstår fordi en betydelig del av DNBs eiendeler i norske kroner er finansiert med utenlandsk valuta gjennom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utstedt av DNB Boligkreditt AS. Valutaen blir byttet om til norske kroner gjennom en basisswap med samme eller kortere løpetid. En basisswap er en kombinert rente- og

Forfallsstruktur for renteposisjoner i bankporteføljen, BPV, 31. desember 2019

Millioner kroner

Resultateffekter av rentesjokk på renteinstrumenter i bankporteføljen, 31. desember 2019

Millioner kroner	+ 200 bp	+150 bp	+ 100 bp	+50 bp	- 50 bp	-100 bp	-150 bp	-200 bp
Eksponering i norske kroner	(557)	(418)	(278)	(139)	139	278	418	557
Eksponering i euro	57	43	28	14	(14)	(28)	(43)	(57)
Eksponering i amerikanske dollar	29	22	15	7	(7)	(15)	(22)	(29)
Total	(471)	(353)	(235)	(118)	118	235	353	471

Egenkapital- og eiendomsinvesteringer i bankporteføljen, 31. desember 2019

Millioner kroner	Bokført verdi	Virkelig verdi
Direkteinvesteringer	125	173
Ventureinvesteringer	70	71
Kredittporteføljen	558	391
Strategiske finansinvesteringer ¹⁾	15 081	15 167
PE-fond inkludert investeringslån	222	253
Sum egenkapitalinvesteringer	16 056	16 055
Eiendomsportefølje investeringer, M&A	350	485
Eiendomsportefølje Polen	74	74
Sum eiendomsinvesteringer	424	559
Sum egenkapital- og eiendomsinvestinger	16 480	16 614

1) Inkluderer investeringen i Fremtind AS.

valutabytteavtale der partene utveksler hovedstoler og i tillegg avtaler å betale og motta renter. Basisswapper holdes normalt til forfall og verdivurderes daglig. Dette medfører regnskapsmessig volatilitet i swappens verdi over løpetiden. Det er ikke fastsatt rammer for basisswapper når de brukes som sikringsinstrument.

Valutarisiko i konsernet avdekkes mot DNB Markets slik at denne enheten er den eneste som er direkte eksponert for valutarisiko. Eksponeringen er liten og i hovedsak knyttet til forretningsmessig drift, og til en viss grad for å understøtte kundehandler.

Eiendelsrisiko (andre fysiske eiendeler) er eksponering i direkte eierskap i fysiske eiendeler som ikke er standardiserte. Eksempler på slike eiendeler er industrielt utstyr og anleggsmaskiner. Rammen for denne risikotypen omfatter også eksponering mot restverdi på biler knyttet til leasingvirksomheten.

Kredittspreadrisiko er i hovedsak en konsekvens av bankens styring av likviditetsrisiko gjennom forvaltning av obligasjoner i likviditetsporteføljen. Kredittspread er påslaget over referanserenten i en obligasjonskupong. Kredittspreadrisiko er risikoen for endringer i markedsvurderinger av kredittspreaden.

I tillegg er det satt rammer for råvarerisiko og basiskurve-risiko. Råvareeksponeringen er liten og risikoen knyttet til eksponeringen er marginal. Basiskurve-risiko oppstår når renteinstrumenter i samme valuta ikke verdsettes med samme rentekurve.

STYRING OG KONTROLL AV MARKEDSRISIKO

Konsernpolicy for risikostyring dekker alle typer risiko i DNB-konsernet. For markeds- og motpartsrisiko blir konsernpolicyen utdypet og konkretisert i Konsernstandard for markedsrisiko som fastsetter definisjoner, prinsipper for delegering av rammer og krav til styring av markeds- og motpartsrisiko. Konsernstandard for markedsrisiko

gjennomgås årlig, og vesentlige endringer godkjennes av styret i DNB ASA. Det er også implementert utdypende konserninstruks for markedsrisiko samt lokale instruks for forretningsområder med vesentlig markedsrisiko-eksponering. De lokale instruksene operasjonaliserer konsernstandard i det enkelte forretningsområdet.

- DNB benytter flere risikomål i styring og kontroll av markedsrisiko:
- Økonomisk kapital benyttes for å måle den totale markedsrisikoen, og i de interne risiko- og kapitaliseringsvurderingene.
 - Value at Risk (VaR) benyttes for å sammenligne risiko på tvers av aktivaklasser, og for oppfølging av risikonivå for hver enkelt risikotype. VaR beregnes for rente-, aksje- og valutarisiko, og benyttes både for bankporteføljen og handelsporteføljen. Det settes ikke rammer for VaR.
 - Sensitivitetsmål benyttes for rapportering og oppfølging av eksponering mot rammer, for eksempel intervaller på rentekurven. Sensitivitetsmål i markedsrisiko-målingen er et uttrykk for hvor mye banken risikerer å tape ved en gitt endring i underliggende risikotype. Sensitivitetsmålene er viktige for den kvalitative risikovurderingen og benyttes også som grunnlag for kvantitativ risikomodellering.

I tillegg til risikomålene som inngår i oppfølgingen av markedsrisiko, benyttes stresstesting for å avdekke eksponeringer og tap som kan oppstå under ekstreme, men samtidig troverdige markedsforhold.

Oppfølgingen av markedsrisiko i DNB følger prinsippet om tre forsvarslinjer. Førstelinjansvaret utføres der risikoen tas. Lokale kontrollenheter følger opp og kontrollerer aktiviteten. Det er etablert skiller mellom de risikotakende enhetene og kontrollenhetene. CRO og Risikostyring Konsern setter premissene for styringen av markedsrisiko, og utgjør andrelinjeforsvaret. De lokale kontrollenhetene rapporterer risiko til Risikostyring Konsern i tillegg til rapportering til egen linjeledelse. Andrelinjeforsvaret støtter, følger opp

og utfordrer førstelinjeforsvaret i risikostyringen. Tredjelinjeforsvaret er Konsernrevisjonen som rapporterer til styret i DNB ASA.

Financial Markets Risk Committee (FMRC) ledes av Chief Market Risk Officer (CMRO). Komiteen følger opp og godkjenner rammeverk for styring av markedsrisiko knyttet til bankens aktivitet i finansmarkedene, herunder metodikk og kontrollprosedyrer. FMRC har medlemmer fra Risikostyring Konsern, DNB Markets og Konserntreasury.

Markedsrisikoeksponering, risikoappetitt og rammeutnyttelse rapporteres månedlig til konsernledelsen og ALCO samt kvartalsvis til styrene i DNB ASA og DNB Bank ASA.

«DNB benytter flere ulike risikomål i styring og kontroll av markedsrisiko.»

8

Operasjonell risiko

2019 forløp uten vesentlige operasjonelle hendelser, og tapene var lave. De største operasjonelle risikoene i DNB er informasjonssikkerhet og IT-drift. Utvikling og implementering av risikoreduserende tiltak innen disse områdene har derfor hatt særlig høy prioritet.

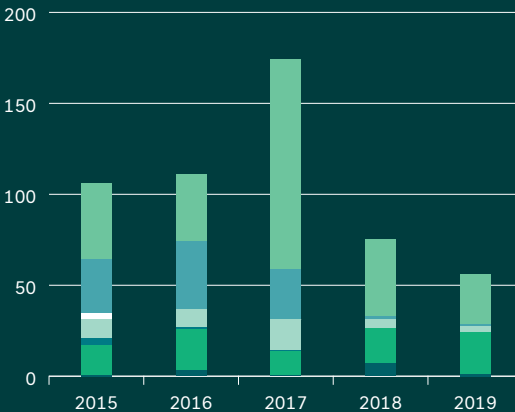
- 61 Utvikling i operasjonell risiko i 2019
- 61 Kapitalkrav for operasjonell risiko
- 61 Styring og kontroll av operasjonell risiko

DEFINISJON

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Denne definisjonen omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko og omdømmerisiko.

Operasjonelle tap, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner

Interne misligheter Eksterne misligheter Ansatte og arbeidsmiljø
Produkt og forretningspraksis Fysisk skadeverk Driftsavbrudd og systemfeil
Prosess- og rutinefeil

Kapitalkrav, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner

7 122 (6 914)

Operasjonelle hendelser, DNB Bank-konsernet

Antall

3 976 (2 964)

UTVIKLING I OPERASJONELL RISIKO I 2019

I 2019 ble det registrert 3 976 operasjonelle hendelser, hvorav flest var i kategoriene prosess- og rutinefeil samt produkt og forretningspraksis. De største tapene var i kategorien prosess- og rutinefeil samt eksterne misligheter. Antall registrerte hendelser har økt de siste to årene, og henger sammen med at minstegrensen for hva som skal registreres ble fjernet. Verktøyet for registrering av operasjonelle hendelser blir kontinuerlig forbedret, og dette bidrar også til at antall registreringer øker. Samtidig har det vært stor oppmerksomhet rundt operasjonelle hendelser og opplæring av ansatte. Til tross for økningen i antall hendelser var det en reduksjon i totale operasjonelle tap da 2019 forløp uten store enkelthendelser.

DNB videreutvikler funksjonaliteten i risikostyringsverktøyet som legger til rette for helhetlig styring og måling av risiko og etterlevelse. I 2019 ble det utviklet systemstøtte for risikovurderinger, etterlevelsrapportering og risikomodeller.

DNB vurderte IT-drift og informasjonssikkerhet, herunder cybersikkerhet, som særlig vesentlige risikoområder i 2019. For å styrke informasjonssikkerheten er det gjennomført en rekke tekniske og organisatoriske tiltak. Sikkerhetsorganisasjonen er utvidet og styrket gjennom etablering av en sentral funksjon med dedikerte sikkerhetsressurser for alle konsernets forretnings- og støtteområder. Formålet er å følge opp og sikre at nødvendige sikkerhetstiltak implementeres på tvers i organisasjonen i henhold til konsernets sikkerhetskrav. En ny og oppdatert PC-plattform er under innføring med sterkere sikkerhetsløsninger, spesielt knyttet til sikring av informasjon og klienter. Nye automatiserte sikkerhetsverktøy er tatt i bruk for å styrke forsvaret mot cyberangrep. Opplæringsaktiviteter er gjennomført for å øke bevisstheten rundt sikkerhetstrusler.

På IT-driftssiden har konsernet innført en ny driftsmodell hvor man i større grad har bygget opp og styrket intern teknisk fagkompetanse innenfor kritisk infrastruktur og tjenester. Det er iverksatt omfattende forbedrings-

programmer som skal modernisere og styrke sentrale IT-tjenester og kritisk infrastruktur, både innenfor betalingsområdet og knyttet til bankens IT-plattform for elektronisk transaksjonsovervåking. IT-risikostyring har blitt forbedret med hensyn til prosess, kapasitet og systemstøtte. En ny konserninstruks for IT-risikostyring, gyldig fra mai 2019, stiller krav til dette arbeidet.

KAPITALKRAV FOR OPERASJONELL RISIKO

DNB benytter sjablongmetoden for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Kapitalkrav for operasjonell risiko økte med 208 millioner kroner i 2019.

STYRING OG KONTROLL AV OPERASJONELL RISIKO

Styring av operasjonell risiko skal bidra til effektiv og vellykket drift. DNB har mål om lav operasjonell risiko, og lave årlige tap. Styret har hovedansvaret for operasjonell risikostyring i DNB, som ivaretas av Risikoutvalget. Dette innebærer å etablere en sunn risikokultur, og tydelig delegere ansvaret for løpende kontroll av operasjonell risiko. Alle ledere i DNB har ansvar for å kjenne til og styre operasjonell risiko i egne prosesser, systemer, produkter og tjenester.

Ansvar for operasjonell risiko ligger i forretnings- og støtteområdene. De største områdene har egne avdelinger som jobber med dette. Divisjonen Group Operational Risk i Risikostyring Konsern er DNBs sentrale fagenhet for operasjonell risikostyring, og utgjør konsernets andrelinjeforsvar for operasjonell risiko. Group Operational Risk er en uavhengig kontrollfunksjon med ansvar for rammeverket for operasjonell risikostyring, konsernrapportering og risikoavlastning gjennom forsikring. Group Operational Risk har også ansvaret for vedlikehold og utvikling av konsernets risikostyringsverktøy som legger til rette for helhetlig styring og måling av risiko og etterlevelse. Det er etablert dedikerte operational risk officers tilknyttet Group Operational Risk for å følge opp operasjonell risiko i alle forretnings- og støtteområder.

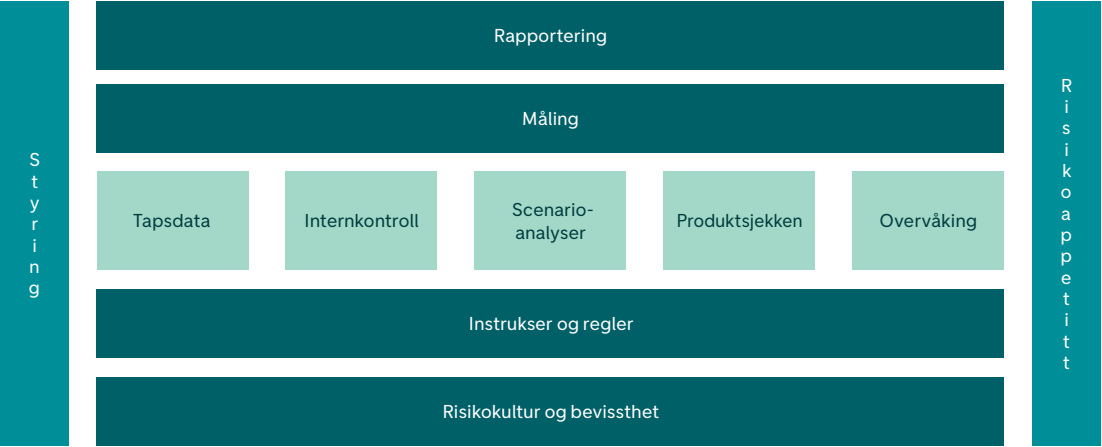
Figuren nederst til høyre viser de viktigste elementene i

Kapitalkrav for operasjonell risiko, DNB Bank-konsernet

Millioner kroner	Sats	31.12.2019	31.12.2018
Foretaksfinansiering	18 %	262	239
Egenhandel og formidling	18 %	462	584
Megling for massemarkeds kunder	12 %	20	21
Banktjenester for bedriftskunder	15 %	4 163	4 123
Banktjenester for massemarkeds kunder	12 %	1 808	1 661
Betaling og oppgjørstjenester	18 %	340	208
Tilknyttede tjenester	15 %	37	45
Kapitalforvaltning	12 %	31	34
Sum kapitalkrav ¹⁾		7 122	6 914

1) Kapitalkrav for operasjonell risiko tilsvarer 8 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag.

Operasjonell risikostyring i DNB

DNBs operasjonelle risikostyring. Konsernet skal preges av en sunn risikokultur som inkluderer bevissthet rundt identifisering og vurdering av risiko, etablering, implementering og evaluering av tiltak samt relevant rapportering til aktuelle interessenter. Alle identifiserte tap og hendelser skal registreres løpende i egen database sammen med eventuelle tiltak.

Konsernets styrende dokumenter setter, sammen med lover og regler, premisser for styring av den operasjonelle risikoen i DNB. Konsernpolicy for risikostyring inneholder overordnede prinsipper, som utdypes i en mer detaljert standard for operasjonell risiko. Standarden baserer seg i tillegg på Finanstilsynets modul for operasjonell risiko og Baselkomiteens «Principles for the Sound Management of Operational Risk». Standarden setter fokus på ansvar for operasjonell risikostyring, samtidig som den skal bidra til at DNBs operasjonelle risikostyring utvikles etter anerkjente prinsipper.

Konsernets risikoappetitt setter rammer for hvor mye operasjonell risiko DNB er villig til å akseptere. Identifisering og vurdering av risiko skal, sammen med registrering og oppfølging av operasjonelle hendelser, gi et samlet bilde av den operasjonelle risikoen og bidra til pålitelig måling av risikoen.

Konsernområdene rapporterer sine største risikoer med tilhørende tiltak til Risikostyring Konsern kvartalsvis. Utviklingen i risikoer som vurderes som vesentlige for konsernet, slik som cyberrisiko, rapporteres til styret kvartalsvis. Risikoappetitt rapporteres månedlig til konsernledelsen og kvartalsvis til styret, som en del av konsernets risikorapportering.

Et program for scenarioanalyser av konsernets mest vesentlige risikoer har blitt etablert over de to siste årene, og vil utvikles videre. For å begrense konsekvensene av alvorlige hendelser, som for eksempel driftstans, er det utarbeidet beredskaps- og kontinuitetsplaner. Planene

oppdateres løpende, og det utføres regelmessige øvelser.

Konsernets forsikringsprogram skal bidra til å begrense de økonomiske konsekvensene av uønskede hendelser som kan skje, til tross for etablerte sikkerhetsrutiner og andre forebyggende risikotiltak. Forsikringer knyttet til brann og andre katastrofer, kriminelle anslag, underslag, digitale angrep, profesjonsansvar og styreansvar dekker konsernets virksomhet i hele verden. Tap som oppstår i forbindelse med kreditt og markedsoperasjoner er normalt ikke dekket, med mindre de er forårsaket av operasjonelle feil eller mangler. Cyberrisiko anses, både internt og for næringen, til å være en av de største risikoene, og i lys av dette ble konsernets cyberforsikring betydelig utvidet i 2019.

Godkjenning av produkter og tjenester, kalt Produktsjekken, er en viktig del av konsernets rammeverk for operasjonell risiko. For alle produkter og tjenester skal det defineres hva det er og hva det betyr for kunden, hvem målgruppen er, og hvem i DNB som har ansvaret for produktet. Produktsjekken beskriver de vurderinger som kreves for godkjenning og oppfølging. Den omfatter etablering av nye produkter og tjenester samt endringer, oppfølging eller sanering av eksisterende produkter og tjenester.

Et viktig element i konsernets risikostyring er internkontrollen, som gjennomføres i alle forretningsområder. Det gjennomføres årlig en egenevaluering av internkontrollen, og alle områdene i konsernet gjennomførte i 2019 en attestasjon basert på dette. Gjennom attestasjonen bekreftet lederne at:

- de har identifisert sine viktigste prosesser
- de har identifisert sine viktigste risikoer
- risikoreduserende tiltak og kontroller er etablert for hver risiko
- kontrollene er testet
- de på bakgrunn av dette kjenner styrker og svakheter i kontrollene
- tiltak er iverksatt for å tette eventuelle gap

Egenevalueringen ble rapportert til konsernledelsen og styret.

Effektiv styring av ikke-finansielle risikoer krever samarbeid og koordinering på tvers av organisasjonen. For å oppmuntre til et slikt samarbeid ble det i 2019 opprettet en komité for ikke-finansiell risiko, Non-Financial Risk Committee (NFRC), ledet av chief risk officer. NFRC er et rådgivende organ for konserndirektørene for forretnings- og støtteområdene. Komiteens virkeområde dekker førstelinjens ansvar for håndtering av ikke-finansiell risiko inkludert operasjonell risiko, etterlevelsesrisiko og sikkerhetsrisiko. For mer detaljert beskrivelse av NFRC, se kapittelet om styring og kontroll av risiko i DNB.

Styring og kontroll av omdømmerisiko

Risikoappetitrammeverket sier at DNB ikke skal assosieres med virksomhet som kan skade selskapets omdømme. Omdømmerisiko følges opp gjennom overvåkning og analyser av medieomtale og kundetilfredshet. Det er fastsatt en nedre grense for hva som er akseptabelt nivå på omdømmemålingen og det gjennomføres fremoverskuende vurderinger av hvilke aktuelle saker som kan skade DNBs omdømme. Omdømmerisiko påvirkes positivt gjennom et aktivt forhold til samfunnsansvar og gjennom det etiske regelverket for de ansatte. Omdømmerisiko blir styrt gjennom konsernpolicyer og forretningsaktiviteter, herunder compliance.

«Konsernets cyberforsikring ble betydelig utvidet i 2019.»

9

Arbeidet med klimarisiko

Klimarisiko får økt oppmerksomhet fra investorer, interessenter og kunder. DNB ser på klimarisiko som et strategisk viktig tema for bankens langsiktige verdiskaping, og for DNBs rolle som en solid og ansvarlig bank. Parisavtalen fra 2015 setter klare ambisjoner om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 eller 2 grader celsius. Målet er å dempe den langsiktige fysiske risikoen, selv om det kan øke overgangsriskoen på kort og mellomlang sikt. DNB jobber kontinuerlig med å utvikle og forbedre identifisering, styring og kontroll av klimarisiko.

64 Utviklingen i klimarisiko i 2019

64 Styring og kontroll av klimarisiko i DNB

64 Klimarisiko har blitt stadig mer integrert i risikostyringen i DNB

DEFINISJON

Klimarisiko er risikoen for økonomiske tap og finansiell ustabilitet som følge av klimaendringene i seg selv og samfunnets respons på dem. Klimarisiko er vanligvis delt i to kategorier:

- Fysisk risiko er knyttet til potensielle skadelige påvirkninger fra klimaendringer som ekstremvær, flom, tørke og havnivåstigning.
- Overgangsrisiko oppstår ved innstramming av klimapolitikk og regelverk for å flytte økonomisk aktivitet bort fra utslippskrevende næringer og aktiviteter.

UTVIKLINGEN I KLIMARISIKO I 2019

DNB jobber kontinuerlig med å utvikle og forbedre identifisering, styring og kontroll av klimarisiko. De viktigste tiltakene for å adressere og redusere klimarisiko i 2019 var:

- DNB forpliktet seg i 2019 til fase to av UNEP FIs TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) pilot for banker, som vil løpe til midten av 2020. Hensikten er å modellere og kvantifisere klimarisiko gjennom scenario- og sensitivitetsanalyse av kredittporteføljene.
- DNB bestemte seg i 2019 for å inkludere konkrete klimarisikovurderinger i kredittrisikoprosessen. Dette kommer i tillegg til den eksisterende risikovurderingen av miljø, sosiale forhold og eierstyring (Environmental, Social and Governance, ESG).
- DNB utvidet i 2019 klimarisikoanalysene til å omfatte flere bransjer. I 2018 startet analysene av olje- og gassproduksjon, og i 2019 ble analyser av fornybar energi og shipping igangsatt. Dette arbeidet vil fortsette i 2020.

STYRING OG KONTROLL AV KLIMARISIKO I DNB

Både fysisk risiko og overgangsrisiko kan gi økonomiske konsekvenser. For DNB er overgangsrisiko mer vesentlig enn fysisk risiko. Dette er basert på vurdering av ESG-risikoer for DNBs kredittporteføljer gjennomført i 2019.

DNB har etablert overordnede styringsprinsipper for samfunnsansvar, som ligger til grunn for våre forpliktelser, prosesser og målinger av samfunnsansvar, inkludert klimarelatert innsats. Arbeidet med å følge opp mål og tiltak for integrering av samfunnsansvar forankres regelmessig i styret og konsernledelsen. I 2019 ble klimarisiko og muligheter behandlet både av DNBs styre og konsernledelse, og retning for arbeidet i 2020 ble satt.

Direkte utslipp

For å håndtere direkte utslipp og påvirkning fra egen virksomhet, jobber DNB på flere nivåer:

- DNB har vært sertifisert i henhold til ISO 14001 om miljøstyring siden 2014. Dette innebærer en årlig intern og ekstern revisjon (av DNV GL), som måler kontinuerlig forbedring av utslipp og energibruk.
- DNB har rapportert og publisert en klimaregnskaps-rapport siden 2011.
- DNB har hatt konkrete reduksjonsmål på utslipp av drivhusgasser (GHG) siden 2009.
- DNB har gjort en betydelig innsats for å avdekke klimarisiko i CDP-rapporteringen¹⁾, som i 2019 oppnådde topprangeringen A for tredje år på rad. CDP omfatter både direkte og indirekte utslippstiltak.

Erfaringen fra rapportering av egne utslipp, og klare reduksjonsmål, har vært nyttig for arbeidet med å innarbeide klimarisiko i kredittprosessen og i retningslinjer for kapitalforvaltning.

Indirekte utslipp

DNB har jobbet systematisk med å få oversikt over indirekte utslipp som stammer fra kredittporteføljer og kapitalforvaltning siden tilslutningen til TCFD i 2017. DNB deltok i to UNEP FI-ledede TCFD-pilotprosjekter i 2017 og 2018. Mer innsikt rundt klimarisiko er imidlertid nødvendig for å gi kvantifiserbare resultater. I 2019 har DNB videreført arbeidet med stresstester og scenarioanalyser, med et bredere omfang både når det gjelder bransjer og scenarier. I fase to av UNEP FIs TCFD pilot prioriterer DNB sektorene fornybar energi og olje- og gassproduksjon. Gjennom scenarioanalyser skal klimarisiko i kredittporteføljene kvantifiseres for scenarier med 1,5, 2 og 4 graders økning i temperaturen. Scenariene tar for seg en rekke alvorlige klimarelaterte endringer, hvor porteføljens motstandskraft

1) Climate Disclosure Project er en organisasjon som vurderer hvordan selskaper over hele verden rapporterer om sitt arbeid for å redusere utslipp av klimagasser.

testes over kort, mellomlang (2030) og lang (2040) tidshorison.

INTEGRERING AV KLIMARISIKO I DNBs RISIKOSTYRING:

- Spesifikke krav til klimarisikovurdering ble godkjent og integrert i DNBs kredittregelverk. Dette innebærer at vi stiller krav til at våre bedriftskunder må vurdere egen klimarisiko. DNB samarbeider med kundene om å redusere klimarisiko og karbonutslipp. For eksempel skal DNB i tråd med Poseidon-prinsippene måle og offentliggjøre karbonutslipp for shipping-porteføljen fra og med 2020.
- DNB fortsetter arbeidet med klimarisikoanalyser for kredittrisiko og risikorapportering i 2020.
- Ved gjennomføring av stresstester på porteføljenivå skal klima alltid vurderes i forbindelse med utviklingen av scenarier.

For mer detaljert informasjon om DNBs oppfatning og arbeid med klimarisiko, se DNBs bærekraftsbibliotek: https://www.dnb.no/om-oss/samfunnsansvar/barekraftsbibliotek.html?la=NO&site=DNB_NO

Bærekraft i lakseoppdrett

DNB er verdens ledende bank innen finansiering av sjømat-industrien, med et tyngdepunkt innenfor lakseoppdrett. Denne bransjen, i kraft av at den driver med levende organismer, har tradisjonelt vært opptatt av biologi og bærekraft. Det er en klar sammenheng mellom bærekraft og økonomiske resultater, fordi kvaliteten og prisen på produktet er sterkt avhengig av god fiskehelse og et rent miljø. Utenfor næringen har det også vært stor oppmerksomhet om bransjens bærekraft, både knyttet til selve produksjonen og den negative påvirkningen på villaksstammen gjennom rømming og overføring av sykdom, lus og genetisk materiale.

- Områder som har medført negativ oppmerksomhet rundt lakseoppdrettsbransjen:
- Klimapåvirkning: Oppdrettslaks har et langt lavere klimaavtrykk enn kjøttproduksjon, og den negative oppmerksomheten er i første rekke relatert til produksjon av soya som er en viktig ingrediens i lakseforet, og som i hovedsak kjøpes fra Brasil. Til tross for at det kun brukes sertifisert soya, blir det reist spørsmål knyttet til blant annet avskoging. Forproduksjon utgjør over 80 prosent av CO₂-utslippene knyttet til lakseoppdrett og det pågår forskning på alternative foringredienser med lavere klimaavtrykk.
 - Antibiotika- og medisinerbruk: Norsk lakseoppdrett har det laveste antibiotikaforbruket av all industriell animalsk proteinproduksjon i verden. Antibiotikafri fisk oppnår en høyere pris i markedet.
 - Dyrevelferd: Stress knyttet til lusebehandling og et generelt høyt dødelighetsnivå er en utfordring for næringen. Det investeres store midler i lusebekjempelse og digitale hjelpemidler tas i stadig større grad i bruk for å kunne øke kunnskapen om fisken og dens velferd og miljøavtrykk.
 - Emballasje: Det meste av laksen eksporteres fersk på isoporkasser. Isopor er vanskelig å resirkulere og representerer et forurensingsproblem. Industrien jobber intensivt med å komme frem til mer miljøvennlige løsninger.

DNB ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling i bransjen. Vi forventer at våre kunder etterstreber en høy standard, ut over det som er gjeldende lover og regler. Vi gjør grundige undersøkelser før vi tar inn nye kunder og følger opp kundenes innsats på området. Dersom en kunde ikke driver bærekraftig og dialog ikke fører frem, kan kundeforholdet avvikles. Gitt alle initiativene nevnt i punktene over anser vi det som sannsynlig at bransjen vil redusere sitt miljøavtrykk i årene som kommer.

10

Risikokategorier, begrepsforklaringer og forkortelser

66 Risikokategorier
67 Begrepsforklaringer
69 Forkortelser

RISIKOKATEGORIER

I DNB er risiko inndelt i seks hovedkategorier som er gjenstand for særlig måling og styring.

Kredittrisiko er risiko for økonomisk tap som skyldes at konsernets kunder ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser. Kredittrisiko vedrører alle fordringer på kunder, i hovedsak utlån, men også ansvar i henhold til andre utstedte kreditter, garantier, rentebærende verdipapirer, ubenyttede kreditter, derivathandel og interbankplasseringer. Kredittrisiko omfatter konsentrasjonsrisiko, som er risiko knyttet til store engasjement med samme kunde, konsentrasjon innenfor geografiske områder, bransjer eller med likeartede grupper av kunder.

Motpartsrisiko er en form for kredittrisiko som oppstår ved handel i finansielle instrumenter, som for eksempel derivater. Motpartsrisiko er et uttrykk for risiko knyttet til motpartens evne til å oppfylle de avtalte forpliktelser i en transaksjon.

Markedsrisiko er risiko for tap som oppstår som følge av åpne posisjoner i valuta-, rente-, råvare- og egenkapital-markedene. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser eller markedskurser. Markedsrisiko inkluderer både risiko som oppstår gjennom ordinære handelsaktiviteter, og den risiko som oppstår som en del av bankaktiviteter og øvrig forretningsvirksomhet. Dessuten oppstår markedsrisiko i DNB Livsforsikring AS, gjennom risikoen for at finansavkastningen ikke vil være tilstrekkelig til å dekke forpliktelsene selskapet har i avtalene med kundene.

Restverdirisiko er risikoen for at sikkerheter ved et engasjement har lavere verdi enn forventet. Restverdirisiko behandles som kreditt i kapitaldekningsregelverket, men internt i DNB behandles det som markedsrisiko.

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller

systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Denne definisjonen omfatter juridisk risiko, men ikke strategisk risiko og omdømmerisiko.

Forsikringsrisiko er risiko knyttet til virksomheten i DNB Livsforsikring AS, og gjelder endringer i forsikringsforpliktelsene, blant annet som følge av endringer i forsikringstakernes levealder og uførhet.

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser ved forfall, eller ikke klarer å møte sine likviditetsforpliktelser uten at kostnaden ved dette øker for mye. Likviditet er helt avgjørende for finansiell virksomhet, men risikoen blir som regel først synlig når andre hendelser har ført til bekymring for konsernets evne til å gjøre opp for seg.

I tillegg til overnevnte risikoformer er konsernet eksponert mot følgende:

Strategisk risiko kan defineres som risikoen for resultatbortfall som følge av at konsernet ikke greier å utnytte de strategiske muligheter som finnes. Konsernets strategiske risiko er ikke gjenstand for spesiell måling eller rapportering, men blir diskutert som et ledd i de årlige strategiprosessene.

Forretningsrisiko er risiko knyttet til svingninger i resultatet på grunn av endringer i eksterne forhold, som markedssituasjonen, myndighetenes reguleringer eller svekket omdømme. Håndteringen av konsernets forretningsrisiko skjer i første rekke gjennom strategiprosessen og ved løpende arbeid for å ta vare på og forbedre konsernets omdømme. Ved fastsettelse og oppfølging av konsernets risikoappetitt er omdømmerisiko skilt ut som et eget temaområde.

Basisrisiko er en form for markedsrisiko. Basisrisiko er risikoen for at endringer i verdien til en sikring (hedge) ikke er korrelert med endringer i verdien til den underliggende

posisjonen som sikres. Den mest betydelige basisrisikoen i DNB oppstår i forbindelse med sikring av framtidige kontantstrømmer i fremmed valuta, såkalt basisswaprisiko.

Kredittspreadrisiko er risiko for tap som skyldes at marginen (kredittspread) på rentebærende verdipapirer endres. Kredittspreadrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige en fastsatt ramme.

Etterlevelsesrisiko er risiko for at DNB ikke etterlever eksternt regelverk eller internt regelverk utledet av eksternt regelverk.

BEGREPSFORKLARINGER

Ansvarlig kapital

Ansvarlig kapital er den kapitalen som kan anvendes for dekning av kapitalkravene. Ansvarlig kapital omfatter kjernekapital (Tier 1) og tilleggskapital (Tier 2). Ren kjernekapital består av innskutt og opptjent egenkapital fratrasket noen poster, som for eksempel goodwill og avsatt utbytte. I tillegg inngår hybridkapital (fondsobligasjoner) i kjernekapitalen. Hybridkapital har egenskaper av både gjeld og egenkapital. Den kan utgjøre maksimalt 1,5 prosentpoeng av oppfyllelse av minstekravet til kjernekapital på 6 prosent. Hybridkapitalen er evigvarende, og kan nedskrives eller konverteres til egenkapital når ren kjernekapitaldekning faller under 5,125 prosent.

Tilleggskapital består av ansvarlige lån. Ansvarlige lån kan enten være evigvarende eller tidsbegrensede. De forrentes og kan kreves betalt tilbake, men har prioritet etter øvrig gjeld og foran kjernekapitalen. Ansvarlige lån kan maksimalt utgjøre 2 prosentpoeng av oppfyllelse av minstekravet til total ansvarlig kapital på 8 prosent.

Basel III

Basel III er det internasjonale soliditetsregelverket for banker, finansieringsselskaper og verdipapirforetak, gitt av Baselkomiteen for banktilsyn. De siste elementene i dette regelverket kom på plass i desember 2017, og skal i henhold til overenskomsten være implementert senest 1. januar 2022. I EU og EØS er Basel III implementert

gjennom CRR/CRD IV.

- CRR (Capital Requirements Regulation) er en forordning som gjelder i hele EU uavhengig av nasjonal lovgivning. Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å følge de samme bestemmelsene.
- CRD IV (Capital Requirements Directive) er det juridiske rammeverket for tilsyn med kredittinstitusjoner og verdipapirforetak i EU, og som Norge er forpliktet til å gjennomføre i egen lovgivning i henhold til EØS-avtalen.

CRR/CRD IV er fra 31. desember 2019 gjort gjeldende i Norge gjennom Forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV. Se avsnittet om kapitalkravs-beregning i DNB under.

Basisswap

Med basisswap menes her en avtale mellom to parter om å bytte flytende rentebetalinger og hovedstol i forskjellige valutaer. Det gjøres vanligvis for å sikre fremtidige kontantstrømmer i fremmed valuta.

Bufferkrav

Bankene pålegges å holde betydelig mer kapital enn minstekravet i form av ulike bufferkrav. Dette vil være buffere som bankene under spesielt ugunstige forhold skal kunne tære på, men som bankene i normale/gode tider må ha i tillegg til minstekravet. Bufferkravene må oppfylles med ren kjernekapital.

Finansinstitusjoner skal oppfylle et samlet bufferkrav bestående av fire separate bufferkrav:

- Bevaringsbuffer er en buffer som alle banker er pålagt for å gi tid og rom for opprettende tiltak, dersom banken skulle komme i en krisesituasjon.
- Systemrisikobuffer er en buffer som skal avspeile særskilt høye strukturelle risikoforhold i økonomien, som ikke skyldes tidsvarierende konjunkturer i økonomien.
- Buffer for systemviktige finansinstitusjoner er en buffer som skal redusere sannsynligheten for at systemviktige finansinstitusjoner kommer i en krisesituasjon.
- Motsyklisk kapitalbuffer er en buffer for å ta hensyn til at kredittrisikoen kan bygge seg opp i perioder med sterk kredittvekst. Bufferen skal dempe effekten av sykliske variasjoner. I nedgangstider kan bufferkravet reduseres eller tas bort for å gjøre det lettere for bankene å yte kreditt.

I tillegg skal finansinstitusjonene ha en kapitalkravsmargin. Foretakene vurderer selv størrelsen på marginen, men Finanstilsynet gir føringer gjennom Supervisory Review and Evaluation Process (SREP).

Etter finansavtaleloven § 2-9 e skal finansinstitusjoner som ikke oppfyller bufferkravene utarbeide en plan for økning av ren kjernekapitaldekning. Finansinstitusjonen kan i slike tilfeller ikke, uten samtykke fra Finanstilsynet, utbetale utbytte til aksjonærer eller bonus til ansatte.

EAD, forventet engasjement ved mislighold (Exposure at Default)

EAD angir hvor stor del av bevilget engasjement som forventes å være trukket ved et eventuelt fremtidig mislighold, samtidig som det er en nedgangskonjunktur i markedet, hvis verdien der er mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. EAD er summen av trukket beløp og utenombalanseposter multiplisert med en konverteringsfaktor (CCF), og beregnes før nedskrivninger.

ECL, forventet kredittap (Expected Credit Loss)

DNB anvender en tretrinns tilnærming i målingen av ECL på lån til kunder, låneforpliktelser, finansielle garantier og andre finansielle instrumenter underlagt nedskrivningsreglene i IFRS 9:

- Et finansielt instrument klassifiseres i utgangspunktet som Gruppe 1 («stage 1») med mindre det allerede er nedskrevet på anskaffelsestidspunktet. Engasjementene i Gruppe 1 («stage 1») får beregnet forventet kredittap på ett års horisont.
- Hvis det blir identifisert en betydelig økning i kredittrisiko etter den første klassifiseringen, blir det finansielle instrumentet flyttet til Gruppe 2 («stage 2») og får beregnet forventet kredittap for hele den gjenværende løpetiden. En økning i kredittrisiko reflekterer både kundespesifikke omstendigheter og utviklingen i relevante makrofaktorer for det segmentet kunden tilhører. Vurderingen av hva som anses å være en betydelig økning i kredittrisiko er basert på en kombinasjon av kvantitative og kvalitative indikatorer.
- Hvis kredittrisikoen forverres ytterligere og det finansielle instrumentet vurderes å være misligholdt eller tapsutsatt, flyttes det finansielle instrumentet til Gruppe 3 («stage 3»). For engasjementer i Gruppe 3 («stage 3») fastsettes forventet kredittap basert på individuelle vurderinger.

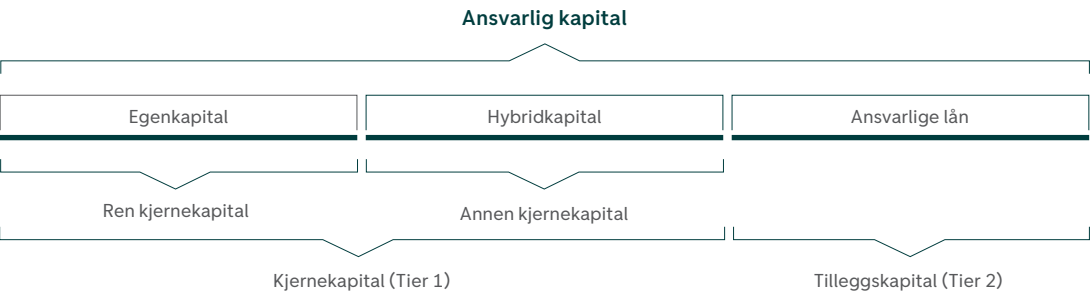
For engasjement i Gruppe 1 og Gruppe 2 benyttes en modell (ECL-modellen) for beregning av forventet kredittap.

EL, normalisert tap (Expected Loss)

EL angir gjennomsnittlig årlig forventet tap over en konjunktursyklus, inkludert iboende sikkerhetsmarginer og sykklialitet som det er tatt hensyn til i bankens IRB-modeller. EL beregnes som $EL = PD \times LGD \times EAD$, og skal i gode og normale tider være høyere enn de faktiske tapene.

ICAAP, intern kapitalvurderingsprosess (Internal Capital Adequacy Assessment Process)

Finansinstitusjonene er pålagt å ha en løpende intern vurdering av risiko og kapitalbehov. Kravene til prosessen er

skissert i pilar 2 i kapitaldekningsregelverket. Banken skal vurdere all risiko knyttet til virksomheten. Viktige elementer i ICAAP-prosessen er oppdatering av risikoappetittrammene, oppdatering av finansiell plan og strategi samt fastsettelse av finansielle måltall. Prosessen dokumenteres årlig gjennom ICAAP-rapporten til Finanstilsynet. Basert på ICAAP-rapporten, og annet materiale som Finanstilsynet har om banken, gjennomføres Finanstilsynets samlede vurdering av bankens risiko og kapitalsituasjon (SREP). I forbindelse med vurderingen fastsettes også et særskilt tillegg til de øvrige kapitalkravene, pilar 2-tillegget.

Kapitalkravsberegning i DNB

- **IRB-metode kredittrisiko:** En metode for å beregne kapitalkravet for kredittrisiko med interne risikomodeller. Avansert IRB (A-IRB) er en metode for beregning av kredittrisiko, blant annet basert på interne modeller for PD, LGD og EAD. Det er Finanstilsynet som gir tillatelse til å bruke interne modeller.
 - **Standardmetode kredittrisiko:** En metode der fastsatte risikovekter (sjablonger) blir benyttet for å beregne risikovektet RWA. Risikovektene avhenger blant annet av type motpart aktivaklasse, sikkerheter og ekstern rating.
 - **Standardmetode markedsrisiko:** I standardmetoden for markedsrisiko deles risikoen opp i fire aktivaklasser (rente-, aksje-, valuta- og råvareposisjoner) og i tillegg beregnes CVA-risiko tilknyttet derivater. Det benyttes ulike beregningsmetoder for hver av disse aktivaklassene.
 - **Sjablongmetode operasjonell risiko:** En metode hvor inntektene skal fordeles til åtte ulike forretningsområder. Det er definert av Finanstilsynet hvilke tjenestekategorier som inngår i hvert område. Ved beregning av minstekravet multipliseres gjennomsnittlig bruttoinntekt de siste tre årene med fastsatte prosentsatser. Avhengig av hvilket forretningsområde inntekten tilhører er prosentsatsen mellom 12 og 18 prosent.
- Beregningsmetodene er beskrevet i CRR/CRD IV. Se også Basel III.

CCF, kredittkonverteringsfaktor (Credit Conversion Factor)

Kredittkonverteringsfaktor brukes ved fastsettelse av EAD. Faktoren er et anslag på hvor stor andel av ubenyttet kredittbevilgning som forventes å ha blitt trukket på tidspunkt for mislighold.

LGD, tap gitt mislighold (Loss Given Default)

Tap gitt mislighold (LGD) angir hvor mye konsernet forventer å tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. LGD-beregningen som benyttes i kapitaldekningen forutsetter at det er en kraftig nedgangs-konjunktur i markedet, og skal alltid være mer konservativ enn det langsiktige gjennomsnittet. Modellene tar hensyn til sikkerhetene knyttet til engasjementet, fremtidig kontantstrøm og andre relevante faktorer.

- Likviditetsindikatorer**
- **LCR (Liquidity Coverage Ratio)** måler kortsiktig likviditetsrisiko. LCR krever at bankene holder risikofrie og lett omsettelige aktiva for å møte nødvendige utbetalinger i løpet av en 30 dagers kriseperiode uten støtte fra sentralbanken.
 - **NSFR (Net Stable Funding Ratio)** er et langsiktig likviditetsrisikomål. NSFR har som mål å skape ekstra insentiver for bankene til å finansiere virksomheten med mer stabil og langsiktig finansiering.

MREL, minstekrav til ansvarlig kapital og konvertibel gjeld (Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities)

MREL er et krav om at banker må ha et minimumsnivå av ansvarlig kapital og kvalifiserende gjeld, som kan nedskrives eller konverteres til egenkapital (bail-in), når en bank krisehåndteres av myndighetene.

OMF, obligasjoner med fortrinnsrett (Covered Bonds)

Obligasjoner med fortrinnsrett som gir dekning for sitt krav i en underliggende sikkerhetsmasse dersom utsteder

misligholder sine forpliktelser. Norske OMF kan kun utstedes av kredittforetak, mens utenlandske OMF kan utstedes av både banker og kredittforetak.

PD, sannsynlighet for mislighold (Probability of Default)

Sannsynlighet for mislighold (PD) er den beregnede sannsynligheten for at kunden ikke kan betjene kreditten i løpet av de neste tolv månedene. PD beregnes basert på en kombinasjon av finansielle og ikke-finansielle faktorer, og danner grunnlag for risikoklassifisering av kundene. Misligholdte engasjementer tildeles automatisk PD lik 100 prosent. PD for beregning av kapital vil være relativt stabil over tid (through-the-cycle), mens PD som anvendes i beregningen av forventede kreditttap (ECL) vil variere i takt med faktiske misligholdrater (point-in-time). I tillegg beregner banken levetids-PD som skal reflektere misligholdssannsynligheten over lånets forventede levetid, og som brukes for å tildele gruppe i beregningen av forventede tap.

RWA, risikovektet beregningsgrunnlag (Risk-Weighted Assets)

Risikovektet beregningsgrunnlag er grunnlaget for beregningen av kapitalkrav og benyttes for vurdering av bankenes soliditet. Risikovektet beregningsgrunnlag er en kvantifisering av kredittrisiko, motpartsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Beregningsmetodene er beskrevet i EUs Capital Requirements Regulation (CRR).

- Solvens II**
- Solvens II er EUs soliditetsregelverk for forsikringsvirksomhet. Regelverket tredde i kraft 1. januar 2016, og er basert på en pilarstruktur bestående av tre pilarer, lignende Basel III-direktivet for bankområdet:
- Pilar 1 omfatter krav til verddivurdering av eiendeler og forsikringstekniske avsetninger, kapital og kapitalkrav.
 - Pilar 2 inneholder regler for risikostyring, internkontroll, og tilsynsmessig kontroll og overvåkning.

- Pilar 3 skal sikre markedsdisiplin gjennom informasjonsplikt overfor offentligheten og rapporteringsplikt overfor tilsynsmyndighetene.

Systemviktig finansinstitusjon (G-SII og O-SII)

Enkelte finansinstitusjoner er systemviktige og har særlig stor betydning for finanssystemet og økonomien, og de er definert som globalt (G-SII) eller lokalt (O-SII) systemviktig. De kjennetegnes ved at de har en størrelse og virksomhet som gjør det vanskelig å erstatte dem, og hvor problemer i institusjonene vil gi ringvirkninger med betydelig skade for samfunnet. I Norge er DNB ASA og Kommunalbanken AS definert som O-SII.

Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)

Forholdet mellom kjernekapital og total eksponering uten risikojustering av eksponeringene.

VaR, Value at Risk

Value at risk er et mål på risikoen for tap på investeringer. VaR estimerer potensielt fremtidig verdifall på en investering under normale markedsforhold. VaR beregnes for et gitt sikkerhetsnivå og for en bestemt tidsperiode.

Wrong-Way Risk (WWR)

WWR er den tilleggsrisikoen som oppstår gjennom en ugunstig korrelasjon mellom motpartseksponeringen og motpartens kredittkvalitet. Altså en korrelasjonsrisiko mellom kreditt- og markedsrisikofaktorer.

Økonomisk kapital

DNB beregner økonomisk kapital for alle hovedkategorier av risiko. I beregningen benyttes en simuleringsmodell, Totalrisikomodellen, som beregner uventet tap både for de enkelte risikoformene og for konsernet samlet. DNB har fastsatt at økonomisk kapital skal tilsvare 99,9 prosent av mulige uventede tap med en tidshorisont på ett år.

FORKORTELSER

A-IRB
Advanced IRB: Avansert IRB-metode

ALCO
Asset Liability Committee: Balansestyringsutvalget

AML
Anti-Money Laundering: Antihvitvasking

BCBS
The Basel Committee on Banking Supervision: Baselkomiteen for banktilsyn

BICRA
Banking Industry Country Risk Assessment

BRRD
Bank Recovery and Resolution Directive

CCF
Credit Conversion Factor: Kredittkonverteringsfaktor

CCR
Counterparty Credit Risk: Motpartsrisiko

CEM
Current Exposure Method: Markedsverdimetoden for derivater

CEO
Chief Executive Officer

CET1
Common Equity Tier 1: Ren kjernekapitaldekning

CFO
Chief Financial Officer

CLS
Continuous Link Settlement: Internasjonalt oppgjørssystem.

CRD IV
Capital Requirements Directive

CRO
Chief Risk Officer

CRR
Capital Requirements Regulation

CSA
Credit Support Annex: Avtaler som minimerer motpartsrisiko ved derivathandel

CVA
Credit Value Adjustment: Risiko for svekket kredittverdighet hos motpart

DVP
Delivery Versus Payment

EAD
Exposure at Default: Forventet engasjement ved mislighold

EBA
European Banking Authority: Den europeiske banktilsynsmyndighet

ECB
European Central Bank: Den europeiske sentralbanken

EL
Expected Loss: Normalisert tap

F-IRB
Foundation IRB: Grunnleggende IRB-metode

FMRC
Financial Markets Risk Committee

FRA
Forward Rate Agreement: En fremtidig renteavtale

GACC
Group Advisory Credit Committee

GCCO
Group Chief Compliance Officer

GCD
Global Credit Data: En non-profit organisasjon for banker

GDPR
General Data Protection Regulation: EUs forordning for personvern

G-SII
Global Systemically Important Institutions

ICAAP
Internal Capital Adequacy Assessment Process: Intern vurdering av kapitalbehovet

IFRS
International Financial Reporting Standards: Internasjonale regnskapsstandarder

ILAAP
Internal Liquidity Adequacy Assessment Process: Intern vurdering av likviditetsbehovet

IMM
Internal Model Method: Interne målemetoder for markedsrisiko

IRB
Internal Ratings-Based Approach: Interne målemetoder for kredittrisiko

KKU
Konsernkredittutvalget

LCH
London Clearing House, et britisk clearinghus som betjener store internasjonale børser samt OTC markeder.

LCR
Liquidity Coverage Ratio: Kortsiktig likviditetsrisikomål

LGD
Loss Given Default: Tap gitt mislighold

LR
Leverage Ratio: Uvektet kjernekapitalandel

LTV
Loan to Value: Belåningsgrad

MIR
Model Input Review

MREL
Minimum Requirement for Own Funds and Eligible Liabilities: Minstekrav til ansvarlig kapital og konvertibel gjeld

MTM
Mark-to-Market

NSFR
Net Stable Funding Ratio: Langsiktig likviditetsrisikomål

ORO
Operational Risk Officer

O-SII
Other Systemically Important Institutions

OTC
Over the Counter

PE
Private Equity

PD
Probability of Default: Sannsynlighet for mislighold

RWA
Risk-Weighted Assets: Risikovektet beregningsgrunnlag

SCR
Solvency Capital Requirement: Solvenskapitalkravet

SREP
Supervisory Review and Evaluation Process

S&P
Standard and Poor's

VaR
Value at Risk

WWR
Wrong-Way Risk

DNB

Postadresse:
Postboks 1600 Sentrum
N-0021 Oslo

Besøksadresse:
Dronning Eufemias gate 30
0191 Oslo

dnb.no